

306.6
74260
ร.2

ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับ
การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษา
ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาโท

ของ

วันชัย มีกลาง

- 8 ก.ย. 2530

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2530

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

M 64874

ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการไ้รับ
การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษา
ในมหาวิทยาลัยในกรุง เทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

วันชัย มีกลาง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาธมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2530

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ของนิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล ปีการศึกษา 2529 ยกเว้นมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำนวน 510 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดเจตคติ ทศพุทธศาสนา แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา แบบสอบถามการปฏิบัติธรรม หลักคำสอนในพุทธศาสนา และแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x (Statistical Package for the Social Sciences Version 10)

ผลการวิจัย พบว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์พหุคูณ พบว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในกลุ่มรวม และเมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาของบิณฑามารคา อาชีพของบิณฑามารคา และระดับรายได้ของครอบครัว

การเปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา พบว่า นิสิตชายและนิสิตหญิงมีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรมและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ไม่แตกต่างกัน

นิสิตที่มีคาหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

นิสิตที่บิดาหรือมารดามีอาชีพต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดา
มารดา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตที่บิดาหรืออาชีพต่างกัน
ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน
เจตคติ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ไม่แยกต่างกัน

นิสิตที่ครอบครัวมีระดับรายได้ต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การ
ปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ไม่แยกต่างกัน

นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาต่างกัน มีเจตคติและการ
ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน
ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ไม่แยกต่างกัน

THE INTERRELATIONSHIP AMONG ATTITUDES, KNOWLEDGE, PRACTICES AND
SOCIALIZATION IN BUDDHISM OF THE UNDERGRADUATE STUDENTS
IN UNIVERSITIES IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

WANCHAI MEEKLANG

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Science Degree
at Srinakharinwirot University

February 1987

The purposes of this study were to find the interrelationships and the comparisons of attitudes toward Buddhism, knowledge, practices in Buddhism and parental socialization in Buddhism of the undergraduate students who were studying in governmental universities, except to Ramkhamhaeng University and Sukhothaithammathirat University, in the 1986 academic year. Five hundred and ten students were drawn by stratified random sampling technique for the study. The samples were asked to complete two tests and two questionnaires to find out the attitudes toward Buddhism, knowledge, practices in Buddhism and parental socialization in Buddhism. Data were analyzed by the computer SPSS^x (Statistical Package for the Social Sciences Version 10). The results came out as follows.

There were significant positive correlations at .05 level of significance among attitudes toward Buddhism, knowledge, practices in Buddhism and parental socialization in Buddhism, while knowledge in Buddhism and parental socialization in Buddhism were not found significantly correlated.

Attitudes toward Buddhism, knowledge in Buddhism and parental socialization in Buddhism were found to be positively correlated to practices in Buddhism at .05 level of significance. This result was found when the data were analyzed by using the whole group of samples and when the data were analyzed by sex, level of fathers and mothers' education, fathers and mothers' career and parents' economic status.

Male and female students had no significant difference in attitudes toward Buddhism, knowledge, practices in Buddhism and parental socialization in Buddhism at .05 level of significance.

The students whom levels of fathers and mothers' education were different, were found to be significantly different in parental socialization in Buddhism at .05 level of significance, while attitudes toward Buddhism, knowledge in Buddhism and practices in Buddhism were not found to be significantly different.

The students whom the fathers and mothers' career were different, were found to be significantly different in parental socialization in Buddhism at .05 level of significance. The students whom the mothers' career were different were found to be significantly different in practices in Buddhism, while attitudes toward Buddhism and knowledge in Buddhism were not found differently.

The students whom parents' economic status were different, were not found significantly different in attitudes toward Buddhism, knowledge in Buddhism, practices in Buddhism and parental socialization in Buddhism.

The students who recieved differently level of parental socialization in Buddhism were found differently at .05 level of significance in attitudes toward Buddhism and practices in Buddhism, but not in knowledge in Buddhism.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาให้ความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. เพ็ญแข ประจวบจันทร์ และ อาจารย์ สักการาวลัย เกษมเนตร ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำทั้งทางวิชาการและกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและซาบซึ้งในความกรุณาของท่านทั้งสอง เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กวาง เคื่อน หันธุมหาวิณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เวงจิจิต อินทสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ อาจารย์ ออม เคื่อน สคนณี อาจารย์ทัศนาศ ทองภักดี อาจารย์สุรวิณี ปัดไชสง อาจารย์นงเล็ก สุขถิ่นไทย และคณาจารย์ในสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ทุกท่าน ซึ่งนอกจากจะให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้วิจัยแล้ว ยังให้แบบอย่างของความเป็นครูที่มีความเอื้ออาทรและปรารภนาถิตอกศิษย์ตลอดมา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์บุญรวม ทิพพศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยสุวิทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมนึก คำอุไร อาจารย์ฉวีวรรณ บัญญาสุข อาจารย์สมศักดิ์ ลีลา ผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความดี

ขอขอบคุณ คุณสุวีร์กัม มะเริงสิทธิ์ คุณวรินภรณ์ สุขเกาะ และคุณจีรบุษชุกแดง ที่กรุณาช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้องร่วมสถาบันฯ ทุกคน ที่ช่วยให้คำแนะนำและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุน "ม.ล.จงสวัสดิ์ สนิทวงศ์" ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วันชัย มีกลาง

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
	ความสำคัญของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	6
	ตัวแปรที่ศึกษา	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
	พุทธศาสนา	13
	ความหมายของพุทธศาสนา	13
	ความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา	14
	หลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนา	22
	การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา	26
	การถ่ายทอดทางศาสนา	28
	ครอบครัวกับการถ่ายทอดทางศาสนา	32
	ทฤษฎีและแนวความคิดทาง เจตคติ	35
	ความหมายและความสำคัญของ เจตคติ	35
	ภูมิหลังทางครอบครัวกับเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ	
	การปฏิบัติตามและการได้รับการถ่ายทอดทางศาสนา	38

บทที่	หน้า
อภิปรายผล	121
ข้อเสนอแนะ	137
บรรณานุกรม	141
ภาคผนวก	151

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงจำนวนนิสิตในแต่ละมหาวิทยาลัย และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาขาวิชาและ เพศ	57
2	รายละเอียดของนิสิตจำแนกตามความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมทาง พุทธศาสนาในรอบหนึ่งปี	76
3	รายละเอียดของนิสิตจำแนกตามลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา ...	77
4	รายละเอียดของนิสิตจำแนกตามอรรถกถาที่ยึดถือในการดำรงชีวิต	78
5	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในพุทธศาสนาในกลุ่มรวม	79
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาคามเพศ	80
7	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาคามระดับการศึกษาของบิดา และมารดา	81
8	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาคามอาชีพของบิดาและมารดา ..	84

9	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การไต่รับการถ่ายทอดทางพฤกษศาสตร์ และการปฏิบัติตามหลัก คำสอนในพฤกษศาสตร์ เมื่อพิจารณาตามระดับรายได้ของ ครอบครัว	88
10	ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บุคคล (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาใน กลุมรวม	89
11	ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บุคคล (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาตามเพศ ..	90
12	ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บุคคล (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาตามระดับ การศึกษาของบิดาและมารดา	91
13	ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บุคคล (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาตามอาชีพ ของบิดาและมารดา	94
14	ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บุคคล (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาตามระดับ รายได้ของครอบครัว	97
15	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการไต่รับการถ่ายทอดทางพฤกษศาสตร์จากบิดามารดา ระหว่าง นิสิตชายและนิสิตหญิง	99

16	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติคาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคา มารดาของนิสิต เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาของบิคาและ มารดา	100
17	การ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา จากบิคามารดาของนิสิตที่บิคาหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน คือ ระดับการศึกษาสูง กลาง และต่ำ เป็นรายคู่	103
18	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติคาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคา มารดาของนิสิต เมื่อพิจารณาตามอาชีพของบิคาและมารดา	104
19	การ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติคามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ของนิสิตที่มารคามีอาชีพต่างกัน เป็นรายคู่	107
20	การ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา จากบิคาของนิสิตที่บิคาหรือมารคามีอาชีพต่างกัน เป็นรายคู่	108
21	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติคาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคา มารดา เมื่อพิจารณาตามระดับรายได้ของครอบครัว	109
22	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติ คามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธศาสนาจากบิคามารดาสูงและต่ำ	110

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ภายใต้หลักคำสอนของพุทธศาสนา มาเป็นเวลาเกือบพันปีแล้ว และพุทธศาสนาได้รับการยกย่องให้เป็นศาสนาประจำชาติของไทยมาตั้งแต่โบราณกาล แม้แต่องค์พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นองค์พระประมุขของชาติก็ทรงเป็นพุทธมามกะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่ของไทยนับถือ เป็นหัวใจของวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณกาลจนอาจกล่าวได้ว่า หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาได้สอดแทรกอยู่ในจิตใจของประชากรไทยโดยกระบวนการของการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จนเรียกได้ว่าเป็น "จิตวิญญาณของชาติ" กว้างได้ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526 : ก) สำหรับคนไทยทุกคนนั้นมีความตระหนักที่ว่า ชาติไทยเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและดำรงเอกราชมาช้านาน เป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นของตนเองที่บรรพบุรุษได้รักษาและถ่ายทอดสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะไม่เพียงแต่จะเป็นเครื่องหมายภายนอกที่แสดงให้เห็นว่า ชาติหรือประเทศนั้นมีความเจริญเท่านั้น แต่มีผลลึกซึ้งถึงจิตใจของบุคคลในชาติด้วย วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกพันศีลธรรม เป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงามและความเข้มแข็งมั่นคงของชาติ (หลวงวิจิตรวาทการ 2505 : 117) สำหรับประเทศไทยนั้นถึงแม้ว่าวัฒนธรรมไทยจะมีความสำคัญคอชนในชาติมาดลิ่งเพียงไรก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า วัฒนธรรมชนธรรมนิยมประเพณีของชาติไทยนั้นได้ถ่ายทอดมาจากพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น (สิริ เปรมจิตต์ 2522 : บทนำ) ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาได้แทรกซึมไปแทบทุกลักษณะชีวิตของชาวไทยและเป็นที่ยอมรับกันว่า ในการที่จะเข้าใจชีวิตของ

ชาวไทยนั้นจำเป็นต้องศึกษาปรัชญาและหลักคำสอนทาง ๆ ของพุทธศาสนาให้เข้าใจด้วย
ทั้งนี้ควยเหตุที่ว่า พุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชาติไทยจนไม่อาจแยกออกจากกันได้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่า พุทธศาสนาซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่
สำคัญยิ่ง และมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ ตลอดจนมีคำสอนอันทรงคุณค่าต่อ
ปฏิบัติการอันนานับประการ ได้คลายบทบาทในสังคมไทยลงไปอย่างมาก ซึ่งก่อให้เกิด
ปัญหาถกาน "ค่านิยม" ว่า พุทธศาสนายัง เหมาะสมหรือไม่กับสภาพสังคมปัจจุบัน (จำนงค์

๓) อภิวัฒน์สิทธิ์ 2527 : 1) สาเหตุดังกล่าวเป็นผลมาจากสังคมไทยปัจจุบันกำลังมีการ
เปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่เนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามามีบทบาทต่อการ
ดำรงชีวิตของชาวไทยมากขึ้น จึงจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม
และอ้อมเดือน สกนดี (เพ็ญแข ประจันปัจฉิม และอ้อมเดือน สกนดี 2529) ที่
พบว่า ในหมู่บ้านที่มีความเจริญทางวัตถุมากกว่า มีระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ในระดับสูง
ได้แก่ การมีบ้านเรือนแบบทันสมัย มีวิทยุ โทรทัศน์ รถจักรยานยนต์ และอื่น ๆ ที่แสดง
ให้เห็นถึงควรได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกค่อนข้างสูง ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
นั้นแม้จะเห็นว่าศาสนายังมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต แต่ความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ
การทำความดี ความชั่ว และการตอบสนองผลกรรม มีอยู่ค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า
การปฏิบัติในเรื่องของความเมตตาการุณา ความเป็นเมตตาความกตัญญูรูกุณ รวมถึงการทำบุญ
ให้ทาน ค่อนข้างทำอีกด้วย ในขณะที่อีกหมู่บ้านหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ในเขตใกล้เคียงกันแต่มีความ
เจริญทางวัตถุต่ำกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกน้อยกว่า พบว่า
ประชากรในหมู่บ้านได้ปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนา อันได้แก่ การปฏิบัติความดีทำ
ดีละเว้น การทำความดี ละเว้นความชั่ว นอกจากนี้ยังเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา
เช่น การฟังเทศน์ การทำบุญให้ทาน อยู่ในระดับสูง และยังมีพบผลเช่นเดียวกันนี้ใน
กลุ่มเด็กและเยาวชนอีกด้วย

การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกนั้นนอกจากจะมีอิทธิพลต่อค่านิยม เจตคติ ความเชื่อ และการปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธศาสนาแล้ว ยังส่งผลต่อการบวนการ การถ่ายทอดทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดจากครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา (เพ็ญแข ประจันนิจันิก 2528 : 9) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รมการตอบสนองของเยาวชนต่อพุทธศาสนานั้นนอกจากจะเป็นผลโดยตรงจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกแล้ว ยังเป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากครอบครัวด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ใ้สนใจศึกษาตัวแปรทางด้านครอบครัวที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการแสดงออกต่อพุทธศาสนาของนิสิตด้วยอีกส่วนหนึ่ง

① จากการศึกษาผลการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยที่ศึกษาทัศนะโดยทั่วไปต่อพุทธศาสนาได้เริ่มมีขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2501 ซึ่งงานวิจัยในระยะแรกนี้ส่วนมากเป็นการศึกษาของนิสิตในระดับปริญญาตรี เรื่องที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเจตคติ หรือความสนใจในพุทธศาสนา รองลงมาได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อในหลักคำสอนในพุทธศาสนา และนิยมศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมแทบทั้งสิ้น สำหรับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะทางด้านเจตคติ ความสนใจ ความเชื่อ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ได้เริ่มมีการศึกษาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา และได้เริ่มสนใจศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นนิสิต นักศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ศึกษากับกลุ่มประชากรทั่วประเทศที่เป็นข้าราชการในจังหวัดที่ทั้ง เขตการศึกษา (การารัทน เชื่อมชิต 2516) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคคลเริ่มให้ความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาในเชิงวิชาการโดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น

ผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าในระยะแรกของการศึกษาวิจัย เยาวชนส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดี มีความสนใจที่จะนำหลักคำสอนในพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความเชื่อในหลักคำสอนในพุทธศาสนาอยู่ในระดับสูง (นพพร อกุลยพันธ์

2506 ; บุสกี โยธินทวี 2507 ; อำนวย วิมะสิน 2509) และเหตุผลเช่นนี้แม้ในกลุ่ม
 เยาวชนที่ดูถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด (สมศักดิ์ ชุมสาย 2518) จนกระทั่งประมาณ
 ปี พ.ศ. 2523 ได้มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ความสนใจของ เยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาเริ่ม
 ลดลง เช่น จากผลงานวิจัยของ วัฒนา กิตพงษ์ (วัฒนา กิตพงษ์ 2523) ที่พบว่า
 เยาวชนมีความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนารวมถึง เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ใน
 ระดับต่ำ นอกจากนี้ยังมีความสนใจที่จะปฏิบัติธรรมเพื่อส่งเสริมพุทธศาสนาเพียงร้อยละ 9.5
 เท่านั้น ส่วนผลงานของ จานงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์ (จานงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์ 2525) ก็แสดง
 ให้เห็นถึงแนวโน้มในการ เปลี่ยนแปลง เจตคติ ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อพุทธศาสนาไม่ใน
 ทางลบ โดยพบว่านิสิตที่มีเจตคติต่อพุทธศาสนาในทางบวกและทางลบมีจำนวนไม่แตกต่างกัน
 มากนัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีนิสิตที่ไม่เห็นด้วยกับพุทธศาสนามีจำนวนสูงพอ ๆ กับนิสิตที่
 เห็นด้วย^๕ ในทำนองเดียวกันจากงานวิจัยของ นกเล็ก สุขถิ่นไทย (นกเล็ก สุขถิ่นไทย
 2527) พบว่า ในรอบหนึ่งปี คือ ในปี พ.ศ. 2526 นิสิตในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้กระทำ
 กิจกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นชาวพุทธ เช่น ตักบาตร ฟังธรรม และอื่น ๆ เพียงครั้งเดียว
 หรือไม่เคยกระทำเลย มีถึงร้อยละ 55.2 ซึ่งแสดงให้เห็นความเห็นทางจากศาสนาและการ
 ขาดความสนใจในพุทธศาสนาของนิสิตเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า พุทธศาสนาซึ่งถือว่าเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของ
 วัฒนธรรมไทย และมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรไทย นับว่ามีแต่จะขาดการ
 ยอมรับและถูกมองข้ามไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน และที่สำคัญคือในกลุ่มนิสิต
 นักศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มปัญญาชนที่จะออกไปเป็นผู้นำของประเทศในอนาคต ดังนั้น
 การค้นหาข้อมูลเพื่อหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม
 คำสอน รวมทั้งการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาของ เยาวชนไทยใน
 ปัจจุบัน จึงนับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการศึกษาถึงภูมิหลัง
 ทางครอบครัวทั้งในด้านการศึกษาศึกษาของบิดามารดา ลักษณะอาชีพ รวมถึงฐานะทาง

เศรษฐกิจว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทย เป็นประการใด จึงนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งเท่าที่ผ่านมา ปรากฏว่า มีผู้ให้ความสนใจศึกษาไม่มากนัก

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณสมบัติโดยทั่วไปของนิสิตเกี่ยวกับพุทธศาสนา ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และอุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิต
3. เพื่อศึกษาว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา จะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาหรือไม่ โดยศึกษาทั้งในกลุ่มรวม และแยกศึกษา ตามภูมิภาคของนิสิต
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา โดยแยกตามภูมิภาคของนิสิต ยกเว้นการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา
5. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในปริมาณที่แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบและเข้าใจในการตอบสนองต่อพุทธศาสนาของนิสิตในมหาวิทยาลัย
2. ได้ข้อมูลพื้นฐาน อันจะเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณค่าทางพุทธศาสนาแก่เยาวชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการขาดศีลธรรมของเยาวชน

3. เพื่อให้เยาวชนไทยแนวคิดในการนำหลักคำสอนในพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ใน
มหาวิทยาลัยของรัฐบาลทั้ง 9 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ยกเว้นมหาวิทยาลัย
รามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2529 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น
50,257 คน จำแนกเป็นเพศชาย 26,917 คน และเพศหญิง 23,340 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2529
จำนวน 510 คน ที่ไ้มาจากการสุ่มตามสัดส่วนของนิสิตในแต่ละเพศและสาขาวิชาต่าง ๆ
ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยทั้ง 9 แห่ง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ไ้แก่ ภูมิหลังของนิสิต มีดังนี้คือ
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 ระดับการศึกษาของบิดา แบ่งออกเป็น
 - 1.2.1 ระดับต่ำ
 - 1.2.2 ระดับกลาง
 - 1.2.3 ระดับสูง
 - 1.3 ระดับการศึกษาของมารดา แบ่งออกเป็น
 - 1.3.1 ระดับต่ำ
 - 1.3.2 ระดับกลาง
 - 1.3.3 ระดับสูง

- 1.4 อาชีพของบิดา แบ่งออกเป็น
 - 1.4.1 อาชีพที่เป็นวิชาชีพ
 - 1.4.2 อาชีพค้าขาย
 - 1.4.3 อาชีพบริการ
 - 1.4.4 อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง
 - 1.4.5 อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ
- 1.5 อาชีพของมารดา แบ่งออกเป็น
 - 1.5.1 อาชีพที่เป็นวิชาชีพ
 - 1.5.2 อาชีพค้าขาย
 - 1.5.3 อาชีพบริการ
 - 1.5.4 อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ
 - 1.5.5 เป็นแม่บ้าน
- 1.6 รายได้ของครอบครัว
 - 1.6.1 รายได้ต่ำ
 - 1.6.2 รายได้ปานกลาง
 - 1.6.3 รายได้สูง
- 1.7 การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา
 - 1.7.1 การได้รับการถ่ายทอดต่ำ
 - 1.7.2 การได้รับการถ่ายทอดสูง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 เจตคติต่อพุทธศาสนา
 - 2.2 ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา
 - 2.3 การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา
 - 2.4 การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

พุทธศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วย เรื่องเกี่ยวกับความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ส่วนที่เป็นหลักธรรม เช่น หลักไตรลักษณ์ และส่วนที่เป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เป็นต้น

เจตคติต่อพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อหรือความคิดเห็น รวมทั้งแนวโน้มของการกระทำ ที่มีต่อเรื่องทางพุทธศาสนา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เจตคติต่อความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา เจตคติต่อหลักธรรม และเจตคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา วัดไค้โดยใช่แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ มีมาตราส่วน 6 หน่วย ประกอบด้วยข้อ พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 30 ถึง 180 นิสิตไค้คะแนนสูงกว่าถือว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติต่อพุทธศาสนาดีกว่า นิสิตไค้คะแนนต่ำกว่า

ความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปยึดถือเป็นหลักในการดำรงชีวิตสืบต่อกันมาอย่างมั่นคง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ ความเชื่อในบุญ-บาป และความเชื่อในเรื่องนิพพาน เท่านั้น

หลักธรรม หมายถึง ข้อธรรมที่พระพุทธเจ้านำมาสั่งสอนเฉพาะที่ปรากฏในพระไตรปิฎก สำหรับการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะหลักธรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอริยสัจสี่ หลักไตรลักษณ์ หลักปัจจุสมุขปาหุ หลักไตรสิกขา หลักโอวาทปาติโมกข์ เท่านั้น

ประเพณีของพุทธศาสนา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติโดยทั่วไปของพุทธศาสนิกชน เช่น การตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การฟังเทศน์ การร่วมทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เช่น หอกรฐิน หอคนผ้า เป็นต้น

ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับ
พุทธศาสนา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเชื่ออันเป็น
หลักทางพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม และความรู้ความเข้าใจในการ
ปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา วัดได้โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีลักษณะ เป็นข้อสอบปรนัย 5 ตัวเลือก พิสัยของคะแนนจึงอยู่
ระหว่าง 0 ถึง 30 นิสิตที่ได้คะแนนสูงกว่าถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา
สูงกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา หมายถึง การประพฤติหรือการกระทำตาม
หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า สำหรับการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การปฏิบัติตามความเชื่ออันเป็น
หลักทางพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักธรรม และการปฏิบัติตามประเพณีบางอย่างของ
พุทธศาสนา ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยการแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ มีมาตราส่วน
6 หน่วย ประกอบด้วยแต่ละข้อ พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 30 ถึง 180 นิสิตที่ได้คะแนน
สูงกว่าถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การถ่ายทอดทางศาสนา ในที่นี้คือ การถ่ายทอดทางพุทธศาสนา หมายถึง การ
สั่งสอน การกระทำเป็นตัวอย่าง รวมทั้งการให้การ เสริมแรงและการคาดหวังในพฤติกรรม
ทางพุทธศาสนา ด้วยการให้รางวัลหรือลงโทษของบิณฑบาต สำหรับการวิจัยครั้งนี้หมายถึง
การถ่ายทอดความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา การถ่ายทอดหลักธรรม และการถ่ายทอด
ประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา ซึ่งสามารถวัดได้จากการให้สิทธิรายงานว่าบิณฑบาต
มีการถ่ายทอดพุทธศาสนามากน้อยเพียงไร ด้วยการแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ
มีมาตราส่วน 6 หน่วย ประกอบด้วยแต่ละข้อ พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 30 ถึง 180 นิสิต
ที่ได้คะแนนสูงกว่าถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำกว่า
ส่วนการแบ่งกลุ่มผู้ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูงและต่ำ ใช้ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

นิสิต หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีที่ใช้เวลาเรียนเต็มเวลา
ปีการศึกษา 2529 ของมหาวิทยาลัยที่เป็นของรัฐบาลเฉพาะที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร
ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่บิดาของนิสิตได้รับ แบ่ง เป็น
3 ระดับ ดังนี้

ระดับต่ำ หมายถึง ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา
ศึกษาตอนต้น ถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

ระดับกลาง หมายถึง ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

ระดับสูง หมายถึง ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่มารดาของนิสิตได้รับ
แบ่ง เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับต่ำ หมายถึง ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา
ศึกษาตอนต้น ถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

ระดับกลาง หมายถึง ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

ระดับสูง หมายถึง ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพของบิดา หมายถึง ประเภทหรือลักษณะของงานที่ยึดเป็นอาชีพหลักซึ่งมีรายได้
ประจำ แบ่ง เป็น

อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ได้แก่ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ ครู อาจารย์ ข้าราชการ
ทหาร ตำรวจ วิศวกร สถาปนิก แพทย์ เภสัชกร นายควม นักบัญชี นักประพันธ์
นักหนังสือพิมพ์ นักบิน นักบริหาร เช่น ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ เจ้าของห้างร้านต่าง ๆ
เจ้าของภัตตาคาร เป็นต้น

อาชีพค้าขาย ไค่แก๊ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ พ่อค้าส่ง เจ้าของร้านค้าย่อย
ต่าง ๆ นายหน้าหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้า เจ้าของที่ดินให้เช่า เจ้าของบ้านเช่า
เจ้าของสวน เจ้าของนา เจ้าของไร่ เป็นต้น

อาชีพบริการ ไค่แก๊ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ พนักงานราชการ พนักงานพิมพ์
พนักงานการเงิน พนักงานขายของ พนักงานประจำเครื่องบิน พนักงานเดินรถ
พนักงานโทรเลข พนักงานโทรศัพท์ เป็นต้น

อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง ไค่แก๊ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ ช่างปั้น ช่างศิลป์
นักแสดง นักดนตรี ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดรองเท้า ช่างทาสี ช่างไม้ ช่างปูน
ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างเรียง ช่างพิมพ์ ช่างตัดผม คนขับรถยนต์
ช่างถ่ายรูป ช่างเสริมสวย เป็นต้น

อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ไค่แก๊ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ ชาวนา ชาวสวน
ชาวไร่ คนรับใช้ คนยาม คนเก็บโต๊ะอาหาร ภารโรง คนทำความสะอาด กระเป่า
รถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ รับจ้างทำงานเป็นรายวัน เป็นต้น

อาชีพของมารดา หมายถึง ประเภทหรือลักษณะของงานที่ยึดเป็นอาชีพหลัก ซึ่งมี
รายได้ประจำ แบ่งเป็น

อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ไค่แก๊ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ ครู อาจารย์ ข้าราชการ
ทหาร ตำรวจ วิศวกร สถาปนิก แพทย์ เภสัชกร หนายความ นักบัญชี นักประพันธ์
นักหนังสือพิมพ์ นักบิน นักบริหาร เช่น ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ เจ้าของห้างร้าน
ต่าง ๆ เจ้าของภัตตาคาร เป็นต้น

อาชีพค้าขาย ไค่แก๊ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ พ่อค้าส่ง เจ้าของร้านค้าย่อย
ต่าง ๆ นายหน้าหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้า เจ้าของที่ดินให้เช่า เจ้าของบ้านเช่า
เจ้าของสวน เจ้าของนา เจ้าของไร่ เป็นต้น

อาชีพบริการ ได้แก่ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ พนักงานธุรการ พนักงานพิมพ์
พนักงานการเงิน พนักงานขายของ พนักงานประจำเครื่องบิน พนักงานเดินรถ พนักงาน
โทรเลข พนักงานโทรศัพท์ เป็นต้น

อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้แก่ ผู้มีอาชีพต่อไปนี้คือ ช่างนา ช่างสวน
ชาวไร่ คนรับใช้ คนยาม คนเดินโต๊ะอาหาร ภารโรง คนทำความสะอาด กระเบ่า
รถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ รับจ้างทำงานเป็นรายวัน เป็นต้น

แม้นาน ได้แก่ บุคคลที่ทำงานโดยทั่วไป อยู่ในบ้าน โดยไม่ไ้ประกอบ
อาชีพอะไรเป็นพิเศษหรือมีรายได้ประจำ

รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้ประจำของครอบครัวต่อเดือน แบ่งเป็น

รายได้ต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท

รายได้ปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ 5,000 - 6,999 บาท

รายได้สูง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ 7,000 บาท ขึ้นไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในเรื่อง เจตคติต่อพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา การปฏิบัติกรรมคำสอนในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากครอบครัว มีเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ คือ

พุทธศาสนา

ความหมายของพุทธศาสนา

ศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของศาสดา (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 805) ดังนั้น พุทธศาสนา จึงหมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายอื่น ๆ อีก เช่น สุชีพ ปุณฺณานุกาพ (สุชีพ ปุณฺณานุกาพ 2511 : 6) กล่าวว่า พุทธศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและคำสั่งสอนนั้นจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องของความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาชี้แจง เปิดเผย พระพุทธเจ้าตรัสว่า สภาพธรรมหรือห่านองคลอง ธรรมเป็นของมีอยู่แล้วไม่ว่าจะมีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นหรือไม่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้สภาพธรรมนั้น ๆ แล้วนำมาบอกเล่าให้เข้าใจชัดเจน เรียกว่า ชัมมณियามสูตร ความจริงหรือสัจจ ธรรมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาตินี้จึง เป็นของกลาง สำหรับทุกคน

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า พุทธศาสนา หมายถึง การกระทำที่จะถ่ายถอนเสียซึ่งกิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดโรคสูงที่สุดหรือโรคกิเลส ซึ่งเสี่ยงแก่มวลบุคคล ห้าบุคคลให้มีความทุกข์ร้อน ทั้งส่วนตนและส่วนรวม เมื่อผู้ใดเป็นผู้ถอนความยึดถือว่าตัวตนได้แล้วก็เท่ากับเป็นผู้ถอน สมุฏฐานของโรคนั้นได้โดยสิ้นเชิง เราไม่เคยรู้จักโรคอันนี้ เราไม่เคยรู้จักสมุฏฐานของโรค

อันนี้มาแตกอนจนกระทั่งพระพุทธเจ้าได้บังเกิดขึ้นในโลกเราจึงรู้ (พุทธศาสนิกชน 2520 : 59)

พระขันตีปาโล (Phra Khantipalo. 1973 : 1, 3) กล่าวว่า พุทธศาสนา หมายถึง คำสอนเรื่องสิ่งๆ ในตัวเรา ซึ่งถ้าเรานับถือและปฏิบัติ เราจะล่วงพ้นจากมหาสมุทรแห่งความทุกข์ยาก และพุทธศาสนาเป็นมรดกแห่งระเบียบวิธีปฏิบัติมากมายหลายรูปแบบที่คึกคักและเหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดก็คือ เหมาะกับบุคคลที่มีจริยนิสัยต่างกัน อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนา จะหมายถึงอะไรนั้น มีข้อจำกัดเพียงอย่างเดียวว่า "หลักการหรือคำสอนใดก็ตามที่เป็นเพียงการคิดค้นหาเหตุผลในเรื่องความจริง เพื่อสนองความต้องการทางปัญญาโดยมิได้มุ่งและแสดงแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริง อันนั้นให้ถือว่า ไม่ใช่พระพุทธศาสนา" (พระราชาธรรมณี 2525 : 1)

จึงสรุปได้ว่า พุทธศาสนา หมายถึง หลักแห่งความประพฤติปฏิบัติที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาสั่งสอน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อละกิเลสคือความยึดถือแห่งตัวตน เพื่อผลสุดท้ายคือความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง

ความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

ความหมายและประเภทของความเชื่อ คำว่า "ความเชื่อ" ถ้าแปลตามรูปศัพท์ คำว่า "ความ" หมายถึง เรื่อง เช่น เนื้อเรื่อง ไซ้ประกอบหน้าคำอื่นให้เป็นคำนาม ส่วนคำว่า "เชื่อ" หมายถึง เห็นจริงด้วย หรือไว้ใจ ดังนั้น "ความเชื่อ" จึงหมายถึง เรื่องที่เห็นจริงด้วย (มานิต มานิตเจริญ 2519 : 200, 310) นอกจากนี้ แฟร์ไชลด์ (Fairchild. 1961 : 23 - 24) ได้ให้ความหมายของ ความเชื่อ ไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก การยอมรับข้อเสนอใดข้อเสนอหนึ่งว่าเป็นจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสภาวะสำคัญแล้ว เป็นการยอมรับเชิงพุทธิปัญญา อาจมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบรวมด้วย ความเชื่ออาจมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ หรือมีพื้นฐานมาจาก

ความรังเกียจ จากการนึกดูเอาเอง หรือเกิดจากการเข้าใจผิดไขว้เขวก็ได้ ดังนั้น ความเชื่อจึงไม่ใช่ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในเนื้อหาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความเชื่ออาจจะ เป็นความเชื่อเชิงวิทยาศาสตร์ ความเชื่อของมกาย หรือความเชื่อในสิ่งแปลกพิศดารก็ได้ การกระทำของคนเราอาจจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแข็งจริงจังหรืออย่างหลงมกมาย ด้วยความเชื่อที่ผิด ๆ ได้เท่ากับความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ใช้สติปัญญา นั้นย่อมต้องอาศัยความเชื่อเป็นพื้นฐานอยู่ด้วย โดยใช้สติปัญญามาทดสอบความเชื่อและตรวจสอบ ความถูกต้องอยู่ด้วยเสมอ ประการที่สองคือ การยอมรับข้อเสนอใดข้อเสนอนี้ว่าเป็นจริง โดยที่ยังมิได้พิสูจน์หรือมีอาจพิสูจน์ได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ ฟิชเบิน และเอเจิน (Fishbein and Ajzen, 1975 : 131) ได้ ให้ความหมายของ "ความเชื่อ" ไว้ว่า หมายถึง การลงความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของ บุคคลซึ่งจะแตก่างกันไปตามความรู้ความเข้าใจและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้น จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การลงความเห็น หรือการยอมรับในสิ่งใดหรือเรื่องใดก็ตาม ที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยส่วนหนึ่ง เป็น ผลจากประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ และสิ่งแวดล้อมของบุคคล โดยที่ความเชื่อนั้นอาจ จะเป็นเรื่องที่มีพื้นฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ หรือเป็นเรื่องงมงาย หรืออาจเป็นเรื่องที่ก่อ ประโยชน์หรือให้โทษต่อบุคคล สังคม อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ความเชื่อตามหลักศาสนา

เสรีรโกเศศ (เสรีรโกเศศ 2515 : 20, 35) ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น สองนัย นัยหนึ่งเป็นความเชื่อด้วยอารมณ์ศรัทธา และอีกนัยหนึ่งเป็นความเชื่อด้วยปัญญาทาง เหตุผล และในทัศนะของเสรีรโกเศศ ความเชื่อเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นสิ่งที่อยู่ภายในโดย กลาวว่า

ความเชื่อในเรื่องศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ ถ้าใจไม่แสดงออกมามีภายนอก ก็ไม่มีใครทราบว่าเชื่ออะไร ทุกศาสนามีพิธีกรรม ศิลปะและประเพณีเกี่ยวกับ

ศาสนา ก็เป็นการแสดงออกแห่งความเชื่อ เพื่อเราให้เกิดศรัทธาปสาทะ
 ผู้ที่มีความเชื่อ เมื่อใดกระทำอะไรไปก็เชื่อว่าเป็นกศลใญ่แรงก็เกิดมิตติ
 ยินดี เบิกบานของแฉะใจ ที่มนุษย์สามารถทำสิ่งใหญ่โตได้สำเร็จ หรือ
 สามารถอดทนต่อการทรมานอย่างยวดยิ่ง ได้ก็เพราะด้วยแรงกำลังแห่ง
 ความเชื่อ เมื่อว่ากันตามนี้แล้วศาสนาจึงมีความจำเป็นแก่ผู้ที่มีความเชื่อ
 ถ้าปราศจากศาสนาชีวิตก็ไม่มีความหมายแก่เขา

ในทางพุทธศาสนาถือว่า ความเชื่อต้อง เป็นไปตามหลักแห่งการใช้สติปัญญาและการ
 ใช้เหตุผล พุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธาคือความเชื่อ และพุทธศาสนาก็สอนให้มึ้นปัญญากำกับใน
 ที่มั่นด้วย ผู้ที่นับถือพุทธศาสนาจึง ได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่เสรีภาพในการใช้ความเชื่ออย่าง เกินที่โดยไม่
 เชื่ออย่างมงงาย เป็นการเชื่ออย่างมีเหตุผล (เสฐียร พันธงวิชัย 2513 : 148) ซึ่ง
 สอดคล้องกับ ฮัมเฟรย์ (Humphreys. 1963 : 42) ที่กล่าวว่า "ความเชื่อในทาง
 พุทธศาสนาเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจบนพื้นฐานแห่ง เหตุผล ไม่ใช่ถูกบังคับให้เชื่อ"
 ซึ่งหลักความเชื่อที่สำคัญในทางพุทธศาสนา ที่ได้นำมาศึกษาสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้คือ

หลักกฎแห่งกรรมหรือหลักกรรม หลักกฎแห่งกรรมหรือหลักกรรม นับว่าเป็นหลักคำสอน
 ที่สำคัญยิ่งในพุทธศาสนา เนื่องจากพุทธศาสนาสอนหลักความจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ว่า
 จะเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมเป็นวิฤตหรือเป็นเรื่องจิตใจไม่ว่าจะมี
 ชีวิตหรือไม่มีชีวิต ล้วนเป็นไปตามกรรมคาแห่ง เหตุปัจจัย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากฎธรรมชาติ
 และกฎธรรมชาติที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์ก็คือกฎแห่งกรรม เพราะมนุษย์เป็นผู้เสกสรร
 ประงังแห่งกรรม และกรรมก็เป็นเครื่องประงังแห่งวิฤตโชคชะตาของมนุษย์ (พระราชวรมนี
 2525 : 154, 155) จึงพุทธพจน์ที่ว่า "กัมมणा วิตถคคิ โล โลก" แปลว่า โลกย่อมเป็นไป
 เพราะกรรม (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 13 2514 : 529) ซึ่งโลกในที่
 นี้คือ มนุสส์กั ซึ่งรวมถึงมนุษย์ด้วยนั่นเอง ดังนั้น "กรรม" จึงเป็นคำสอนที่สำคัญยิ่งใน
 พุทธศาสนา

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงสนใจศึกษาความมั่นคงในความเชื่อและความเข้าใจในหลักกฎแห่งกรรม หรือหลักกรรมในพุทธศาสนาคอยประการหนึ่ง

ความเชื่อการเวียนว่ายตายเกิด สำหรับความเชื่อว่ามีมนุษย์หรือสัตว์จะมีการเวียนว่ายตายเกิดหมุนเวียนกัน เช่นนี้ตลอดไปจนกว่าจะบรรลุถึงพระนิพพานจึงจะไม่มีการหมุนเวียนเช่นนี้อีก ดังมีคำกล่าวในพระไตรปิฎกตอนหนึ่งว่า

กุกอนภิกษุทั้งหลาย เปรียบเสมือนท่อนไม้ ที่โยนขึ้นไปในอากาศ บางครั้งก็ตกลงทางโคน บางครั้งก็ตกลงทางกลาง บางครั้งก็ตกลงทางปลาย สัตว์ทั้งหลายเมื่อวิชาเป็นเครื่องกัน มีคัมภีเป็นเครื่องผูกมัด วิ่งไป ท่องเที่ยวไปอยู่ บางครั้งก็ไปสู่โลกอื่นจากโลกนี้ บางครั้งก็มาสู่โลกนี้ จากโลกอื่น กุกอนภิกษุทั้งหลาย สงสาร (การเวียนว่ายตายเกิด) นี้ มีที่ลู่คั่นตามไปไม่พบ ไม่ปรากฏเงื่อน เบื้องต้น เมืองปลาย ของสัตว์ผู้มี วิชาเป็นเครื่องกัน มีคัมภีเป็นเครื่องผูกมัด วิ่งไป ท่องเที่ยวไปอยู่ ควร เพื่อจะ เมื่อหน่าย คลายกำหนด ในสังขารทั้งปวง ควรที่จะพ้นไปเสีย

(สุตฺถปิฎก ปุณฺณนาฎภาพ 2524 : 100 อ้างอิงมาจาก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค 16/219)

หรืออีกข้อความหนึ่งคือ "กุกอนภิกษุทั้งหลาย มุคคตคนหนึ่งที่เวียนว่ายท่อง เที่ยวไปตลอดกัปป์ จะพึงมีกองกระดูกใหญ่เสมือนหนึ่ง เวมุคตบรรพชน ถ้ามีผู้รวบรวมไว้ และกองกระดูกที่รวบรวมจะไม่กระจัดกระจายหายเสีย" (สุตฺถปิฎก ปุณฺณนาฎภาพ 2524 : 52 อ้างอิงมาจาก อิติวุตตก 25/242)

จากข้อความในพระไตรปิฎกที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าในหลักคำสอนทางพุทธศาสนานั้นมีหลักความเชื่อการเวียนว่ายตายเกิดอยู่จริง และความเชื่อดังกล่าวได้รับการสืบทอดมาจนในปัจจุบัน

ความเชื่อนรก - สวรรค สำหรับความเชื่อเรื่องนรก - สวรรค ในหมู่ชนนับถือพุทธศาสนานั้น บางคนก็เชื่อมากบางน้อยบาง หรือบางคนอาจไม่เชื่อเลยก็มี แต่อย่างไร

ก็ตาม ในคำสอนของพุทธศาสนานั้น เมื่อศึกษาตามหลักฐานในพระไตรปิฎกและแปลความตาม
คัมภีร์ก็ตอบได้ว่าสิ่งเหล่านี้มีจริง (พระราชนิพนธ์ 2525 : 196) ดังจะเห็นได้จาก
ความตอนหนึ่งในพระไตรปิฎกว่า

กูกรมารผู้ลามก ก็มทานรทนั้นแลมีชื่อ 3 อย่าง ชื่อฉวีสสลายกนิกะก็มี
ชื่อสังกุสมาทกะก็มี ชื่อปัจจิตตเวทนียะก็มี กูกรมารผู้ลามก ครั้งนั้นแล
พวกนายนิรยบาลเข้ามาหาเราแล้วบอกวา เมื่อใดเลเหลว เหล็กกับ
เหลว เหล็กมารวมกันที่กลางหทัยของท่าน เมื่อนั้น ท่านพึงรู้ว่า เราใหม่
อยู่ในรทที่นั่นแล้ว กูกรมารผู้ลามก เรานั้นแล หมกใหม่อยู่ในมทานรทนั้น
หลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี และหมกใหม่อยู่ในอุสสทนรทแห่งมทานรท
นั้นแล เสวยทุกข์เวทนาหนักกว่าก่อนอีกหนึ่งปี มีศีรษะเหมือนศีรษะมนุษย์ก็มี
เหมือนศีรษะปลาก็มี

(พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 12 2514 : 497)

อีกข้อความหนึ่งที่แสดงให้เห็นหลักความเชื่อเรื่องสวรรค์ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก
คือ

กูร์ภิกษุทั้งหลาย บันฑิตกนิมนันเด ถ้ามาสู่ความเป็นมนุษย์ในบางครั้งบางคราว
ไม่ว่ากาลไหน ๆ โดยล่วงระยะเวลาช้านาน ก็ย่อมเกิดในสกุลสูง คือ สกุลกษัตริย์
มหาศาล หรือสกุลพราหมณ์มหาศาล หรือสกุลคฤหบดีมหาศาล เห็นปานนั้นใน
บันฑิตปลาย อันเป็นสกุลมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินอุปกรณ
เครื่องประดับใจและทรัพย์ซึ่งดูหาอย่างเพียงพอ และเขาจะเป็นผู้มีรูปงาม
นาคู นาคูเลื่อมใส ประกอบความงามแห่งผิวพรรณอย่างยิ่ง มีปกติได้ข่าว
น้ำ เค้า ยาน คอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และเครื่อง
ตามประทีป เขาจะประพศิกายสุจริต วิสุจริต มโนสุจริต ครั้นแล้วเมื่อ
กายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 14 2514 : 284)

จากหลักฐานเกี่ยวกับนรก - สวรรค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่กล่าวมานั้น เป็นที่มาที่สำคัญของวรรณคดีเกี่ยวกับนรก สวรรค์ สมัยต่อมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดีเรื่อง ไทรภูมิ พระร่วง ซึ่งทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ผิงอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนตราบเท่าทุกวันนี้

ความเชื่อเรื่องบุญบาป คำว่า "บุญ" "บาป" เป็นคำที่ผู้นับถือพุทธศาสนาได้ยินได้ฟังกันอยู่เสมอ และเป็นคำที่มีความสัมพันธ์กับนรก สวรรค์ เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพุทธศาสนิกชนส่วนมากเชื่อว่า ทำบุญจะได้ไปสวรรค์ ทำบาปจะตกนรก เหล่านี้เป็นต้น

"บุญ" มีความหมายตามรูปศัพท์ที่นิยมกัน หมายถึง กรรมดีที่ปฏิบัติแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือหมายถึง เครื่องชำระสังขาร ความดี กุศล ความสุข ส่วน "บาป" หมายถึง สิ่งที่ทำแล้วจะต้องตกนรก หรือหมายถึง ความชั่วร้าย กรรมชั่ว (มานิต มานิตเจริญ 2519 : 527, 531) บุญและบาป เป็นคำที่แพร่หลายอยู่ก่อนแล้วในพุทธกาล และมีความหมายในทางโรคและความตักคัสติชที่น้อยถอย (พระราชนวณฺี 2525 : 171) พุทธศาสนานำเอามาบัญญัติใช้สำหรับความหมายที่ของการ โดยเฉพาะ โดยเน้นในแง่ความเข้าใจเกี่ยวกับความดี ความชั่ว ซึ่งพุทธศาสนาสอนว่า ความดีเป็นคุณค่าที่รักษาและส่งเสริมคุณภาพของจิตใจ ทำให้จิตใจสะอาดองใสบริสุทธิ์ หรือยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เรียกว่า "บุญ" ส่วนความชั่วเป็นสภาพที่ทำให้คุณภาพของจิตเสื่อมเสีย หรือทำให้ตกต่ำลง เรียกว่า "บาป"

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในความหมายที่แท้จริงของบุญ บาป ในทางพุทธศาสนาจะไม่เกี่ยวข้องกับโรคหรือความตักคัสติชซึ่งเป็นสิ่งนอกเหนือการควบคุมของบุคคล แต่ในความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปมักเข้าใจว่า บุญ บาป เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับนรก สวรรค์ โลกนี้ โลกหน้า และส่วนใหญ่มักจะทำบุญ หรือไม่ทำบาป ค่ายหวังว่าตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือประสบในสิ่งที่ถึงาม ความสุขในโลกหน้า ดังนั้น หลักแห่งบุญ บาป จึงผิงอยู่ในจิตใจของผู้ที่นับถือพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน

หลักนิพพาน นิพพาน หมายถึง สภาวะที่ดับกิเลสและกองทุกข์แล้ว (พระราชมณเฑียรธรรม 2518 : 38) นิพพานในพุทธศาสนานั้นมีสองลักษณะคือ ลักษณะแรก เป็นนิพพานของพระอรหันต์ หรือบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ แก่ภาวะจิตของบุคคลนั้นปลอดโปร่ง เป็นอิสระ ลึนราคะ โทสะ และโมหะ ไม่ถูกกิเลสครอบงำหรือชักจูง จึงทำให้มีชีวิตอยู่อย่างไม่มีสิ่งกังวล หรือเงื่อนงำใด ๆ มารบกวน ลักษณะที่สอง เป็นภาวะของนิพพานเองล้วน ๆ แท้ ๆ ซึ่งประจักษ์แก่พระอรหันต์ในเมื่อประสบการณ์ในกระบวนการรับรู้อารมณ์ทางประสาททั้ง 5 สิ้นสุดลง หรือในเมื่อไม่มีการรับรู้ หรือในเมื่อไม่เกี่ยวข้องกับการรับรู้อารมณ์ทางประสาททั้ง 5 เหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม สรุปความว่า นิพพานมีอย่าง เกี่ยว แยกแยะมอง เป็นสองด้าน ด้านที่หนึ่งคือนิพพานในแง่ของความสิ้นกิเลส ซึ่งมีผลต่อการติดต่อกับโลกภายนอก หรือคือการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านที่สองคือนิพพานในแง่ที่เป็นภาวะจำเพาะล้วน ๆ แท้ ๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะของผู้บรรลุไม่อาจหยั่งถึงด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ถึงแม้คำกล่าวในพระไตรปิฎกที่แสดงคุณลักษณะของนิพพานว่า "นิพพาน อันผู้บรรลุเห็นได้เอง ไม่ขึ้นกับกาล เรียกให้มากได้ ครอบงอมเข้ามาไว้ อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน" (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 20, 2514 : 180)

ความหลักคำสอนในพุทธศาสนานั้น สภาวะแห่งนิพพานจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ อวิชชา (ความไม่รู้เท่าเห็น) ตัณหา (ความทะยานอยาก) อุปาทาน (ความยึดมั่นถือมั่น) สัมปการ (การปฏิบัติของบุคคล) อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ขอมกรอบง่าเคลือบแฝงจิตใจ และเป็นตัวนำเอากิเลสต่าง ๆ ให้ไหลเข้ามาสู่จิตใจ ทำให้จิตใจขุ่นมัว เศร้าหมอง รับรู้ผิดเบือนไปจากความเป็นจริง ต่อเมื่ออวิชชา ตัณหา อุปาทานดับหายไปแล้วก็เกิดปัญญา มองเห็นสิ่งทั้งหลายคือโลกและชีวิตทุกองค์ของชีวิตความเป็นจริง เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาวะแห่งความแจ่มใส สะอาด สว่าง สงบ ก็เกิดขึ้นในบุคคล

ปัญหาสำคัญในปัจจุบันก็คือ ความเข้าใจและความรู้สึกของบุคคลทั่วไป เกี่ยวกับเรื่องนิพพาน หรือการตรัสรู้ เป็นพระอรหันต์เป็นเรื่อง เพ้อฝัน ทางไกลความเป็นจริง ไม่สามารถเข้าถึงได้ ยิ่งปัจจุบันภาวะของการเห็นทางคำสอนในพุทธศาสนามีมากขึ้น จึงทำให้ความเข้าใจ

และความรู้สึกทอณิพพานเป็นไปในทางลบ โดยมีความรู้สึกว่าเป็นภาวะที่พึงหลีกเลี่ยง ไม่มีเหตุผลและอยู่ห่างไกลเกินกว่าที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง

ดังนั้น จากหลักความเชื่อทั้งหมดที่กล่าวมา อาจถือได้ว่าเป็นความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา ที่ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบดูว่าในปัจจุบัน บุคคลโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลระดับปัญญาชนของประเทศจะมีเจตคติต่อหลักความเชื่อเหล่านั้นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาผลที่ตามมาของเจตคติที่มีต่อความเชื่ออันเป็นหลักเหล่านั้นด้วย เช่น ได้ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอน การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดพุทธศาสนาจากครอบครัว

หลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนา

ความหมายและประเภทของหลักธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของ "ธรรม" ไว้ว่า หมายถึง คำสั่งสอนในศาสนา เช่น ธรรมะของพระพุทธเจ้า หรือหลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม ประพฤติธรรม หรือหมายถึง ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 414) ดังนั้นธรรมในพุทธศาสนาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "พุทธธรรม" จึงหมายถึง หลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับหลักแห่งความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง ที่พระองค์ทรงค้นพบ และนำมาเผยแพร่ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำไปประพฤติปฏิบัติ

ประเภทของหลักธรรม ธรรมในพุทธศาสนาโดยทั่วไปแบ่งออกเป็นสองประเภทหรือสองระดับคือ ระดับโลกุตระธรรม ซึ่งเป็นธรรมขั้นสูงสำหรับบุคคลที่ท่องเที่ยวพ้นจากทุกข์ทั้งปวง โลกุตระธรรมก็อยู่บนอริยสัจ พิจารณาได้ด้วยเหตุผล รู้ได้ด้วยการบำเพ็ญเพียรภาวนา ปฏิบัติเพื่อละกิเลสทั้งห้าทั้งปวง เพื่อเข้าสู่กระแสแห่งพระนิพพานในที่สุด ส่วนระดับโลกียธรรม เป็นธรรม

สำหรับบุคคลที่ยังต้องการอยู่ในโลกและยอมรับในความสุขความทุกข์แห่งโลกต่อไป ธรรมใน
ระดับโลภียะในพุทธศาสนาจะสอนให้อยู่ในสังคมาด้วยความสงบสุข ทั้ง ๆ ที่มีทุกข์

หรืออีกกรณีหนึ่ง ธรรมในพุทธศาสนา หรือพุทธธรรม อาจแยกออกเป็นสองส่วน คือ
สังขธรรม กับจริยธรรม (พระราชนิพนธ์ 2525 : 10) โดยสังขธรรมในพุทธศาสนาหมายถึง
คำสอนเกี่ยวกับสภาวะของสิ่งทั้งหลาย หรือธรรมชาติและความเป็นไปโดยธรรมชาติของสิ่ง
ทั้งหลาย หรือกฎธรรมชาตินั่นเอง ส่วนจริยธรรม หมายถึง การถือเอาประโยชน์จากความรู
ความเข้าใจในสภาพและความเป็นไปโดยธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย หรือจริยธรรมก็คือความรู้
ในการประยุกต์สังขธรรมนั่นเอง

พุทธศาสนามีหลักคำสอนอยู่มาก ทั้งที่เป็นสังขธรรม และจริยธรรม สำหรับหลักคำสอน
ที่เป็นสังขธรรม ตัวอย่างเช่น

1. หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และนำมาสั่งสอน
จำแนกออกเป็น 4 ประการ คือ

1.1 ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ

1.2 สมุทัย คือ เหตุให้เกิดทุกข์

1.3 นิโรธ คือ ความดับทุกข์

1.4 มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มีองค์ 8 ประการคือ ความ

เห็นชอบ ความดำริชอบ เจรจาชอบ ทำการงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ทำความเพียรชอบ
ตั้งสติชอบ และตั้งใจชอบ

2. หลักไตรลักษณ์ เป็นหลักความจริงที่แสดงให้เห็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย
ทั้งปวง จำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ

2.1 อนิจจัง คือ ความไม่เที่ยง ไม่ถาวร ความเปลี่ยนแปลง

2.2 ทุกขัง คือ ลักษณะของการทนอยู่ในภาวะนั้น ๆ ไค้ยาก

2.3 อนัตตา คือ ความเป็นของไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน

3. ปฏิจจสมุปบาท แปลว่า ธรรมที่เป็นปัจจัยอาศัยกันและกันเกิดขึ้น หรือว่าการ
 เกิดขึ้นพร้อมแห่ง ธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน ไต่แก่ การที่มีสิ่งนี้ จึงมีสิ่งนี้ หรือเพราะสิ่งนี้
 เป็นปัจจัยจึง เกิดสิ่งนี้ขึ้นมา ท่านองเดียวกันปุ่เป็นปัจจัยให้เกิดพอ พอเป็นปัจจัยให้เกิดเรา
 เป็นคน และเกี่ยวโยงกันไปเหมือนลูกโซ่ ปฏิจจสมุปบาท เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรง
 แสดงในรูปของกฎธรรมดา หรือหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมดา ไม่เกี่ยวกับการอุปมาของ
 พระศาสดาทั้งหลาย (พระราชนิพนธ์ 2525 : 79) พุทธพจน์ที่เป็นตัวบทแสดงหลัก
 ปฏิจจสมุปบาทนั้น แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ที่แสดง เป็นกลาง ๆ ไม่ระบุชื่อหัวข้อปัจจัย
 กับที่แสดง เจาะจงระบุชื่อหัวข้อปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งสืบทอดต่อกันโดยลำดับเป็นกระบวนการ

ประเภทแรก หรือเป็นหลักทั่วไป คือ

"เมื่อสิ่งนี้มี	สิ่งนี้จึงมี
เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น	สิ่งนี้จึง เกิดขึ้น"
"เมื่อสิ่งนี้ไม่มี	สิ่งนี้ก็ไม่มี
เพราะสิ่งนี้ดับไป	สิ่งนี้ก็ดับ (ด้วย)"

ประเภทที่สอง เป็นหลักเจาะจงหัวข้อ หรือหลักประยุกต์

เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย	สังขารจึงมี
เพราะสังขาร เป็นปัจจัย	วิญญาณจึงมี
เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย	นามรูปจึงมี
เพราะนามรูปเป็นปัจจัย	สฬายณะจึงมี
เพราะสฬายณะ เป็นปัจจัย	ผัสสะจึงมี
เพราะผัสสะ เป็นปัจจัย	เวทนาจึงมี
เพราะ เวทนาเป็นปัจจัย	ตัณหาจึงมี
เพราะตัณหา เป็นปัจจัย	อุปาทานจึงมี
เพราะอุปาทาน เป็นปัจจัย	ภพจึงมี
เพราะภพเป็นปัจจัย	ชาติจึงมี
เพราะชาติเป็นปัจจัย	ชรามรณะจึงมี

ดังนั้น ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจ จึงมีพร้อม
ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวง จึงเกิดขึ้น ด้วยประการดังกล่าว

ในทำนองเดียวกัน สามารถกล่าวได้ในทางตรงกันข้าม เพื่อแสดงให้เห็นสาเหตุของ
ความดับแห่งทุกข์ทั้งปวง คือ

เพราะอวิชชาสารอกัมไปไม่เหลือ สังขารจึงดับ

เพราะสังขารดับไป วิญญาณจึงดับ เรียงตามลำดับไปจนถึงข้อสุดท้าย คือ

เพราะชาติดับ ชรามรณะจึงดับ

ดังนั้น ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจ ก็ดับ
ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งปวง ย่อมมีด้วยประการดังกล่าว

สำหรับหลักคำสอนที่เป็นจริยธรรม มีอยู่เป็นจำนวนมาก ก็อย่างเช่น

1. หลักโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา มีหลักสำคัญ

3 ประการ คือ

1.1 การเว้นจากการประพฤติกู้ด้วยกาย วาจา ใจ

1.2 การประพฤติกอบด้วยกาย วาจา ใจ

1.3 การทำใจของตนให้หมดจากเครื่องเศร้าหมอง

2. หลักไตรสิกขา เป็นข้อปฏิบัติทางแนวทางของพุทธศาสนา เพื่อฝึกหัดอบรมกาย
วาจา ใจ และปัญญาเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน จำแนกออกเป็น 3 ประการ
คือ

2.1 ศีล คือ การสำรวมกาย วาจา

2.2 สมาธิ คือ การรักษาใจนิ่ง

2.3 ปัญญา คือ ความรอบรู้ในสภาวะธรรม

3. หลักพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมที่ช่วยให้บุคคลอยู่ในสังคมได้โดยสงบ สันติสุข
แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ

- 3.1 เมตตา คือ การแผ่ไมตรีจิตไปยังบุคคลอื่น เพื่อกำจัดความโกรธ ความพยาบาท
- 3.2 กรุณา คือ การปรารถนาให้บุคคลหรือสัตว์ทั้งหลายพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน เพื่อกำจัดความคิดเบียดเบียนซึ่งกันและกัน
- 3.3 มุทิตา คือ การทำจิตใจให้พลอยยินดีต่อความสุขความเจริญของบุคคลอื่น เพื่อกำจัดความอิจฉาริษยา
- 3.4 อุเบกขา คือ การทำจิตใจให้เป็นกลาง ไม่นินดี ยินร้าย หรือเสว้าโศก เสียใจจนเกินไป
- นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีหลักธรรมในพุทธศาสนาอีกมากที่นักศึกษาควรจะได้ ศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจไว้ เพราะจะเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อไป เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาชีวิต ปัญหาสังคม ตลอดจนปัญหาของประเทศชาติให้เกิดความสงบเรียบร้อย ได้ตามสมควรแก่ความสามารถของแต่ละบุคคล

การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา

ความหมายและประเภทของการปฏิบัติตามคำสอน

คำว่า "ปฏิบัติ" หมายถึง คำเนนการไปตามระเบียบแบบแผน หรือกระทำตาม เช่น ปฏิบัติราชการ ปฏิบัติตามสัญญา ปฏิบัติสมณธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 488) ดังนั้น การปฏิบัติตามคำสอนในพุทธศาสนา จึงหมายถึง การคำเนนการหรือการกระทำตาม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เนนการปฏิบัติมากที่สุดโดยการปฏิบัติ เน้นที่บุคคลจะกองลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เท่านั้น ดังพุทธพจน์ตอนหนึ่งว่า "คนทำบาปเอง คนก็เศร้าหมองเอง คนไม่ทำบาป คนก็บริสุทธิ์เอง ความบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์เป็นของ เฉพาะตน คนอื่นจะให้คนอื่นบริสุทธิ์เห็นไม่ได้" (เสฐียรพงษ์ วรรณปก 2522 : 193)

นอกจากนี้ พุทธศาสนิกชน ได้แสดงให้เห็นว่า การนับถือศาสนาใดก็ตามสำคัญอยู่ที่ "การปฏิบัติ" ตามคำสอนในศาสนา นั้น ๆ โดยได้ให้ความหมายของศาสนาว่า ไม่ใช่คำสั่งสอน แต่เป็นการปฏิบัติ (พุทธศาสนิกชน ม.ป.ป. : 3) โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า ศักดิ์ของศาสนานั้นเป็นศักรการปฏิบัติ เป็นระบบแห่งการกระทำระบบหนึ่ง อันเป็นไปเพื่อความพ้นจากทุกข์ หรือสิ่งที่ลึกลับนั้น ๆ ไม่พึงปรารถนา โดยมีความคอนหนึ่งว่า

สิ่งที่เรียกว่า ศาสนานั้น แยกออกได้เป็น 3 อย่าง ได้แก่ ปรัชญา ศาสนา ก็คือศักรการเล่าเรียนตลอดถึงคำสอนนั้น ๆ เป็นศักรศาสนา ปฏิบัติศาสนา ก็หมายถึง ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งก็ได้แก่การกระทำลงไปจริง ๆ ทางกาย วาจา ใจ เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ สะอาด สว่างไสว แจ่มแจ้ง สงบเย็น การกระทำเพื่อให้ได้รับผลอย่างนี้ เรียกว่าปฏิบัติ ส่วนภูมิภาคศาสนานั้น ย่อมหมายถึง ผลของการกระทำซึ่งหมายถึงมรรค ผล นิพพาน หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความสะอาด ความสว่าง ความสงบเย็น ที่ได้รับนั้นเป็น ศักรศาสนา เมื่อคำว่า ศาสนา หมายถึง 3 อย่างนี้แล้ว ผู้เป็นบัณฑิตทั้งหลาย หากมุ่งหมายเฉพาะส่วนกลาง คือ ปฏิบัติศาสนา ว่า เป็นศักรสำคัญของศาสนา

(พุทธศาสนิกชน ม.ป.ป. : 15 - 16)

ประเภทของการปฏิบัติตามคำสอน การปฏิบัติตามคำสอนในพุทธศาสนา แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 3 ประเภท หรือ 3 ระดับ คือ ทาน ศีล และภาวนา ซึ่งทั้งสามระดับนี้ยังแบ่งย่อย ๆ ได้เป็น 10 ประการ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 10 ดังนี้ คือ

1. ทาน หมายถึง การให้หรือการเสียสละวัตถุสิ่งของ เช่น เงินหรือปัจจัย อย่างอื่นที่ไม่ใช่วัตถุสิ่งของก็ตาม ถือว่าเป็นการปฏิบัติในขั้นแรกในทางพุทธศาสนา แบ่งออกได้ ดังนี้ คือ

- 1.1 ทานเมัย ได้แก่ การบริจาคสิ่งของหรือแรงงานเพื่อทำบุญทำทาน
- 1.2 บัณฑิตทานเมัย ได้แก่ การแสร้งส่วนกุศลไปยังสัตว์อื่น
- 1.3 บัณฑิตานุโมทนาเมัย ได้แก่ การอนุโมทนาสาธุชินดีกับคนที่ทำบุญ

2. คีล หมายถึง ข้อควรละเว้นในทางพุทธศาสนา เช่น คีลห่า คีลแปด เป็นต้น เป็นการปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสะอาด บริสุทธิ์ แห่งกาย วาจา ของแต่ละบุคคล แยกออกได้ดังนี้

2.1 สีสัมย ใต้แก่ การรักษาศีล

2.2 อปจายเมย ใต้แก่ การอ่อนน้อมแก่ผู้ที่ควรอ่อนน้อม

2.3 เวยยารัจจเมย ใต้แก่ การช่วยชวนชวายเป็นแรงในกิจที่ชอบ

3. ภาวนา หมายถึง การบำเพ็ญเพียรทางจิต ซึ่งมุ่งความสะอาด บริสุทธิ์แห่งจิตใจ ถือว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติในระดับสูงในทางพุทธศาสนา แยกได้ดังนี้

3.1 ภาวนามัย ใต้แก่ การสวดมนต์ภาวนา

3.2 ฌัมมัสสวนมัย ใต้แก่ การสนทนาธรรม

3.3 ฌัมเทศนามัย ใต้แก่ การแสดงธรรม หรือสอนธรรม

3.4 ทิฏฐชุกัมม ใต้แก่ ความเห็นที่เป็นสัมมาทิฏฐิขั้นสูง

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันนั้น ไม่สามารถแยกปฏิบัติออกเป็น 3 ระดับ ดังข้างต้นได้ เนื่องจากการปฏิบัติทุกระดับ เกิดผลซึ่งกันและกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการปฏิบัติตามหลักคำสอนมากกว่า ความเชื่อหรือเนื้อหาของศาสนา ถึงกับมีคำกล่าวว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ (พระราชาวรมณี 2525 : 166) และการปฏิบัติจะต้องเป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง เท่านั้น โดยมีแนวทางการปฏิบัติสรุปได้ดังนี้คือ เว้นจากการทำบาปทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้สะอาดผ่องใส

การถ่ายทอดทางศาสนา

ความหมายและกระบวนการถ่ายทอดทางศาสนา

การถ่ายทอดทางศาสนา หมายถึง การถ่ายทอดความเชื่อทางศาสนา ค่านิยมทางศาสนา และหลักปฏิบัติทางศาสนาแก่บุคคล (เพ็ญเช ประจวบจิณี 2528 : 9) การ

ถ่ายทอดทางศาสนา ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) และเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะเป็นการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยมซึ่งจะเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของบุคคล นอกจากนี้แล้วความเชื่อ ค่านิยมในศาสนานั้น ๆ ยังจะทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การถ่ายทอดทางศาสนา หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มคนหนึ่ง ๆ รวมทั้งสถาบันทางสังคมต่าง ๆ กระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่ออีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจจะเป็นการสั่งสอน การแสดง เป็นแบบอย่าง ทั้งนี้อาจจะเป็นการตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

กระบวนการถ่ายทอดทางศาสนา เนื่องจากการถ่ายทอดทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดทางศาสนาจึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยของการถ่ายทอดทางสังคม (Agents of Socialization) ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งวิธีการถ่ายทอดทางสังคมหรือวิธีการถ่ายทอดทางศาสนานั้นโดยทั่วไปก็มักจะ เป็นการอบรมสั่งสอนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นที่ทางการโดยผ่านหน่วยของการถ่ายทอดทางสังคม หรืออาจจะแบ่งประเภทของการถ่ายทอดทางศาสนาออกเป็น การสั่งสอนโดยตรง เช่น การบอกให้ทราบว่า อะไรคืออะไร ไม่ใช่ โดยให้รางวัลเมื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนและลงโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตาม อีกกรณีหนึ่งคือการสั่งสอนโดยทางอ้อม ได้แก่ การประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างในเรื่อง เกี่ยวกับศาสนา

อย่างไรก็ตาม พรหมิล วรวิฑูพิทพงศ์ (พรหมิล วรวิฑูพิทพงศ์ 2528 : 31 - 44) ได้รวบรวมกระบวนการ การถ่ายทอดทางสังคมที่มนุษย์สนใจศึกษากันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดทางศาสนาด้วย ดังต่อไปนี้คือ

1. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยวิธีการให้รางวัล รางวัลหมายถึง สิ่งใด ๆ ก็ตามที่ผู้รับมีความพึงพอใจที่ได้รับ ดังนั้นจึงสามารถนำรางวัลมาเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลประพฤติ

ปฏิบัติ ตามที่ผู้ให้รางวัลต้องการได้ และมีโอกาสที่ผู้รับรางวัลจะกระทำพฤติกรรมเช่นเดิม อีกในอนาคต เพื่อให้ได้รับรางวัลดังที่เคยได้รับมาแล้ว แมค เดวิด และฮารารี (McDavid and Harari, 1974) กล่าวว่า การได้รับรางวัลจะทำให้ผู้รับสร้างค่านิยม และทัศนคติทางบวกเพิ่มขึ้น ซึ่งทัศนคติทางบวกนี้จะแพร่กระจายไปสู่สถานการณ์ทั้งหลายในขณะเรียนรู้อยู่ รางวัลจึงไม่เพียงแต่จะช่วยขัดเกลานิสัยของแต่ละบุคคลเท่านั้น การได้รับรางวัลยังเป็นรากฐานในการสร้างทัศนคติและค่านิยมด้วย ประเภทของรางวัลนั้นอาจจะเป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น อาหาร ของเล่น หรือจับต้องไม่ได้ เช่น คำชม การยอมรับ ความสบายใจ เป็นต้น

2. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยวิธีการลงโทษ วิธีการควบคุมให้บุคคลประพฤติ ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่ หรือตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ใ้วางไว้อย่างหนึ่ง ก็คือการใช้การลงโทษมาเป็นเครื่องมือควบคุม การลงโทษจะช่วยระงับหรือกลับกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ ถูกลงโทษนั้นเพิ่มมากขึ้น คำถามนี้ได้มีการค้นคว้าวิจัยเพื่อหาข้อสรุปที่แน่นอน ในระยะแรกของการศึกษาเชื่อกันว่าการลงโทษจะช่วยลดพฤติกรรมที่ถูกลงโทษลงได้ แต่ผลการทดลองของ ทอร์นได (Thorndike) จากหลายการทดลอง สรุปได้ว่า แทนที่การลงโทษจะทำให้ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาลดลงกลับทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มมากขึ้นด้วย ถึงแม้ผลการวิจัยจะ แสดงให้เห็นว่าการลงโทษจะมีส่วนช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเพิ่มขึ้นบ้างก็ตาม แต่เพียง เล็กน้อย (Deese and Hulse, 1967) อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้เห็นว่าการลงโทษเป็นวิธีที่ เร็วที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุดในการที่จะกำจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของบุคคลให้หมด ลินไป (McNeil, Fuller and Extrada, 1978) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการพิจารณา ใ้รอบคอบว่าการลงโทษนั้นควรจะนำมาใช้ในสถานการณ์เช่นไรจึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด การลงโทษอาจจะเป็นการลงโทษทางกาย เช่น ฆี่ยนตี หรือการลงโทษที่ไม่ใช่ทางกาย เช่น การทำหนิ การไม่ยอมรับ หรือการหยุดให้ความสนใจก็ได้ ซึ่งผู้ให้การลงโทษจะเลือกใช้วิธีใด นั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ และลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการระงับหรือ ส่งเสริมให้เกิดขึ้น

3. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยการเรียนรู้โดยบังเอิญ การเรียนรู้โดยบังเอิญเกิดขึ้นโดยที่ผู้ได้รับการถ่ายทอดไม่ได้ตั้งใจจะรับการถ่ายทอด ผู้ให้การถ่ายทอดก็ไม่ได้ตั้งใจจะถ่ายทอดสิ่งนั้น ๆ แบบบังเอิญการกระทำที่เกิดขึ้นปรากฏพร้อมกับความสุขใจ ความสบายใจ หรือความทุกข์ใจ คับข้องใจ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับสิ่งตอบแทนจึงบังเกิดขึ้น เช่น การที่เพื่อนคนหนึ่งชวนไปทำบุญที่วัดหนึ่ง ๆ ที่ไม่เคยคิดจะไป แต่เมื่อได้ไปแล้วได้รับผลคือความสบายใจจากความสงบเย็นที่เกิดขึ้นภายในวัด จึงทำให้ไปทำบุญที่วัดเป็นประจำ หรือถ้าเกิดผลตรงกันข้าม ก็จะทำให้ไม่ปรารถนาจะไปทำบุญที่วัดอีก เป็นต้น

4. การถ่ายทอดทางสังคมด้วยการเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นกระบวนการชักจูงสมาชิกในสังคมให้มีการประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่สังคมคาดหวัง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเลียนแบบอย่างยิ่งคือ ผู้ที่เป็นตัวแบบ และผู้ที่เลียนแบบ โดยเฉพาะเด็กมีความโน้มเอียงที่จะยึดการแสดงออกของผู้อื่น เป็นแบบอย่างในการกระทำอยู่แล้ว การศึกษาในจิตวิทยาบางแขนงจึง เน้นการปฏิบัติตัวของตัวแบบว่าควรปฏิบัติตัว เป็นแบบอย่างที่ดีอย่างไร เพื่อผู้เลียนแบบจะได้ปฏิบัติตาม จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับผู้เลียนแบบเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะกระตุ้นให้มีการเลียนแบบเกิดขึ้น เช่น ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบกับผู้เลียนแบบมีความสนิทสนมคุ้นเคย การเลียนแบบก็จะเกิดขึ้นได้โดยง่าย และโดยไม่หวังผลรางวัลใด ๆ ที่จะเกิดจากการกระทำของตัวแบบ จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าบิดา มารดาจะเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดากับลูกเป็นไปโดยความสนิทสนม อ่อนนุ่ โอกาสที่ลูกจะยึดบิดามารดาเป็นตัวแบบในการประพฤติปฏิบัติก็ยิ่งมีมากยิ่งขึ้น

5. การเรียนรู้บทบาท บรรทัดฐาน และค่านิยมทางสังคม การเรียนรู้บทบาททางสังคม เป็นการเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติ มีความรู้สึกและมองโลกในแง่บวก เช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคมซึ่งมีบทบาทเช่นตน การเรียนรู้ทางสังคมเหล่านี้ ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการคล้อยตามกลุ่ม สังคมมักจะคาดหวังให้บุคคลมีบทบาทที่เป็นไปตามที่สังคมวางไว้ จากการศึกษาที่บุคคลล้าลึกกว่า ท่องทำความเข้าใจความคาดหวังของสังคมนี้อย่างไร ทำให้บุคคลรู้สึกไม่

สบายใจ เมื่อได้ทำตน เบี่ยงเบนไปจากกลุ่ม ความไม่สบายใจดังกล่าว จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลพยายามทำกิจกรรมที่สังคมคาดหวัง ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด และมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นความคาดหวังของครอบครัวยุคใหม่จะให้สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทในสังคม เช่นไรนั้น จึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกเป็นอย่างมาก

บรรทัดฐานทางสังคม เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่บุคคลต้องเรียนรู้ เพื่อให้มีการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานดังกล่าว บรรทัดฐานทางสังคมในบุคคลจะเกิดจากการที่บุคคลได้มีการเกี่ยวข้องกับสังสรรค์กับสมาชิกอื่นในสังคม และครอบครัวยุคใหม่เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่ทำให้การเรียนรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับการปฏิบัติตนบรรทัดฐานของสังคม การปฏิบัติตนบรรทัดฐานของสังคมจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มซึ่งทำให้บุคคลไม่มีความวิตกกังวล และเหตุนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม

สำหรับค่านิยมทางสังคมนั้น เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ โดยมีการประเมินคุณค่า ความถูกต้องหรือผิดของแนวทางนั้นด้วย ค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคล สามารถเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพก็สามารถเรียงลำดับความสำคัญของอาชีพต่าง ๆ ได้ ค่านิยมเกี่ยวกับความเคร่งทางศาสนา ซึ่งแต่ละสังคมหรือแต่ละบุคคลก็มีความเคร่งในศาสนามากน้อยต่างกัน อย่างไรก็ตาม ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยแรกที่จะปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ให้กับสมาชิก และมีความคาดหวังให้สมาชิกปฏิบัติตามค่านิยมที่ครอบครัวยุคใหม่ยึดถืออยู่ ดังนั้น การประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัวยุคใหม่จึงเป็นผลจากการถ่ายทอดค่านิยมของสถาบันครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อมนั่นเอง

ครอบครัวยุคใหม่กับการถ่ายทอดทางศาสนา

ความหมายของครอบครัวยุคใหม่ หน้าที่ของครอบครัวยุคใหม่ และความสำคัญของครอบครัวยุคใหม่ในการถ่ายทอดทางศาสนา

ความหมายของครอบครัวยุคใหม่ มีผู้ให้ความหมายของครอบครัวยุคใหม่ไว้หลายประการ เช่น

ริส (Reiss. 1971 : 19) ให้ความหมายไว้ว่า "สถาบันครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสนิทสนมกันมาก และทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกิดใหม่"

เควี่ส คิงส์เลย์ (Kingsley. 1969 : 392) ได้ให้ความหมายของครอบครัวในแนวจิตวิทยาและสังคมวิทยาไว้ว่า "ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานและสากลที่สุดของทุกสถาบัน" โดยอธิบายครอบครัวใน 2 แนว คือแนวจิตวิทยา มุ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิ อันเนื่องมาจากความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดของบรรดาสมาชิกที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันถือว่าเป็นพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ทางสังคมสำหรับในแนวสังคมวิทยา ถือว่าบรรดาสมาชิกในครอบครัวนั้นต่างก็ให้และรับประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และถือว่าต่างฝ่ายต่างก็ถ่ายทอดพฤติกรรมให้แก่กัน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อปรับสภาพของตนเองให้เข้ากับสังคมได้

ในทางสังคมมานุษยวิทยา "ครอบครัว" หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด (biological) และ/หรือโดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสมรส (Conjugal) (สนิท สมักรการ 2519 : 1)

ความสำคัญของครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่เก่าแก่ที่สุด และมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอันมาก ไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์สามารถดำรงชีพ และสืบพันธุ์ต่อเนื่องกันมาได้โดยปราศจากสถาบันทางสังคมที่เรียกว่า "ครอบครัว" (สนิท สมักรการ 2519 : 1) นอกจากครอบครัวจะเป็นแหล่งที่ให้กำเนิดแก่มนุษย์แล้ว ยังต้องหล่อหลอมชีวิตให้กำเนิดขึ้นมาขึ้น ให้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมต่อไปได้ตามปกติ อาจกล่าวได้ว่าครอบครัวเป็นแหล่งสร้างมนุษย์เกือบจะทุกรูปแบบ (บุญคือ วันทายนต์ 2526 : 93) ดังนั้นเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวโดยอมได้รับการถ่ายทอดความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ จากครอบครัวของตน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กเนื่องมาจากบิดามารดามากกว่าพฤติกรรมของบิดามารดาเนื่องมาจากเด็ก

(ฉันทพิลา ภิธานนท์ 2516 : 15 อ้างอิงมาจาก Bell, 1965) ดังนั้นครอบครัว จึงมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการสร้างบุคลิกภาพของบุคคลในสังคมเพราะเด็กต้องอาศัยการเลี้ยงดูและอบรมจากครอบครัวหรือบิดามารดา และญาติพี่น้องใกล้ชิด นานมากเท่าใดโอกาสที่เด็กจะยอมรับเอานิสัยต่าง ๆ จากคนที่อยู่ใกล้ชิดกับตนก็มีเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และที่สำคัญก็คือ การกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกฎเกณฑ์ของศาสนาหรือกฎของกฎหมายจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าเด็กไม่ยอมทำตามกฎเกณฑ์ภายในบ้านเสียก่อน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2522 : 19)

หน้าที่ของครอบครัว หน้าที่สำคัญของครอบครัว จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. หน้าที่หลักและเป็นสากล (Basic and Universal Function)
 - 1.1 หน้าที่ทางชีววิทยา (Biological Function) ได้แก่ การสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคม และการบริการท่านปัจเจกที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อการดำรงชีวิต
 - 1.2 หน้าที่ทางจิตวิทยา (Psychological Function) ได้แก่ การสามารถสร้างความพอใจด้านความต้องการทางเพศได้ การปกป้องและคุ้มครองเด็ก
2. หน้าที่ตามประเพณี (Traditional Function) แบ่งได้เป็น
 - 2.1 หน้าที่ทางเศรษฐกิจ (Economic Function) ได้แก่ การแบ่งงานกันทำ การแสวงหารายได้เพื่อการดำรงอยู่ของครอบครัว การจัดการดูแลทรัพย์สินสมบัติ
 - 2.2 หน้าที่ทางสังคม (Social Function) ได้แก่ การก่อตั้งฐานะ การเลี้ยงดูเด็ก การเพิ่มพูนและถ่ายทอดมรดกทางสังคม
 - 2.3 หน้าที่ทางศาสนา (Religious Function) ได้แก่ การถ่ายทอดความเชื่อและหลักศาสนา การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาให้ถูกต้อง
 - 2.4 หน้าที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Function) ได้แก่ การถ่ายทอดแนวทางดำเนินชีวิต การปฏิบัติตัวตามประเพณี การเรียนรู้เอกลักษณ์และค่านิยมของสังคม

2.5 หน้าที่ทางสันทนาการ (Recreational Function) ได้แก่ การจัดให้มีสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดความสุขเพลิดเพลิน การรวมกิจกรรมที่เป็นการพักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกในครอบครัว

ดังนั้น จะเห็นว่าหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของครอบครัว ก็คือหน้าที่ในการถ่ายทอดเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการปฏิบัติคำสอนของศาสนาที่ยึดถือ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ โดยเฉพาะเจตคติต่อศาสนานั้นนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะบุคคลที่มีเจตคติทั้งที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดก็ตาม จะนำมาซึ่งการตอบสนองต่อสิ่งนั้นในรูปแบบที่แตกต่างกันไปด้วย ตัวอย่างเช่น ผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาใดก็มักจะเรียนวิชานั้นได้คะแนนดีด้วย (จงกลณี ชูจิตมาเทวินทร์ 2527 : 78 ; เสงี่ยม วิไลบุญ 2527 : 68) ในทำนองเดียวกันผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนาก็น่าจะมีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา รวมทั้งมีการปฏิบัติคำสอนของพุทธศาสนาในปริมาณที่สูง เช่นเดียวกัน ดังนั้นการศึกษาเจตคติต่อพุทธศาสนา จึงนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีความจำเป็น

ทฤษฎีและแนวความคิดทาง เจตคติ

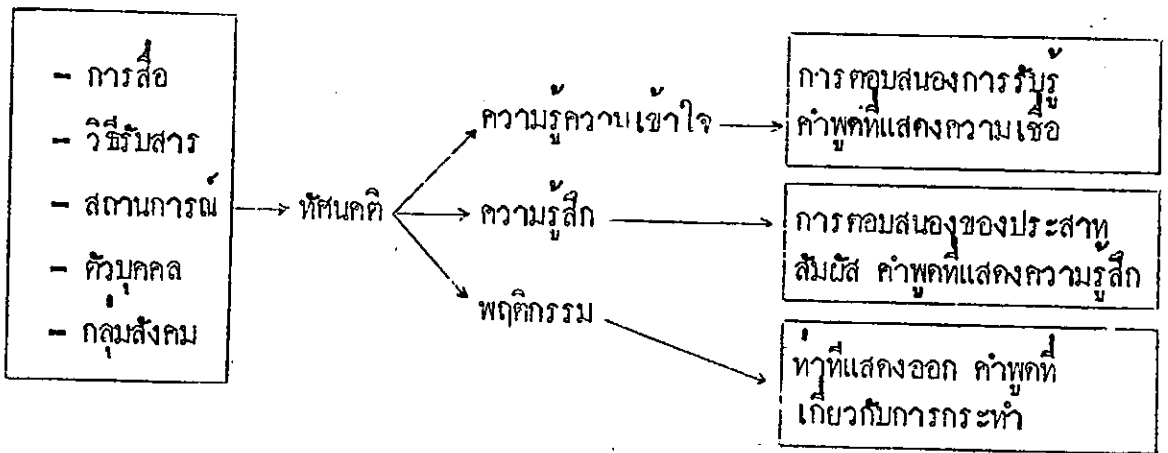
ความหมายและความสำคัญของ เจตคติ

คำว่า "เจตคติ" ตรงกับคำว่า "Attitude" ในภาษาอังกฤษ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านอาจใช้คำว่า ความคิดเห็น เจตคติ หรือเจตคติ ก็มีความหมายเช่นเดียวกับทัศนคติ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของ เจตคติว่าหมายถึง ความคิดเห็นและยังมีผู้ให้ความหมายของ "เจตคติ" อีกมาก เช่น

โบกาจิส (Allport. 1967 : 7 citing Bogadus. 1931 : 62) กล่าวว่า "เจตคติ" เป็นแนวโน้มของการกระทำที่แสดงออกหรือค่านางสิ่งบางอย่างในสภาพแวดล้อม ซึ่งในที่สุดจะกลายเป็นค่านิยมทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งนั้น

เมอร์ฟี และเมอร์ฟี (Allport. 1967 : 8 citing Murphy and Murphy. 1931 : 615) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง แนวโน้ม การจัดแจงและการปรับจิตใจต่อการกระทำต่าง ๆ และเจตคติเป็นกลุ่มของแนวทาง เบื้องแรกของบุคคลที่แสดง ต่อสิ่ง ใดสิ่งหนึ่ง

อัลพอร์ท (Allport. 1967 : 8) ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมของประสาทและจิตใจที่เกิดจากผลรวมของประสบการณ์ของบุคคลและมีอิทธิพลต่อทิศทาง การตอบสนองของบุคคลต่อสถานการณ์และสรรสิ่งที่เกี่ยวข้อง ทริแอนดิส (Triandis. 1971 : 2) กล่าวว่า "เจตคติเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ประเมินจากความรู้อารมณ์ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ตลอดจนความคิดเห็นซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองสิ่ง เราหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในทิศทางที่ประเมินไว้" บังอร ชินกุลกิจนิวัฒน์ (บังอร ชินกุลกิจนิวัฒน์ 2520 : 4) ได้แสดงแบบแผนสิ่ง กิปรองเจตคติ ซึ่งดัดแปลงมาจากของ ทริแอนดิส ดังแผนภูมิต่อไปนี้

จากความหมายของ เจตคติที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง สภาวะของจิตใจ ที่เป็นความรู้สึกความรู้ความเข้าใจ และยัง เป็นแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสถานการณ์หรือสิ่ง เราใด ๆ ซึ่งอาจ เป็นไปในทิศทางที่ชอบเห็นด้วย ไม่ชอบไม่เห็นด้วย หรือ

กลาง ๆ อันเป็นผลมาจากมวลประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์หรือสิ่งเร้าอื่น ๆ จากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่าเจตคติมีส่วนช่วยเสริมพฤติกรรมอย่างมาก

ความสำคัญของ เจตคติ

ความจำเป็นที่ต่องานศึกษาเจตคติของบุคคลมีหลายประการ ดังที่ ออสแคมป์ (นักเล็ก
สัญชาติไทย 2527 : 19 อ้างอิงมาจาก Oskamp, 1977) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นเสมือนบันทึกรายการ เพราะเพียงแค่ว่า เรามีเจตคติอย่างไร เราก็สามารถจะสรุปพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาได้
2. เจตคติทำให้เราสามารถจะพิจารณาคัดลิสสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลหนึ่ง ที่มีต่อบุคคลอื่น หรือต่อสิ่งอื่น
3. ความเข้าใจเรื่อง เจตคติ ช่วยให้อธิบายถึงความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของบุคคลหนึ่ง ซึ่งความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของแต่ละบุคคล จะช่วยอธิบายสภาพของสังคมได้
4. เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลหนึ่งมีและเจตคติของแต่ละบุคคลจะทำให้บุคคลอื่นเข้าใจในตัวเรา ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ในสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ซึ่งบุคคลจะก้มพยายามศึกษาเพื่อประโยชน์ในตัวเขาเอง
5. ความเข้าใจเรื่อง เจตคติ ทำให้เกิดแนวคิดในแต่ละคนโดยไม่รู้สึกรู้หา ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในสถานการณ์ที่เกิดการขัดแย้งของสิ่งเร้า
6. ในแนวของจิตวิทยา ความเข้าใจเรื่อง เจตคติ เป็นการจัดเตรียมจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความสนใจในทัศนคติต่าง ๆ
7. ในแนวสังคมวิทยา มีบางท่านได้มอง เจตคติว่าเป็นศูนย์กลางของความเข้าใจ และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคม
8. ในแนวรัฐศาสตร์ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นโดยทั่ว ๆ ไป มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคม

เมื่อพิจารณาความหมายของ เจตคติ และข้อคิดของ ออสแคมป์ จะเห็นว่าทางก็ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญร่วมกันคือ เชื่อว่า เจตคติมีความใกล้เคียงกับพฤติกรรม จากการศึกษาวิจัยปรากฏหลักฐานมากมายที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ม.ป.ป. : 47 อ้างอิงมาจาก Keisler et al. 1969 : 25 - 27 ; Mangane. 1973 : 209) ในขณะที่เดียวกันมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งพบว่า เจตคติกับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ทั้งนี้ได้มีผู้ชี้มายไว้ว่า อาจเป็นเพราะผู้วิจัยใช้ระบบการวัดไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถวัดได้ครบทุกมิติ หรืออาจเนื่องมาจาก เครื่องมือวัดขาดความเที่ยงตรง อย่างไรก็ตาม ก็ยังเป็นที่ยอมรับว่า เจตคติเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งในแง่ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมและผลอันเนื่องมาจากพฤติกรรมอีกด้วย

ภูมิหลังทางครอบครัวกับเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตนและการถ่ายทอดทางศาสนา

ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล เพราะครอบครัวจะเป็นจุดเริ่มแรกในการสร้างบุคลิกภาพทุกอย่างในตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเจตคติ ความเชื่อ และค่านิยมในด้านต่าง ๆ ที่บุคคลยึดถือ รวมทั้งค่านิยมทางศาสนา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวแทบทั้งสิ้น

โดยทั่วไปการถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ของครอบครัวซึ่งในที่นี้หมายถึงการถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ของบิดามารดาไปยังเด็กนั้น ส่วนมากแล้ว จะผ่านวิถีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจากบิดามารดาตนเอง (ทองเคื่อน พันธุมหาวัน 2522 : 17 อ้างอิงมาจาก Hoffman. 1970) โดยวิถีการอบรมเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัว จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนาของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม โครงสร้างของสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของสังคมด้วย (Sears, Maccoby and Lewin. 1957 : 103)

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวของนิสิตที่นับถือพุทธศาสนา โดยสนใจศึกษาตัวแปรที่เป็นภูมิหลังทางครอบครัว ได้แก่ ระดับการศึกษาของบิดามารดา

ประเภทอาชีพของบิดามารดา ระดับรายได้ของครอบครัว และการได้รับการถ่ายทอดทาง
 พุทธศาสนาจากบิดามารดาในปริมาณที่ต่างกันว่าจะเกี่ยวข้องกับเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ
 ในหลักคำสอน การปฏิบัติตามหลักคำสอน และปริมาณการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา
 ของนิสิตแตกต่างกันเป็นประการใด การศึกษาค้นคว้านี้มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดัง
 ต่อไปนี้

ภูมิหลังทางครอบครัวกับเจตคติต่อศาสนา ในปัจจุบันยังมีผู้ให้ความสนใจศึกษาความ
 เกี่ยวของระหว่างตัวแปรค่าภูมิหลังของครอบครัวกับเจตคติต่อศาสนา ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะ
 การศึกษาตัวแปรค่าระดับการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะอาชีพ และระดับรายได้ของ
 ครอบครัว อย่างไรก็ตาม ได้มีผลงานวิจัยที่แสดงว่าบิดามารดามีอิทธิพลต่อเจตคติของ เด็กที่มี
 ต่อศาสนา เช่น งานวิจัยของ พิชชา เมกานนท์ (พิชชา เมกานนท์ 2512) พบว่า
 เด็กที่มีมารดามีความเห็นว่าความเชื่อและเจตคติต่อพุทธศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ จะมีความเชื่อ
 และเจตคติต่อพุทธศาสนาในทางที่ดี มากกว่าเด็กที่มีมารดามีความเห็นว่าความเชื่อและเจตคติ
 ต่อพุทธศาสนาเป็นเรื่องไม่สำคัญ แม้ว่าผลงานวิจัยดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ
 ความเชื่อและเจตคติของมารดาที่มีต่อความเชื่อและเจตคติของ เด็กเกี่ยวกับพุทธศาสนา แต่งาน
 วิจัยเรื่องนี้ยังไม่ได้ศึกษาถึงระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะอาชีพของมารดา และระดับ
 รายได้ของครอบครัวว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติต่อพุทธศาสนาของเด็กมากน้อยเพียงไร
 ซึ่งสมควรจะได้มีการวิจัยต่อไป

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดากับ
 ความเชื่อและเจตคติต่อพุทธศาสนาของเด็ก ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาโดยตรงมาก่อน โดยเฉพาะ
 งานวิจัยในประเทศ เท่าที่พบเป็นเพียงการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อในศาสนา ระหว่างบุคคลที่มี
 ระดับการศึกษาต่างกัน เช่น การศึกษาของ คารารัทน์ เชื่อมชิต (คารารัทน์ เชื่อมชิต
 2516 : 81) พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกันสามระดับคือ สูง กลาง และต่ำ มีความเชื่อ
 ในศาสนาไม่ต่างกัน ในขณะที่อีกงานวิจัยหนึ่งพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความเห็นว่า

ในปัจจุบันพุทธศาสนาเสื่อมลงร้อยละ 63.21 เห็นว่าดีขึ้นร้อยละ 16.06 สำหรับผู้มีการศึกษาระดับประถม เห็นว่าปัจจุบันพุทธศาสนาเสื่อมลงร้อยละ 40 เห็นว่าดีขึ้นร้อยละ 41.45 แสดงว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูง เห็นว่าปัจจุบันพุทธศาสนาเสื่อมลง ในขณะที่ผู้มีการศึกษาระดับต่ำ มีแนวโน้มเห็นว่าพุทธศาสนาคือขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และปัทมา ฐิติวัฒนา 2526 : 121) สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ ออลพอร์ต และรอส (Dittes, 1969 : 641 citing Allport and Ross, 1967) พบว่า ระดับการศึกษากับความเชื่อในศาสนา ในแง่ของความศรัทธาที่มีศาสนลัทธิหนึ่งเท่ากับ 0.32 กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะมีความเชื่อในศาสนาในลักษณะดังกล่าวลดลง ตรงกันข้ามผู้ที่มีการศึกษาค่าจะมีความเชื่อสูงขึ้น

แนวผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาที่มีต่อ เจตคติและความเชื่อของบุคคลในศาสนา จะให้ผลไม่ตรงกันอยู่บ้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาต่อไปเพื่อหาข้อยุติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาทั่วไปที่เป็นระดับการศึกษาของบิกามารคา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มิมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความเชื่อและเจตคติในค่านางต่าง ๆ ให้แก่เด็กรวมทั้งค่านางศาสนาด้วยว่าจะมีผลสืบต่อมาถึงเด็กหรือไม่อย่างไร

สำหรับความเชื่อและเจตคติต่อศาสนาในระหว่างผู้ที่มีลักษณะอาชีพต่างกัน ผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าบิกามารคาที่มีอาชีพต่างกัน ไม่ทำให้เด็กเรียนมีความเชื่อในเรื่องบาปบุญแตกต่างกัน แต่เมื่อศึกษาในค่านางเจตคติในการดำรงชีวิต พบว่าในกลุ่มนักเรียนที่มีคุณคคติ "ดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม" เป็นผู้ที่บิกามารคามีอาชีพเกษตรกรรมในอัตราส่วนที่มากกว่าอาชีพอื่น (พรสวัสดิ์เพชรแดง 2528 : 176) และอีกงานวิจัยหนึ่งก็ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาพบว่า อาชีพของบิกามารคามีอิทธิพลต่อความเชื่อและเจตคติในทางศาสนา (วันทนี วิชัยคำ 2515 : 14 อ้างอิงมาจาก Gardner, 1960) จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาแสดงว่าลักษณะอาชีพของบิกามารคามีความเกี่ยวข้องกับปริมาณการถ่ายทอดค่านางค่านางศาสนาให้แก่เด็กเป็นอย่างมาก

ส่วนทั่วไปทางค่านางฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวกับเจตคติความเชื่อทางศาสนา นั้นยังพบผลไม่ชัดเจน แต่มีแนวโน้มว่าผู้ที่ฐานะทาง เศรษฐกิจค่อนข้างยากจนมีแนวโน้มว่าจะมีเจตคติที่ศรัทธาศาสนามากกว่าผู้ฐานะทาง เศรษฐกิจดี (วันทนี วิชัยคำ 2515 : 52)

เช่นเกี่ยวกับการศึกษาของ สันติค สันตุนันตประทุม (สันติค สันตุนันตประทุม 2522 : 64 - 65) ที่ไม่พบความแตกต่างในค่านิยม ความเชื่อในพุทธศาสนาของนักเรียนที่บิณฑาคารคามิ ฐานะทาง เศรษฐกิจต่างกัน จะเห็นได้ว่าผลงานวิจัยที่กล่าวมาพบว่าตัวแปรค่านิยมทาง เศรษฐกิจมีส่วนเกี่ยวข้องไม่เด่นชัดมากนักกับ เจตคติและความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งจะได้ ทำการศึกษา อีกครั้งหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบค่านิยมหลังทางครอบครัว ได้แก่ ระเบียบการศึกษาระดับบิณฑาคารคามิ ลักษณะอาชีพของบิณฑาคารคามิ และฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว แม้จะพบว่าองค์ประกอบบางค่ามีความเกี่ยวข้องกับเจตคติและความเชื่อทาง ศาสนาอยู่บ้าง แต่ผลการวิจัยยังให้ผลขัดแย้งกันอยู่ และที่ผ่านมามีผู้ให้ความสนใจศึกษา น้อยมาก จึงยังไม่อาจสรุปได้ในขั้น

ภูมิหลังทางครอบครัวกับความรูู้ความเข้าใจในศาสนา สำหรับงานวิจัยที่แสดงให้เห็น ถึงความแตกต่างค่านิยมหลังทางครอบครัว ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจในศาสนา ยังมีผู้สนใจศึกษาคอนชางน้อย เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยในประเทศที่ศึกษาระดับ การศึกษาของบิณฑาคารคามิ เพื่อที่ว่า จะมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจค่านิยมทางศาสนาของ เด็กหรือไม่ ยังไม่พบว่ามีการศึกษามาก่อน แต่มีงานวิจัยบางเรื่องพบว่า ระเบียบการศึกษ ของบิณฑาคารคามิมีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจะเชื่อมโยงถึงลักษณะของเด็ก บางอย่าง เช่น พบว่าในกลุ่มเด็ก ทั้งชายและหญิง ที่บิณฑาคารคามิระดับการศึกษาสูง รายงาน ว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก และยังไม่พบข้อไปอีกว่า เด็กกลุ่มเดียวกันนี้มีพัฒนาการทาง ภาษาดีกว่ากลุ่มอื่น (ดวง เคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทร์ 2520 : 124 - 125) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยบางเรื่องพบว่า เด็กที่บิณฑาคารคามิการศึกษาสูง จะได้รับการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางจิตใจ ค่านิยมที่ดี การมีสัมมาคารวะ ความกตัญญู กตเวทิต์ ความเชื่อเพื่อ และการยึดถือบาปบุญ มากกว่าเด็กที่บิณฑาคารคามิการศึกษาต่ำ (ลลิตการวิทย์ พรศรีสมุพร และวิลาศลักษณ์ ชิววิไล 2524 : 149)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษาของนิคามารดา ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู
ซึ่งในหนังสือการถ่ายทอดทางศาสนา และลักษณะของเด็ก ทั้งมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน
ผู้มีการศึกษาสูงก็มักมีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากไปค้วย ถึงผลการวิจัยที่พบว่า ผู้มีการ
ศึกษาสูงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาสูงกว่าผู้มีการศึกษาค่ำ (การารัทน
เชอมชิต 2516 : 81) ซึ่งอาจทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถถ่ายทอดเรื่องทางศาสนาได้ดี
กว่าบุคคลกลุ่มอื่น

สำหรับค่านฐานะทาง เศรษฐกิจนั้นพบว่าระดับ เศรษฐกิจต่างกันแต่ความรู้ความเข้าใจ
พุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งพบผลเช่นนี้ทั้ง เด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด (สันติศักดิ์
สินธุพันธ์ประทุม 2522 : 60) แต่กลับพบผลในทางตรงข้ามในการวิจัยในต่างประเทศที่
พบว่า ความรู้เกี่ยวกับศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับฐานะทาง เศรษฐกิจสังคม (Dittes.
1969 : 618 citing Fukuyama, 1961) กล่าวคือ ผู้ที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมสูง
เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาากค้วย

สำหรับภูมิหลังค่านอาชีพนั้น จากการศึกษาที่ผ่านมามักจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ในฐานะ
ทาง เศรษฐกิจสังคม เพราะผู้ที่มีฐานะดี มักจะเป็นผู้มีการศึกษาสูง และมีอาชีพในระดับสูงตาม
ไปค้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้จะแยกศึกษาอิสระจากกันระหว่างระดับการศึกษา
อาชีพของนิคามารดา และฐานะทาง เศรษฐกิจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้คือระดับรายได้ เพื่อให้
ได้ผลการวิจัยชัดเจนขึ้น

ภูมิหลังทางครอบครัวกับการปฏิบัติค่านศาสนา ในค่านการปฏิบัติค่าน
ค่านสอนของศาสนาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ภูมิหลังของครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการ
ปฏิบัติค่านสอนทางศาสนาของเด็ก โดยเฉพาะภูมิหลังค่านระดับการศึกษาของนิคามารดา
จากผลการศึกษาของ สวนา พรพัฒน์กุล (สวนา พรพัฒน์กุล 2520 : 62) พบว่า
นักเรียนที่นิคามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาสูง เป็นผู้ที่มีความสำนึกทางค่านคุณธรรมค่านกว่า
นักเรียนที่นิคามารดาไม่มีการศึกษาค่ำ ซึ่งคุณธรรมที่สำนึกในครั้งนี้เป็นคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับ

พุทธศาสนาโดยตรง ในขณะที่งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งพบว่า นักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูง รายงานว่าเป็นผู้ที่ขี้บ่นมากกว่านักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาต่ำ แต่ไม่พบความแตกต่างในถ้อยคำเกี่ยวกับระหว่างนักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูงกับปานกลาง และระดับการศึกษาปานกลางกับต่ำ (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสดิษณ์ ชิววาลี 2524 : 144) ซึ่งผลนี้สอดคล้องกับการค้นพบของ ฮาร์วีส (Harris, 1981 : 638 - A) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันแคธอลิก โดยพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงจะปฏิบัติศาสนาส่งด้วย

ส่วนภูมิหลังด้านฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวกับการปฏิบัติศาสนาส่งพบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีฐานะ เศรษฐกิจดีกว่ารายงานว่ามีปฏิบัติศาสนามากกว่า แต่ไม่พบผลเช่นนี้ในกลุ่มนักเรียนทางจังหวัด (สันศักดิ์ สินธุ์ประทุม 2522 : 68 - 69) อีกงานวิจัยหนึ่งที่ศึกษาในศาสนาอื่นที่ไม่ใช่พุทธศาสนา พบว่าการปฏิบัติศาสนาส่งเพิ่มเติมทางศาสนา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับฐานะทาง เศรษฐกิจสังคม (Dittes, 1969 : 616 citing Fukuyama, 1961) แต่มีผลงานวิจัยบางชิ้นขัดแย้งกับที่กล่าวมาคือพบว่า นักเรียนที่มีฐานะ เศรษฐกิจต่ำ เป็นผู้ขี้บ่นมากกว่านักเรียนที่มีฐานะ เศรษฐกิจสูงกว่า (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสดิษณ์ ชิววาลี 2524 : 144)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภูมิหลังทางครอบครัวที่มีต่อการปฏิบัติศาสนาส่งทางศาสนา ยังไม่สามารถยุติได้เนื่องจากได้ผลที่ขัดแย้งกันอยู่ และเท่าที่ปรากฏยังมีผู้ให้ความสนใจศึกษาน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยในประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภูมิหลังทางครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิหลังด้านการศึกษาของบิดามารดา ฐานะ เศรษฐกิจ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนาส่งทางศาสนาของ เด็กอย่างมาก หากยังไม่สามารถสรุปลงไปได้ว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว สูงหรือต่ำ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนาส่งมากหรือน้อย ซึ่งจะได้ทำการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

จากผลงานวิจัยที่ตามมาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการปฏิบัติศาสนาศาสนา กับสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคม พบว่ามีความสัมพันธ์ไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน กล่าวคือ ในกลุ่มผู้มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมสูง พบว่ามีการปฏิบัติศาสนาระเบียบทางศาสนา และมีความรู้เกี่ยวกับศาสนาสูง ในขณะที่มีความเชื่อในทางศาสนาและมีความรู้สึกต่อศาสนาต่ำ (Dittes., 1969 : 618 citing Fukuyama. 1961) ซึ่งผลในลักษณะเช่นนี้ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของ เดเมอร์ธ (Dittes. 1969 : 617 - 618 citing Demerath. 1965) ที่ได้สำรวจจากกลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนท์ จำนวน 9,000 คน โดยศึกษาตัวแปรด้านศาสนาหกด้าน พบว่าตัวแปรสามด้านทางศาสนามีความสัมพันธ์ในทางบวก และอีกสองด้านมีความสัมพันธ์ในทางลบ กับฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมซึ่งวัดจากรายได้ การศึกษา และอาชีพ

แม้ว่าผลงานวิจัยดังกล่าวจะเป็นการศึกษาในกลุ่มผู้นับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่พุทธศาสนาก็ตาม แต่มีแนวโน้มว่าจะพบผลในทำนองเดียวกันในงานวิจัยที่ทำขึ้นในประเทศเพียงแต่ในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังทางด้านนี้มากนัก ซึ่งการวิจัยที่จะทำขึ้นในครั้งนี้จะเป็นการวิจัยที่จะให้ข้อมูลในเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นับถือพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากจะศึกษาตัวแปรทางด้านศาสนาที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยในต่างประเทศแล้ว ยังได้ศึกษาปริมาณการ ถวายทอดกฐณศาสนาของครอบครัวอีกด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปรียบเทียบปริมาณการ ถวายทอดกฐณศาสนาระหว่างผู้มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาถึงลักษณะของความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นทางด้านศาสนาอีกด้วย

สำหรับการถวายทอดทางศาสนาซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นลักษณะการ คอบสนอง คอศาสนาของ เยาวชนในคานต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเจตคติคอศาสนา ความรู้ความเข้าใจในศาสนา รวมทั้งการปฏิบัติคาคำสอนของศาสนา ก็น่าจะเป็นผลมาจาก ปริมาณและลักษณะการ ถวายทอดทางศาสนาของครอบครัว เช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยที่ตามมา แสดงให้ทราบว่ารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันนั้นส่วนหนึ่ง เนื่องมาจากสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า สถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน

ในแต่ละครอบครัว จึงน่าจะมีผลตอบปริมาณและลักษณะการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาที่ตน
 นับถือ ในขณะที่เดียวกันก็จะส่งผลกระทบต่อ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการปฏิบัติความคำสอน
 ของศาสนาไม่โดยตรงก็โดยอ้อมอย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะเยาวชนที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มี
 ฐานะ เศรษฐกิจสังคมต่างกันนั้นย่อมจะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ต่างกันอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน
 และมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้ากับบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ต่างกัน เช่น บุคคลที่มาจากครอบครัวฐานะ
 ยากจน บิดามารดาคงหาเช่ากินคำ บุคคลในครอบครัวประเภทนี้ย่อมมีเวลาที่จะอบรม
 สั่งสอนคุณค่าทางศาสนา หรือมีโอกาสที่จะได้ทำบุญตักบาตรหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 กับศาสนาแตกต่างจากบุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมดีกว่า

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาความแตกต่างในค่านิยม เจตคติ ความรู้ความเข้าใจหลักคำสอน
 การปฏิบัติความหลักคำสอน รวมทั้งการได้รับการถ่ายทอดพุทธศาสนา ระหว่าง เพศชายและ
 เพศหญิงอีกด้วย เพราะบุคคลที่มีเพศต่างกันหรือฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมต่างกันนั้น อาจเป็น
 สาเหตุให้เขาเหล่านั้นได้ประสบการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันไปโตมาก (คง เคียน
 พันธุนานวัน 2522 : 11) ซึ่งอาจจะมีผลต่อหาที่การตอบสนอง ต่อพุทธศาสนาในค่านิยมต่าง ๆ
 ตามที่กล่าวมาจึงจะได้อธิบายต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาข้างแล้วว่าบุคคลที่มีเพศต่างกันอาจเป็นสาเหตุให้บุคคลมีโอกาสน้อยที่จะ
 สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันไปได้ ตัวอย่าง เช่น ประสบการณ์
 ทางศาสนาของผู้ที่นับถือพุทธศาสนาจะพบว่า เพศชายมีโอกาสได้บวช เป็นพระภิกษุหรือ
 สามเณร ในขณะที่เพศหญิงไม่มีโอกาสนี้ ดังนั้นความแตกต่างในค่านิยมต่าง ๆ เช่น เจตคติต่อ
 ศาสนา ความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอน โอกาสการปฏิบัติความหลักคำสอน รวมทั้งการ
 ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาในแง่มุมต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกัน

สำหรับในค่านิยมเจตคติต่อพุทธศาสนานั้น ผลการวิจัยเท่าที่นำมา ยังไม่สามารถยืนยันได้
 ว่าเพศชายหรือเพศหญิงมีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนามากกว่ากัน เนื่องจากยังมีผลงานวิจัยที่ขัดแย้ง
 กันอยู่มากซึ่งจะขอผลการวิจัยในลักษณะเช่นนี้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับงานวิจัย
 ในประเทศที่ศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นนิสิตนักศึกษา และพบว่าเพศชายและเพศหญิงมีเจตคติต่อ

พุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน เช่น ผลการวิจัยของ นิพนธ์ เทียมทิพามุญกร (นิพนธ์
 เทียมทิพามุญกร 2525) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ของ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 850 คน ซึ่งข้อมูลได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 อีกการวิจัยหนึ่งที่พบผลในทำนองเดียวกัน คืองานวิจัยของ นกเล็ก สุขถิ่นไทย (นกเล็ก
 สุขถิ่นไทย 2527) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
 ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับการวิจัย
 ชิ้นนี้นอกจากไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศแล้ว ยังไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับชั้นปี
 เพศกับสาขาวิชา และระหว่างเพศ ชั้นปี และสาขาวิชาอีกด้วย สำหรับผลงานวิจัยในต่าง
 ประเทศที่สนับสนุนข้อสรุปดังกล่าว แม้ว่าศาสนาในความหมายของการวิจัยจะไม่ใช่พุทธศาสนา
 ก็ตาม ได้แก่ ผลงานวิจัยของ อตัน ลารี การ์กเนอร์ (สลิลลา วรรณจิรญา 2512 :
 80) อ้างอิงมาจาก Gardner, 1960) โดยได้ทำการศึกษาเจตคติและความเชื่อทาง
 ศาสนาระหว่างนักศึกษาทางมหาวิทยาลัย และพบว่าเจตคติต่อศาสนาไม่แตกต่างกันระหว่างเพศ
 อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยที่พบความแตกต่างระหว่างเพศเกี่ยวกับเจตคติต่อ
 พุทธศาสนา เช่น งานวิจัยของ วันเหน็ วิชัยคำ (วันเหน็ วิชัยคำ 2515 : 70) ได้
 ศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นนิสิต ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
 และนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ดัดแปลงจาก
 มาวิน อี ชอร์ (Mavin E. Shaw) จากสลิลลา วรรณจิรญา (สลิลลา วรรณจิรญา
 2512 : 72) และจากผลงานวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ (การารักษ์ เข้มชิด 2516 :
 53 - 65) อ้างอิงมาจาก สภาวิจัยแห่งชาติ 2511) รวมแบบสอบถามทั้งหมด 6 ตอน
 ผู้วิจัยถือว่าคะแนนรวมที่ได้จากแบบสอบถามทุกตอนเป็นคะแนนเจตคติต่อพุทธศาสนา ผลการ
 วิจัยพบว่า นิสิตหญิงมีเจตคติต่อพุทธศาสนาดีกว่านิสิตชาย ซึ่งการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงาน
 วิจัยของ สุกวดี คุณวัชร (สุกวดี คุณวัชร 2521 : 166) ที่ได้ศึกษาเจตคติของ
 นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กอพุทธศาสนาและพระสงฆ์ พบว่า นักศึกษาหญิงมีเจตคติ
 เห็นชอบด้วยกับพุทธศาสนาและพระสงฆ์ มากกว่านักศึกษาชาย นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยใน

ทางประเทศที่ศึกษาเจตคติต่อศาสนา เช่น งานวิจัยของ เพอร์นันโก เอ็ม มาซาเบ (Basabe. 1967 : 292) โดยได้ศึกษากับนักศึกษาชาวชิลีนที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัย 44 แห่ง จำนวน 6,180 คน ซึ่งศาสนาในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงศาสนาที่นักศึกษานับถือ ได้แก่ ศาสนาคริสต์นิกายแคทอลิกโปรเตสแตนท์ พุทธ และชินโต ตอนหนึ่งของงานวิจัยพบว่า นิสิตหญิง เห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตชายประมาณร้อยละ 10 ถึง 15 จากผลงานวิจัยที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่ายังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่า เพศชายหรือเพศหญิงจะมีความเห็นชอบต่อศาสนาที่กว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาผลงานวิจัยที่ทำในระยะต่อมาพบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มเห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่าเพศชายถึงแม้ว่าผลงานวิจัยบางชิ้นที่ทําขึ้นนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างไม่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับได้ก็ตาม

การวิจัยในครั้งนี้ นอกจากจะศึกษาเจตคติต่อพุทธศาสนาในระหว่างเพศแล้ว ยังจะได้อีกศึกษาตัวแปรเพศที่มีต่อลักษณะอื่น ๆ ของพุทธศาสนาอีกด้วย เช่น ศึกษาความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพุทธศาสนาเปรียบเทียบระหว่างเพศ การปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเปรียบเทียบระหว่างเพศ และศึกษาการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาเปรียบเทียบระหว่างเพศ ซึ่งผลงานวิจัยที่ศึกษาในด้านเหล่านี้ยังมีน้อยมากเท่าที่ปรากฏเช่นพบว่า เพศชายรู้ศีลห้าทุกข้อ และรูปร่างข้อถึงร้อยละ 74.48 และ 21.35 ตามลำดับ ในขณะที่เพศหญิงรู้ศีลห้าทุกข้อและรูปร่างข้อเพียงร้อยละ 62.60 และ 29.09 ตามลำดับ (สัญญาวิวัฒน์ และปัทมา ฐิติวิวัฒนา 2526 : 121) แสดงว่าการรู้ศีลห้ามีความสัมพันธ์กับเพศและมีแนวโน้มว่าเพศชายมีความรู้ในศีลห้ามากกว่า ในขณะที่ วันทนี วิชัยคำ (วันทนี วิชัยคำ 2515 : 57) พบว่า นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความรู้ความหลักธรรมของพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา เช่น การศึกษาธรรม สวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอน ให้อาณาแก่ชอกาน เป็นต้น พบว่านิสิตหญิงปฏิบัติตามมากกว่า นิสิตชาย ซึ่งผลนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ (สุนทรী โคมิน และสนธิ สมัครการ 2522 : 292) ที่พบว่า ในรอบหนึ่งปีเพศหญิงมีการทำบุญทำบาตรสูงกว่าเพศชายแม้ว่าจะสูงกว่าเพียงเล็กน้อยก็ตาม อีกงานวิจัยหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า

มีความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจคำสอนของพุทธศาสนา โดยพบว่า นักเรียนหญิง รายงานว่าเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที เป็นผู้ศรัทธาบุญ เช่น ไม่รังแกสัตว์ ไม่พูดเท็จ บริจาคสิ่งของใหญ่ประสมกับ เป็นคน มากกว่านักเรียนชาย (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววลี 2524 : 149)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการได้รับการถ่ายทอดพุทธศาสนาระหว่างเพศนั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาโดยตรง อย่างไรก็ตาม ลักษณะของสังคมไทยเพศหญิง เป็นเพศที่สังคมคาดหวังว่าจะต้องอยู่ในโอวาทของบิณฑาคารและอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าเพศชาย ตลอดจนเป็นผู้ที่มีสัมมาการะทอบิณฑาคารและบุญอาวุโส ดังจะเห็นได้จาก ผลการวิจัยชิ้นหนึ่ง ที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 2,469 คน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 15 ปี จนถึง 80 ปี โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ถามเรื่องค่านิยม เจกคติ และพฤติกรรมในเรื่องต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 60 เห็นว่าเป็นการถูกต้อง ที่จะต้องเคารพเชื่อฟังผู้มีอาวุโส กว่า และในจำนวนนี้พบว่า เป็นเพศหญิงร้อยละ 59 เป็นเพศชายร้อยละ 55.6 สำหรับในเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ นั้น ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 65 เห็นด้วย ซึ่งในจำนวนนี้เป็นเพศหญิงร้อยละ 68.3 เพศชายร้อยละ 63.8 (สุนทร โคมิน และสมิท สมักรการ 2522 : 264) จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้คาดได้ว่าเพศหญิง เป็นเพศที่ยอมรับและเชื่อฟังการอบรมสั่งสอนของบิณฑาคารดีกว่าเพศชาย จึงอาจกล่าวได้ว่า ในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่าง ๆ ของครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเจกคติศาสนา ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม การปฏิบัติศาสนกิจคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดพุทธศาสนาจากครอบครัว ในระหว่างเพศชาย และเพศหญิง น่าจะแตกต่างกัน

ซึ่งจากการรายงานผลการวิจัยที่กล่าวมา จะสามารถช่วยสนับสนุนสมมุติฐานสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ว่า มีความแตกต่างกันระหว่าง เพศชายและ เพศหญิง ในด้านเจกคติของพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจหลักคำสอน การปฏิบัติศาสนกิจคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการ
ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนา

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม
คำสอนในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดพุทธศาสนาจากครอบครัว โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ของทั้งสี่ตัวแปรพร้อม ๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหา
ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระหว่างตัวแปรทั้งหมด และศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต
นักศึกษานั้น ปรากฏว่ายังไม่มีการศึกษามาก่อน

อย่างไรก็ตาม ได้มีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ
ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาอยู่บ้างแต่เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง
ที่เป็นข้าราชการ ระดับจังหวัด อำเภอ สมาชิกสภาเทศบาล และครูใหญ่โรงเรียนมัธยม
ในจังหวัดที่ตั้งของภาคการศึกษาที่นับถือพุทธศาสนา 12 จังหวัด รวมตัวอย่างทั้งหมด 990 คน
โดยแบ่งระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ
กลุ่มที่มีระดับการศึกษานานกลาง และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง ข้อมูลที่เก็บได้ในครั้งนี้
เป็นของคณะผู้วิจัยความมั่นคงแห่งพุทธศาสนาในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2512 ต่อมา
การารัทน์ เชื่อมชิต (การารัทน์ เชื่อมชิต 2516 : 81) ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหา
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสาม พบผลที่น่าสนใจ คือพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่าง
ความรู้ความเข้าใจกับความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอน และ
ความเชื่อกับการปฏิบัติตามหลักคำสอน ในแต่ละระดับการศึกษา ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ
99 จากผลการวิจัยแสดงว่าบุคคลในแต่ละระดับการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในหลัก
คำสอนสูง จะมีความเชื่อและมีการปฏิบัติตามหลักคำสอนสูงตามไปด้วย ผลการวิจัยดังกล่าว
สอดคล้องกับของ สันหัต สันธุพันชประทุม (สันหัต สันธุพันชประทุม 2523 : 104) ที่ได้
ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2522 จำนวน 380 คน
โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาศีลธรรม แบบวัดความเชื่อในพุทธศาสนา และแบบสอบถาม

วัดการปฏิบัติกรรมหลักธรรมในพุทธศาสนา พบว่า ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติกรรมหลักธรรมในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันในทางบวกด้วย ความเชื่อมั่น ร้อยละ 99 นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า ความรู้และความเชื่อในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง ที่แยกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียนซึ่งในที่นี้คือโรงเรียนที่อยู่ในต่างจังหวัด และโรงเรียนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร เขต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งแบ่งเป็นสูง ปานกลาง และต่ำ พบว่า มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกรรมหลักธรรมในพุทธศาสนาด้วยระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 99 กล่าวคือ ผลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความรู้ และความเชื่อในพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์ระดับการปฏิบัติกรรมหลักธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่แยกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังข้างต้นได้ในระดับหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ถ้าทราบระดับของความรู้และความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาของบุคคลใดก็ตามจะสามารถคาดหวังระดับการปฏิบัติกรรมหลักธรรมในพุทธศาสนาของบุคคลนั้นได้

สำหรับงานวิจัยทางศาสนาศาสตร์ในต่างประเทศนั้น ในปี ค.ศ. 1962 กล็อก (Dittes. 1969 : 607 - 609 citing Glock. 1962) ได้แยกองค์ประกอบในการศึกษาศาสนาออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้คือ

1. ความเชื่อในศาสนา แบ่งออกเป็น
 - 1.1 เนื้อหาและขอบข่ายของความเชื่อ ยังแบ่งได้เป็น ประเภทของความเชื่อและไม่เชื่อ ความเชื่อตามประเพณี เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า ความเชื่อที่ไม่เป็นประเพณี เช่น ความหมายของชีวิต การค้นหาความจริงของชีวิต เป็นต้น
 - 1.2 ระดับของความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคล
 - 1.3 สาระสำคัญของความเชื่อ
2. การปฏิบัติกรรมหลักศาสนา ทั้งในแง่ที่เป็นพิธีกรรมส่วนรวมและการปฏิบัติส่วนตัว เช่น การปฏิบัติเพื่อแสดงว่าเป็นศาสนิกชนของศาสนา นั้น ๆ การสวดมนต์ การถือศีลกินเจ การเข้าร่วมในพิธีที่สำคัญ แนวทางในการศึกษา เช่น

2.1 ศึกษาความดีและรูปแบบของการปฏิบัติ

2.2 ศึกษาคุณภาพหรือความประณีตในการปฏิบัติ

2.3 ศึกษาเป้าหมายของการปฏิบัติ เช่น ปฏิบัติเพื่อแข่งขัน หรือปฏิบัติเพื่อ
ได้รับการยกย่อง

3. ความรู้สึกต่อศาสนา แบ่งออกเป็น

3.1 ความรู้สึกที่สังเกตเห็นได้ เช่น การแสดงออกโดยการสันทนา หรือ
ความมึนงงที่ต่าง ๆ

3.2 ความรู้สึกส่วนตัวที่เก็บอยู่ภายใน เช่น ความศรัทธาในพระเจ้า ความ
รู้สึกเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ความกลัว

4. ความรู้ความเข้าใจในศาสนา แบ่งออกเป็น

4.1 ความรู้เกี่ยวกับบุคลก่าเนิกของศาสนา ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ หรือ
ประเพณีในศาสนา

4.2 เจกคติต่อความรู้ เช่น ความสำคัญของความรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ใน
ประเด็นต่าง ๆ

4.3 ความสามารถต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา

5. ผลตามมาจากการนับถือศาสนา แบ่งออกเป็น

5.1 รางวัลที่ได้จากการนับถือศาสนา เช่น ความสงบสุขทางใจ ลดความ
วิตกกังวล การได้ชั้นสวรรค์ การมีชีวิตนิรันดร์ เป็นต้น

5.2 การได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ และการนำเอาหลักการทางศาสนาไปประยุกต์
ใช้กับหลักการอื่น ๆ

ต่อมาได้มีผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกันต่าง ๆ ตามแนวทางของ กล็อค (Glock)
เช่น การศึกษาของ ฟูคูกาม่า (Dittes, 1969 : 614 - 615 citing Fukuyama,
1961) โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ การปฏิบัติตาม ความรู้สึกต่อศาสนา
และค่านิยมความรู้ความเข้าใจในศาสนา ยกเว้น ค่านิยมที่ได้จากการนับถือศาสนา จากกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 4,000 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโบสถ์ 12 แห่ง ใน 7 เมืองในประเทศญี่ปุ่น พบความสัมพันธ์ระหว่างกันทาง ๆ คอนซางค์ คือมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .12 ถึง .17 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในศาสนาและความรู้สึกต่อศาสนามีค่าสหสัมพันธ์ถึง .47

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่นำเอาวิธีการแบ่งการศึกษาศาสนาออกเป็นค่านาง ๆ ของ กล็อค (Glock) มาศึกษาคืองานวิจัยของ ซาลิสบรี (Dittes. 1969 : 615 citing Salisbury. 1962) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาคริสต์นิกาย โปรเตสแตนท์ จำนวน 2,000 คน พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนา การปฏิบัติโดยวัดจากการรวมกิจกรรมในโบสถ์ และอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฟอล์คเนอร์ และ เคอร์จองค์ (Dittes. 1969 : 615 citing Faulkner and Dejong. 1966) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ ทั้ง 5 ด้านของ กล็อค (Glock) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาสังคมวิทยา พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกันทาง ๆ อยู่ระหว่าง .36 ถึง .58

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ศึกษาความสัมพันธ์ตามแนวทางของกล็อค (Glock) กับความสัมพันธ์ในลักษณะอื่นที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ได้แก่ งานวิจัยของ มาร์ติน และ นิโคลส์ (Dittes. 1969 : 609 citing Martin and Nichols. 1962) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้แบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับศาสนาและคัมภีร์ไบเบิล อีกชุดหนึ่ง เป็นแบบสอบถามวัดความเชื่อเกี่ยวกับหลักการกว้าง ๆ ของศาสนา เช่น ความศักดิ์สิทธิ์ของการสวดมนต์ ชีวิตหลังความตาย การได้อยู่กับพระเจ้า และความสำคัญของโบสถ์ พบว่า ในกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนามากจะมีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้กับคะแนนความเชื่อในหลักการของศาสนาเป็นไปในทางลบ ในขณะที่กลุ่มที่มีความรู้ในศาสนาต่ำ มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในศาสนากับความเชื่อเป็นไปในทางบวก จากผลงานวิจัยทั้งกล่าวมาหมายความว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนามากจะมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาน้อย ในขณะที่ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาน้อยจะมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนามาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ให้ความเชื่อในศาสนากับความรู้เกี่ยวกับศาสนาไม่มีความสัมพันธ์เชิง

เส้นตรง แต่อาจจะมีความสัมพันธ์ในรูปอื่นซึ่ง เป็นไปได้ที่จะมีความสัมพันธ์เชิง เส้นโค้ง
(Dittes. 1969 : 607 - 609 citing Glock. 1962)

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา ปรากฏว่าในบางงานวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อศาสนา มีความสัมพันธ์ กันสูงและบางงานวิจัยก็พบว่ามีความสัมพันธ์กันต่ำ และยังพบความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ ความสัมพันธ์เชิง เส้นตรง แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าสำหรับงานวิจัยที่ศึกษากันกลุ่มตัวอย่าง ที่แตกต่างกันมาก เช่น มีอายุ ระดับการศึกษา หรือมีนิกายของศาสนาที่แตกต่างกัน มีแนวโน้มว่าจะพบความสัมพันธ์ในค่าน้ำหนักกลางๆ คนค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ถ้าเป็นการศึกษากันกลุ่มตัวอย่าง ที่มีความแตกต่างกันน้อย เช่น เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี เหมือนกันนับถือศาสนานิกายเดียวกัน พบว่าจะมีความสัมพันธ์ในค่าน้ำหนักกลางมาแล้วค่อนข้างสูง

มีข้อนำส่ง เกณฑ์ประการหนึ่งในการศึกษาความสัมพันธ์ในค่าน้ำหนักต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา คือจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่กล่าวมาไม่นิยมศึกษาตัวแปรด้าน เจตคติ (Attitude) โดยตรงแต่ได้ศึกษาเจตคติที่แฝงอยู่ในความหมายของตัวแปรอื่น เช่น ความเชื่อ และความรู้สึกต่อศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากเชื่อว่าความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น และการวัดเจตคติก็วัดได้จากความเชื่อของบุคคลนั่นเอง (Fishbein and Ajzen. 1975 : 12)

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว กับตัวแปรอื่น ๆ ยังไม่พบว่ามีผู้ศึกษามาก่อน อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดทางศาสนาถือว่าเป็น ส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งหลักการ ปฏิบัติทางศาสนาและหน่วยทางสังคมที่มีความอิทธิพลมากที่สุดในการถ่ายทอดทางศาสนาคือ ครอบครัว (เพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2528 : 9) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา และการถ่ายทอดนี้จะผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งนักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่า วิธีการหรือ ประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูทั้งตัววัยทารกจนโตเป็นปัจจัยร่วมที่สำคัญในอันที่จะบ่งชี้ให้ เด็กมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพแตกต่างกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2520 : 21) ดังนั้น

ลักษณะความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้ง เจตคติ ต่อศาสนาที่มีความเคารพยึดถือกันว่าจะส่งผลถึงลักษณะความเชื่อ เจตคติ รวมทั้งค่านิยมทางศาสนาของบุตร โดยผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูกันด้วย ก็จะเห็นได้จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า เด็กที่มารคามีความเชื่อและเจตคติที่ดีต่อศาสนาจะมีเจตคติต่อศาสนาดีกว่าเด็กที่มารคามีเจตคติไม่ดีต่อศาสนา (พิชชา เบกานนท์ 2512 : 202) นอกจากนี้ยังมีบางงานวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารคามีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมทางด้านศาสนา และจริยธรรมของบุคคลแตกต่างกัน (สวนา พรพิชฌกุล 2520 : 79) จากผลงานวิจัยดังกล่าว เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงบทบาททางศาสนาของบิดามารดาที่มีต่อเจตคติและความรู้ความเข้าใจในศาสนาของบุตร และอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดศาสนาอย่างน้อยทางกึ่งหนึ่งจะมีเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามหลักศาสนาแตกต่างกันด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าปริมาณการถ่ายทอดพุทธศาสนาจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต่าง ๆ ทางศาสนานั้นเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้สามารถตั้งสมมุติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมุติฐานในการวิจัย

1. เจตคติและความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาของนิสิต มีความสัมพันธ์กันทางบวก
2. เจตคติและการปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันทางบวก
3. เจตคติและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันทางบวก
4. ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันทางบวก
5. ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันทางบวก
6. การปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนาและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันทางบวก

7. เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนา ทั้งในกลุ่มรวม และ เมื่อแยกตามหมู่หลังค้ำ

7.1 เพศ

7.2 ระดับการศึกษาของบิดา

7.3 ระดับการศึกษาของมารดา

7.4 อาชีพของบิดา

7.5 อาชีพของมารดา

7.6 รายได้ของครอบครัว

8. นิสิตชายและนิสิตหญิง มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

9. นิสิตที่มีบิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

10. นิสิตที่มีมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

11. นิสิตที่มีบิดามีอาชีพต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

12. นิสิตที่มีมารดามีอาชีพต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

13. นิสิตที่ครอบครัวมีระดับรายได้ต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

14. นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้คือ ขั้นหนึ่ง กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่สอง สร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่สาม เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่สี่ วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล เฉพาะที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 ยกเว้นมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีจำนวนทั้งสิ้น 50,257 คน เป็นนิสิตชาย 26,917 คน นิสิตหญิง 23,340 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตทั้ง เพศชายและเพศหญิง จำนวน 510 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขั้นตอนดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 จำแนกสาขาวิชาทั้งหมดที่เปิดสอนในระดับมหาวิทยาลัยออกเป็น 4 สาขา โดยรวมจากสาขาย่อย ๆ ตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัยดังนี้ คือ

ศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์ ได้แก่ การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา
สุขศึกษา จิตวิทยาการศึกษา รวมทั้งวิชาทางการศึกษาและวิชาอื่นที่คล้ายกัน

มนุษยศาสตร์ ได้แก่ ศาสนา เทววิทยา วิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์
เช่น นาฏยวิทยา อักษรศาสตร์ วรรณคดีเปรียบเทียบ จิตรกรรม ประติมากรรม
ศิลปศึกษา และวิชาอื่นที่คล้ายกัน

สังคมศาสตร์ ได้แก่ สังคมพฤติกรรมศาสตร์ การบริหารธุรกิจและ
พานิชยกรรม การสื่อสารมวลชนและการเอกสาร คหกรรมศาสตร์ และวิชาอื่นที่คล้ายกัน

วิทยาศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
คอมพิวเตอร์ แพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย วิศวกรรมศาสตร์
สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง เกษตรศาสตร์ และวิชาอื่นที่คล้ายกัน

ชั้นที่ 2 ในแต่ละสาขาวิชา จำแนกออกเป็นนิสิตชายและนิสิตหญิง แล้วจึงสุ่มตาม
สัดส่วนของประชากร เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 650 คน เป็นนิสิตชาย 348 คน
และนิสิตหญิง 302 คน ดังแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนนิสิตระดับปริญญาตรีในแต่ละมหาวิทยาลัย และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามสาขาวิชาและเพศ

สาขาวิชา	ศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์		มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
มหาวิทยาลัย									
จุฬาลงกรณ์	420 (6)	984 (13)	264 (4)	956 (12)	2,117 (27)	2,618 (34)	4,125 (53)	2,099 (27)	13,583 (176)
ธรรมศาสตร์	-	-	224 (3)	1,413 (18)	3,049 (39)	3,809 (49)	64 (1)	113 (2)	8,672 (112)

ตาราง 1 (ต่อ)

สาขาวิชา มหาวิทยาลัย	ศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์		มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ศิลปากร (วังท่าพระ)	- -	- -	671 (9)	510 (6)	- -	- -	167 (2)	48 (1)	1,396 (18)
ศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)	1,229 (16)	2,043 (26)	131 (2)	534 (7)	156 (2)	206 (3)	460 (6)	401 (5)	5,160 (67)
มหิดล	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2,347 (30)	2,954 (38)	5,301 (68)
เกษตรศาสตร์	548 (7)	425 (6)	79 (1)	285 (4)	1,095 (14)	1,236 (16)	3,383 (44)	1,736 (22)	8,787 (144)
สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า	105 (1)	1 -	- -	- -	- -	- -	1,678 (22)	155 (2)	1,939 (25)
สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า	418 (5)	13 -	- -	- -	- -	- -	1,245 (16)	54 (1)	1,730 (22)

ตาราง 1 (ต่อ)

สาขาวิชา มหาวิทยาลัย	ศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์		มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
สถาบันเทคโนโลยี ลาดกระบัง	207 (3)	45 (1)	74 (1)	29 -	- -	- -	2,661 (34)	673 (9)	3,689 (48)
รวม	2,927 (38)	3,511 (46)	1,443 (20)	3,727 (47)	6,417 (82)	7,869 (102)	16,130 (208)	8,233 (107)	50,257 (650)

การสร้างและการหาคุณภาพของ เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนิสิต เป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา รายได้ของครอบครัว อุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต ลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนาในรอบปีที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพุทธศาสนา มีทั้งหมด 4 ตอน คือ เจกคติของพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เจตคติต่อพุทธศาสนา

แบบสอบถามส่วนนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวการสร้างของคณะผู้วิจัยความ
 มั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย สภาวิจัยแห่งชาติ (การารักษ์ เชื้อมชิต 2512)
 และจากหนังสือหลักพระพุทธศาสนา (สมเด็จพระญาณสังวร 2526) เนื้อหาของแบบวัด
 แบ่งออกเป็น เจตคติต่อความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา ได้แก่ เรื่องการเวียนว่าย
 ภายเกิด เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องนรก - สวรรค์ เรื่องบุญ - บาป และเรื่องนิพพาน
 โดยมีแบบวัดเรื่องละ 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ เจตคติต่อหลักธรรม ได้แก่ หลักอริยสัจสี่
 หลักไตรลักษณ์ หลักปัจจุสมุปบาท หลักไตรสิกขา และหลักโอวาทปาติโมกข์ โดยมี
 แบบวัดกันละ 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ เจตคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณี
 บางอย่างของพุทธศาสนา ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักอริยสัจสี่ 2 ข้อ หลักไตรลักษณ์ หลัก
 ปัจจุสมุปบาท หลักไตรสิกขา หลักโอวาทปาติโมกข์ กันละ 1 ข้อ และประเพณีบางอย่าง
 ของพุทธศาสนา 4 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ ดังนั้นรวมจำนวนแบบวัดทั้งหมด 30 ข้อ ลักษณะ
 ของแบบวัดเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง
 30 ถึง 180 นิสิตที่โคคะแนนสูงกว่า ถือว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติต่อพุทธศาสนากว่า นิสิตที่โคคะแนน
 ต่ำกว่า

ตัวอย่างแบบวัดเจตคติต่อความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา เช่น
 0 คนที่ห้าก็ ย่อมไ้รับผลดี คนห้าชั่ว ย่อมไ้รับผลชั่ว

เห็นควย อย่างย้ง	เห็นควย	คอนซาง เห็นควย	คอนซาง ไม่เห็นควย	ไม่เห็นควย	ไม่เห็นควย อย่างย้ง
---------------------	---------	-------------------	----------------------	------------	------------------------

ก็อย่างแบบวิจเจกคิกอหลักธรรม

๐๐ คำกล่าวที่ว่า "ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ย่อมเปลี่ยนแปลงไป" ทำให้บุคคลไม่มีความมั่นใจในตนเอง

เห็นควาย อย่างยิ่ง	เห็นควาย	คนช่าง เห็นควาย	คนช่าง ไม่เห็นควาย	ไม่เห็นควาย	ไม่เห็นควาย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	--------------------	-----------------------	-------------	--------------------------

ก็อย่างแบบวิจเจกคิกอการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของ
พุทธศาสนา

๐๐๐ การออกนิมิตตาของพระสงฆ์ ถือว่าเป็นการโปรกสัตว์

เห็นควาย อย่างยิ่ง	เห็นควาย	คนช่าง เห็นควาย	คนช่าง ไม่เห็นควาย	ไม่เห็นควาย	ไม่เห็นควาย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	--------------------	-----------------------	-------------	--------------------------

เกณฑ์การให้คะแนน สำหรับข้อความที่มีความหมายทางบวก ผู้ที่ตอบ "เห็นควายอย่างยิ่ง" จะได้ 6 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึงได้ 1 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ "ไม่เห็นควายอย่างยิ่ง" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบให้คะแนนตรงกันข้าม

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา

แบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาฉบับนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนว
การสร้าง ของคณะผู้วิจัยความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (การวิจัย เชื่อมชิต
2512) จากหนังสือพระไตรปิฎกสำหรับประชาชน (สุชีพ ปุณฺณโกภพ 2524) และจาก
หนังสือที่ใช้ในการสอนปรัชญาพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษา (บุญมี แทนแก้ว และคนอื่น ๆ
2523, บุญรวม ทิพพศรี น.ป.ป.) เนื้อหาของแบบทดสอบแบ่งออกเป็น ความรู้ความเข้าใจ
ในเรื่องความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเวียนว่าย

ภายเกิด เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องนรก - สวรรค์ เรื่องบุญ - บาป และเรื่องนิพพาน โดยมีข้อทดสอบเรื่องละ 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักอริยสัจสี่ หลักไตรลักษณ์ หลักปัจจุสมุปบาท หลักไตรสิกขา และหลักโอวาทปาติโมกข์ โดยมีข้อทดสอบค่านละ 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักอริยสัจสี่ หลักไตรลักษณ์ หลักปัจจุสมุปบาท หลักไตรสิกขา และหลักโอวาทปาติโมกข์ ค่านละ 1 ข้อ และค่านประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา 5 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ ดังนั้น จำนวนข้อทดสอบทั้งหมดจึงมี 30 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบปรนัย 5 คำเลือก และมีคำตอบที่ถูกที่สุดเพียง 1 คำตอบ การให้คะแนนแต่ละข้อจึงเป็นการให้ 1 คะแนน ถ้าตอบถูก และไม่ใดคะแนนถ้าตอบผิด พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 0 ถึง 30 นิสิตที่ได้คะแนนสูงกว่า ถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา มากกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำกว่า

- ตัวอย่างแบบทดสอบ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา
- 0 ข้อความใดกล่าวถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา
- ก. กรรมที่บุคคลก่อขึ้นไม่ว่ากรรมหนักหรือกรรมเบา ไม่สามารถดลบันดาลได้
 - ข. กรรมบางอย่าง สามารถดลบันดาลได้ด้วยการปฏิบัติธรรม
 - ค. กรรมทุกอย่างสามารถดลบันดาลได้หมดในชาตินี้
 - ง. เราจะดลบันดาลได้เฉพาะกรรมที่ทำในชาตินี้เท่านั้น
 - จ. ไม่มีข้อใดถูก

ตัวอย่างแบบทดสอบ ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม

๐๐ ไตรลักษณ์ ได้แก่

- ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- ข. ศีล สมาธิ ปัญญา
- ค. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
- ง. โลภะ โทสะ โมหะ
- จ. ละชั่ว ประพฤติดี ทำใจให้สงบ

ตัวอย่างแบบทดสอบ ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณี
บางอย่างของพุทธศาสนา

๐๐๐ มาบที่เกิเกิดขึ้นจากการฆ่าสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง จะมากหรือน้อยพิจารณาจาก
สิ่งใด

- ก. ขนาดของสัตว์ที่ฆ่า
- ข. คุณประโยชน์ของสัตว์ชนิดนั้น ๆ ที่มีต่อมนุษย์
- ค. ประเภทของสัตว์ที่ฆ่า เช่น เป็นอาหารหรือไม่เป็นอาหาร
- ง. เจตนาในการฆ่า
- จ. ถูกทุกข้อ

๐๐๐๐ การศึกษาตร้อย่างไร ถือว่าได้บุญกุศลสูงที่สุด

- ก. ตั้งใจศึกษาตรกับพระรูปใด ก็ควรกระทำเช่นนั้นเป็นประจำ
- ข. เลือกศึกษาตรกับพระที่มีศีลวัตรอันงดงาม
- ค. ศึกษาตรกับพระรูปใดก็ได้ ไม่เฉพาะเจาะจง
- ง. ศึกษาตรกับพระธุดงค์
- จ. ศึกษาตรในระหว่าง เขาพรรษา

ตอนที่ 3 การปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา

แบบสอบถามการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาฉบับนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวทางการสร้างของคณะผู้วิจัยความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา (การารักษ์ เข้มฉืด 2512) และจากแบบสอบถามของ สันติค สันธุพันธ์ประทุม (สันติค สันธุพันธ์ประทุม 2523) เนื้อหาของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น การปฏิบัติกรรมความเชื่ออันเป็นหลักทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การปฏิบัติกรรมเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องนรก - สวรรค์ เรื่องบุญ - บาป และเรื่องนิพพาน โดยมีข้อความคำถามแต่ละ ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ การปฏิบัติกรรมหลักกรรม ได้แก่ การปฏิบัติกรรมหลักอริยสัจสี่ 2 ข้อ หลักไตรลักษณ์ 4 ข้อ หลักปฏิจจสมุปบาท 2 ข้อ หลักไตรสิกขา 3 ข้อ และหลักโอวาทปาติโมกข์ 4 ข้อ การปฏิบัติกรรมประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา 5 ข้อ รวมจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 30 ถึง 180 นิสิตที่ได้คะแนนสูงกว่าถือว่า เป็นผู้ปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา มากกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตัวอย่างแบบสอบถาม การปฏิบัติกรรมความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

๐ เมื่อท่านทำบุญ ท่านได้อธิษฐานขอให้ไปเกิดบนสวรรค์ ท่านอธิษฐานเช่นนั้นบ่อยครั้งเพียงใด

บ่อยครั้ง
ที่สุด

บ่อยครั้ง

ค่อนข้าง
บ่อยครั้ง

ค่อนข้าง
น้อยครั้ง

น้อยครั้ง

น้อยครั้ง
ที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม การปฏิบัติตามหลักธรรม

00 ในแต่ละวัน ท่านมีความรู้สึกหงุดหงิด ชุนเคือง และมีจะแสดงอารมณ์โกรธ
ในสิ่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ทำให้ไม่พอใจ บ่อยครั้ง เพียงใด

บ่อยครั้ง ที่สุด	บ่อยครั้ง	ค่อนข้าง บ่อยครั้ง	ค่อนข้าง น้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้ง ที่สุด
---------------------	-----------	-----------------------	-----------------------	-----------	---------------------

ตัวอย่างแบบสอบถาม การปฏิบัติตามประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา

000 ในหนึ่งสัปดาห์ ท่านสวมมนต์ไหวพระก่อนนอน กี่ครั้ง

ทุกคืน	6 ครั้ง	4 - 5 ครั้ง	2 - 3 ครั้ง	หนึ่งครั้ง	ไม่เคยเลย
--------	---------	----------------	----------------	------------	-----------

เกณฑ์การให้คะแนน สำหรับข้อความที่มีความหมายทางบวก จะได้ 6 คะแนน สำหรับ
ผู้ตอบ "บ่อยครั้งที่สุด" หรือข้อความอื่นที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่มีความดีสูงสุดของ
มาตราส่วนแต่ละข้อ และลดลงตามลำดับจนถึง 1 คะแนน สำหรับผู้ตอบ "น้อยครั้งที่สุด"
หรือ "ไม่เคยเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนตรงกันข้าม

ตอนที่ 4 การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา

แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาฉบับนี้ ผู้วิจัยสร้าง
โดยอาศัยแนวทางจากทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดู (Theory of Socialization) (Sears,
Maccoby and Lewin. 1957) และจากแบบสอบถามของ ลิตทาว์ลีย์ พรศรีสมุทร และ
วิลาสลักษณ์ ชิววลี (ลิตทาว์ลีย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววลี 2524) ลักษณะ
ข้อความ เป็นข้อความเกี่ยวกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตจากบิดามารดา
ในสามด้าน คือ ด้านความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา ได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดเรื่อง

การเวียนว่ายตายเกิด เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องนรก - สวรรค์ เรื่องบุญ - บาป และเรื่องนิพพาน โดยมีแบบสอบถามคัดค้านละ 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ การได้รับการถ่ายทอดหลักธรรม ได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดหลักอริยสัจสี่ หลักไตรลักษณ์ หลักภูมิวิจจสัมปทา หลักไตรสิกขา และหลักโอวาทปาติโมกข์ คัดค้านละ 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ การได้รับการถ่ายทอดประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา 10 ข้อ ซึ่งลักษณะการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาแต่ละท่าน กระทำได้โดยการอบรมสั่งสอน การทำเป็นแบบอย่าง และการคาดหวังในการปฏิบัติของบุตร รวมถึงการให้รางวัลหรือลงโทษของมิตามารดา รวมจำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งสิ้น 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 30 ถึง 180 นิสิตที่ได้คะแนนสูงกว่าถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากมิตามารดา มากกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตัวอย่างแบบสอบถาม การได้รับการถ่ายทอดความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

o มิตามารดา เคยอบรมสั่งสอนท่านในเรื่องการทำดีของใจดี ทำชั่วของใจไม่ดีชั่ว บ่อยครั้ง เพียงใด

น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ค่อนข้างน้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
------------	------	--------------	-------------------	-----------	-----------------

ตัวอย่างแบบสอบถาม การได้รับการถ่ายทอดค่านหลักธรรม

oo เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว มิตามารดาของท่าน มักแสดงความโกรธหรืออารมณ์เสีย และก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท บ่อยครั้ง เพียงใด

น้อยที่สุด	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ค่อนข้างน้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
------------	------	--------------	-------------------	-----------	-----------------

ตัวอย่างแบบสอบถาม การได้รับการถ่ายทอดประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา
000 ในรอบหนึ่งเดือน บิกามารกาของทานักบาตรกี่ครั้ง

ทุกวัน	สัปดาห์ละ	สัปดาห์ละ	สัปดาห์ละ	เดือนละ	ไม่เคยเลย
	5-6 ครั้ง	3-4 ครั้ง	1-2 ครั้ง	1-3 ครั้ง	

เกณฑ์การให้คะแนน สำหรับข้อความที่มีความหมายทางบวก ผู้ที่ตอบ "บ่อยที่สุด" หรือ "ทุกวัน" หรือข้อความอื่นที่แสดงให้เห็นว่า เป็นการปฏิบัติที่มีความดีสูงที่สุดใน มาตราส่วนแต่ละข้อ จะได้คะแนน 6 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึง 1 คะแนน สำหรับ ผู้ที่ตอบ "น้อยครั้งที่สุด" หรือ "ไม่เคยเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้ คะแนนตรงกันข้าม และจะแบ่งกลุ่มคะแนนสูงและกลุ่มคะแนนต่ำด้วยค่าเฉลี่ย (Mean)

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรง (Validity) การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของ เครื่องมือ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา ในสามด้าน คือ ด้านความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา ด้านหลักธรรม และด้านการ ปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนา 4 ท่าน (ภาคผนวก ก.) ได้พิจารณาเนื้อหาของ แบบวัดใบแต่ละข้อ รวมทั้งลงความเห็นว่ามีแนวโน้มความหมายในทางบวกหรือทางลบ ต่อพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบทดสอบ ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาในสามด้าน คือ ด้านความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา ด้านหลักธรรม และด้านการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา หา

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ได้พิจารณาเนื้อหาของแบบทดสอบแต่ละข้อ รวมทั้งเฉลยคำตอบที่ถูกของที่สุดของแบบทดสอบแต่ละข้อ

ตอนที่ 3 - แบบสอบถามการปฏิบัติคัมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ใช้วิธีการปฏิบัติคัมหลักคำสอนในพุทธศาสนาในสามคัม คือ คัมความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา คัมหลักธรรม และคัมประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา หากความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางคัมพุทธศาสนา 4 ท่าน ได้พิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถามในแต่ละข้อ รวมทั้งลงความเห็นว่แบบสอบถามข้อใดเป็นการปฏิบัติคัมหลักคำสอนในพุทธศาสนา และข้อใดไม่เป็นการปฏิบัติคัม

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากมิตามารคาคัม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ใช้วิธีการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากมิตามารคาคัมในสามคัม คือ คัมความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา คัมหลักธรรม และคัมประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา หากความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางคัมพุทธศาสนา 4 ท่าน และคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ได้พิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถามแต่ละข้อ

สำหรับแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ได้เพิ่มการหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปทดสอบกับกลุ่มพระนักศึกษา ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศาน์ จำนวน 30 รูป และนำไปทดสอบกับกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน นำคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบไปเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้สถิติ (t - test)

(Ferguson. 1981 : 178)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t	แทน Distribution ของ t
s_1^2, s_2^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
\bar{X}_1, \bar{X}_2	แทน คะแนนเฉลี่ยกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
n_1, n_2	แทน จำนวนคนในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

ผลการเปรียบเทียบปรากฏว่า กลุ่มพระนักศึกษาได้คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาสูงกว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษา ($t = 10.585, P < .01$) (ภาคผนวก ข.)

การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ในการหาค่าอำนาจจำแนกสำหรับแบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี หลังจากนั้นได้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ด้วยเทคนิค 27 เปอร์เซ็นต์ ของกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ โดยใช้สถิติ (t - test) (สมบูรณ์ ธิตพงษ์ 2527 : 150)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t	แทน Distribution ของ t
s_H^2, s_L^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ
\bar{X}_H, \bar{X}_L	แทน คะแนนเฉลี่ยรายข้อในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ
n_H, n_L	แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า สำหรับแบบวัดเจกคติต่อพุทธศาสนา ไคค่าที่ (t) ระหว่าง 2.24 - 7.23 แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ไคค่าที่ (t) ระหว่าง 1.15 - 11.45 และแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ไคค่าที่ (t) ระหว่าง 1.12 - 9.12 (รายละเอียดในภาคผนวก ข.)

สำหรับแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ไควิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ภายวิธิการของ จุง เทห์ ฟาน (Chung - Teh Fan, 1952) ซึ่งไคค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .35 - .94 และ .13 - .78 ตามลำดับ (รายละเอียดในภาคผนวก ข.)

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ในการหาค่าความเชื่อมั่นสำหรับแบบวัดเจกคติต่อพุทธศาสนา แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ไคนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี หลังจากนั้นได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ซึ่งพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (สมบูรณ์ ชิตพงษ์ 2527 : 146)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	s_i^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

ปรากฏว่า แบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา มีค่าความเชื่อมั่น .987 แบบสอบถาม
การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา มีค่าความเชื่อมั่น .932 และแบบสอบถามการใ้รับ
การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มีค่าความเชื่อมั่น .937

สำหรับแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร
K-R 20 (สมบูรณ์ ชิตวงศ์ 2527 : 143 - 144)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\bar{c}pq}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของคนทำผิดในแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ปรากฏว่า แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา มีค่าความเชื่อมั่น .662

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำคามขั้นตอนนี้

1. ออกหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการใช้กลุ่มตัวอย่าง
 2. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสาขาวิชา และเพศ ตามสัดส่วนที่ได้สำรวจไว้
- โดยใช้แบบสอบถามทั้ง 5 ตอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความ
สมบูรณ์เพื่อตรวจให้คะแนน

3. หลังจากให้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และให้คะแนนแล้ว ปรากฏว่า ได้จำนวนแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ในการวิจัยนี้ได้ จำนวนทั้งสิ้น 510 ชุด แบ่ง เป็นของนิสิตชาย 240 ชุด นิสิตหญิง 270 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สํารวจคุณสมบัติทั่วไปของนิสิตที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา โดยจำแนกร้อยละของนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ในปริมาณที่แตกต่างกัน จำแนกร้อยละของนิสิตตามลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และจำแนกร้อยละของนิสิตตามอุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนน เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดา โดยหาค่าความสัมพันธ์ที่ระบุ ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิภาคหลังของนิสิต

2.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยมีตัวแปรเกณฑ์คือ การปฏิบัติธรรม หลักคำสอนในพุทธศาสนา ศัพทวิทยา ได้แก่ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดา โดยวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิภาคหลังของนิสิต

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ด้านเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดา ระหว่างนิสิตที่มีภูมิภาคต่างกัน

สำหรับตัวแปรด้านการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา จะใช้เป็น
ตัวแปรอิสระด้วย โดยจะเปรียบเทียบคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติ
ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูงและทำ
ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x
(Statistical Package for the Social Sciences Version 10)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมาย และเพื่อความสะดวกในการ
 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จึงขอกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 ดังนี้

- \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย
- N แทน จำนวนนิสิตในกลุ่มตัวอย่าง
- S^2 แทน ความแปรปรวน
- S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- X_1 แทน คะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา
- X_2 แทน คะแนนจากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา
- X_3 แทน คะแนนจากแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา
- Y แทน คะแนนจากการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา
- R แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บุคคล
- R^2 แทน สัมประสิทธิ์ของการทำนาย
- β แทน น้ำหนักของตัวพยากรณ์ (Beta Weight)
- SS แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
- MS แทน ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสอง (Mean of Square)
- t แทน ค่า t ใน t - distribution
- F แทน ค่า F ใน F - distribution
- df แทน ค่าองศาแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. คุณสมบัติทั่วไปของนิสิตที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา โดยจำแนกร้อยละของนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในปริมาณที่แตกต่างกัน จำแนกร้อยละของนิสิตตามลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และจำแนกร้อยละของนิสิตตามอุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต
 2. หากคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา โดยจะวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาของบิณฑามารคา อาชีพของบิณฑามารคา และระดับรายได้ของครอบครัว
 3. หากคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยมีตัวแปรเกณฑ์คือ การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ตัวพยากรณ์คือ เจตคติต่อพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา โดยจะวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาของบิณฑามารคา อาชีพของบิณฑามารคา และระดับรายได้ของครอบครัว
 4. เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ย ด้านเจตคติต่อพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ระหว่างนิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างกัน คือ เพศ ระดับการศึกษาของบิณฑามารคา อาชีพของบิณฑามารคา และรายได้ของครอบครัว
- สำหรับตัวแปรด้านการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคาจะใช้เป็นตัวแปรอิสระควบ โดยจะเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคาสูงและต่ำ

1. คุณสมบัติทั่วไปของนิสิตเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ตาราง 2 ร้อยละของนิสิตจำแนกตามความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในรอบหนึ่งปี

ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเลย	67	13.21
เพียงครั้งเดียว	45	8.88
2 - 3 ครั้ง	152	29.98
4 - 5 ครั้ง	96	18.93
6 - 8 ครั้ง	43	8.48
9 - 11 ครั้ง	19	3.75
มากกว่า 11 ครั้ง	85	16.77
รวม	507	100

จากตาราง 2 แสดงว่า ในรอบหนึ่งปี นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา 2 - 3 ครั้ง มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 29.98 และนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา 9 - 11 ครั้ง มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.75 จะสังเกตเห็นว่านิสิตส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาปีละ 2 - 5 ครั้ง คือ มีจำนวนถึงร้อยละ 48.91 และมีข้อน่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ มีนิสิตเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนามากกว่า 11 ครั้ง หรือประมาณเกือบครึ่งหรือมากกว่า ร้อยละ 16.77

ตาราง 3 ร้อยละของนิสิตจำแนกตามลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา

ลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
เชื่อกันได้ ไม่เชื่อกันได้ ไม่จำเป็น	52	10.26
เชื่อตามบุคคลอื่น เช่น บิณฑาคารคา ญาติ พระ ฯลฯ	78	15.39
ไม่เชื่อเนื่องจากบิณฑาคารคา ญาติ หรือเพื่อน ๆ		
ไม่เชื่อ	2	0.39
ยังอยู่ในระหว่างตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ	28	5.52
เชื่อโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง	334	65.88
ไม่เชื่อโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง	13	2.56
รวม	507	100

จากตาราง 3 แสดงว่า นิสิตมีความเชื่อทางพุทธศาสนาโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 65.88 ในขณะที่จำนวนนิสิตที่รายงานว่าไม่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาตามบุคคลอื่น เช่น บิณฑาคารคา ญาติ หรือเพื่อน ๆ มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.39 และมีข้อยกเว้นก็คือ มีนิสิตที่ไม่เห็นความจำเป็นในความเชื่อหรือไม่เชื่อทางพุทธศาสนา มีจำนวนร้อยละ 10.26 และนิสิตที่อยู่ในระหว่างการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ มีจำนวนร้อยละ 5.52

ตาราง 4 ร้อยละของนิตินิจจำแนกตามอุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต (เลือกได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

อุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีเป้าหมายเฉพาะพยายามดำรงชีวิตให้ สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม	164	32.2
ดำรงชีวิตตามความชอบและความสนใจของตน	288	56.5
พยายามปรับปรุงตนเองให้ทัดเทียมสังคม เช่น ข้อเสียด ฐานะ ตำแหน่ง ฯลฯ	172	33.37
ดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม	189	37.1
ทุ่มเทตนเองเพื่อประโยชน์แก่สังคม	74	14.5
อื่น ๆ	55	10.8

จากตาราง 4 แสดงว่า นิตินิยมที่ถืออุดมคติในการดำรงชีวิตที่ว่า การดำรงชีวิตตามความชอบและความสนใจของตน มากที่สุด คือ ร้อยละ 56.5 รองลงมาได้แก่ การดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม ร้อยละ 37.1 มีข้อนำลง เกดคือ อุดมคติในการดำรงชีวิตที่ว่า ทุ่มเทตนเองเพื่อประโยชน์แก่สังคม มีนิตินิยมเลือกน้อยคือมีเพียงร้อยละ 14.5 ส่วนอุดมคติในการดำรงชีวิตของนิตินอกเหนือจากที่กำหนดให้ มีร้อยละ 10.8

2. หากความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 1 - 6 โดยจะวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิหลังของนิตินิตินิยมได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการ
 ถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา

	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับการ ถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
กลุ่มรวม	X_1	-	.327*	.225*	.433*
	X_2		-	-.005	.152*
	X_3			-	.438*
	Y				-

* $p < .05$

จากตาราง 5 แสดงว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทาง
 พุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้นความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอด
 ทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาที่ไม่สัมพันธ์กัน ชื่อนาส่ง เกิดประการหนึ่งคือ ค่าสัมประสิทธิ์
 สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ กับการได้รับการถ่ายทอด และกับการปฏิบัติตามหลัก
 คำสอนในพุทธศาสนาต่ำมาก และต่ำกว่าคู่อื่นอย่างเด่นชัด

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาตามเพศ

	ตัวแปร การศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับการ ถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติกรรม หลักคำสอน Y
นิสิตชาย	X_1	-	.480*	.234*	.462*
	X_2		-	.029	.200*
	X_3			-	.355*
	Y				-
นิสิตหญิง	X_1	-	.122*	.213*	.406*
	X_2		-	-.048	.102
	X_3			-	.502*
	Y				-

* $p < .05$

จากตาราง 6 แสดงว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง เกือบทุกคู่ ยกเว้น ความรู้

ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ทั้งในกลุ่มนิสิตชาย และนิสิตหญิง และความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ในกลุ่ม นิสิตหญิง ไม่สัมพันธ์กัน

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการ ถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาตาม ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

ระดับการศึกษา ของบิดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
ต่ำ	X_1	-	.340*	.102	.399*
	X_2		-	-.056	.084
	X_3			-	.379*
	Y				-
กลาง	X_1	-	.227*	.332*	.601*
	X_2		-	.042	.215*
	X_3			-	.573*
	Y				-

ตาราง 7 (ต่อ)

ระดับการศึกษา ของบิดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การใฝ่รับ การถ่ายทอด X_3	การมีภูมิคุ้มกัน หลักคำสอน Y
สูง	X_1	-	.370*	.360*	.346*
	X_2		-	.051	.232*
	X_3			-	.412*
	Y				-
ระดับการศึกษา ของมารดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	X_1	X_2	X_3	Y
	X_1	-	.300*	.152*	.451*
	X_2		-	.055	.095
	X_3			-	.425*
	Y				-
กลาง	X_1	-	.379*	.280*	.361*
	X_2		-	.071	.269*
	X_3			-	.447*
	Y				-

ตาราง 7 (ต่อ)

ระดับการศึกษา ของมารดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การใ้รับ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
สูง	X_1	-	.364*	.443*	.420*
	X_2		-	.117	.296*
	X_3			-	.495*
	Y				-

* $P < .05$

จากตาราง 7 แสดงว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การใ้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ และมีข้อน่าสังเกตคือ ความรู้ความเข้าใจ กับการใ้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ไม่สัมพันธ์กันในทุกระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการ
 ถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาตาม
 อาชีพของบิดาและมารดา

อาชีพของ บิดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
วิชาชีพ	X_1	-	.267*	.352*	.337*
	X_2		-	.125	.219*
	X_3			-	.441*
	Y				-
คหชา	X_1	-	.314*	.134	.415*
	X_2		-	-.058	.125
	X_3			-	.430*
	Y				-
บริการ	X_1	-	.636*	.104	.579*
	X_2		-	-.003	.482*
	X_3			-	.177
	Y				-

ตาราง 8 (ต่อ)

อาชีพของ บิดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
แรงงาน ชั้นสูง	X_1	-	-.114	.496*	.519*
	X_2		-	-.281	-.200
	X_3			-	.779*
	Y				-
แรงงาน ชั้นต่ำ	X_1	-	.346*	.228*	.414*
	X_2		-	-.080	.131
	X_3			-	.432*
	Y				-
อาชีพของ มารดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	X_1	X_2	X_3	Y
วิชาชีพ	X_1	-	.347*	.410*	.339*
	X_2		-	.216*	.298*
	X_3			-	.486*
	Y				-

ตาราง 8 (ต่อ)

อาชีพของ มารดา	ตัวแปร ที่ศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
ค้าขาย	X_1	-	.402*	.231*	.361*
	X_2		-	.013	.110
	X_3			-	.508*
	Y				-
บริการ	X_1	-	.041	.445*	.099
	X_2		-	.043	.518*
	X_3			-	.139
	Y				-
แรงงาน ขั้นต่ำ	X_1	-	.506*	.151	.439*
	X_2		-	.028	.350*
	X_3			-	.358*
	Y				-

ตาราง 8 (ต่อ)

อาชีพของ มารดา	ตัวแปร การศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การใฝ่ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติตาม หลักคำสอน Y
แม่บ้าน	X_1	-	.249*	.112	.530*
	X_2		-	-.128	.125
	X_3			-	.313*
	Y				-

*P < .05

จากตาราง 8 แสดงว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การใฝ่การถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกกลุ่มเป็นส่วนมาก แต่มีข้อยกเว้นคือ ความรู้ความเข้าใจ กับการใฝ่การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาไม่สัมพันธ์กันเกือบทุกคู่ในทุกอาชีพของบิดาและมารดา ยกเว้นในกลุ่มที่มารดามีอาชีพเป็นวิชาชีพ

ตาราง 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการ
 ถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาตาม
 ระดับรายได้ของครอบครัว

ระดับรายได้ ของครอบครัว	ตัวแปร การศึกษา	เจตคติต่อ พุทธศาสนา X_1	ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนา X_2	การได้รับ การถ่ายทอด X_3	การปฏิบัติกรรม หลักคำสอน Y
ต่ำ	X_1	-	.286*	.138	.471*
	X_2		-	-.013	.160*
	X_3			-	.409*
	Y				-
ปานกลาง	X_1	-	.455*	.234*	.482*
	X_2		-	.052	.206*
	X_3			-	.387*
	Y				-
สูง	X_1	-	.304*	.261*	.410*
	X_2		-	-.024	.135*
	X_3			-	.465*
	Y				-

*P < .05

จากตาราง 9 แสดงว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา สัมพันธ์กันทางบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกกลุ่ม และมีข้อยกเว้นก็คือ ความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ไม่สัมพันธ์กันในทุกระดับรายได้ของครอบครัว

3. การวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) สัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) และน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) โดยจะวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิภาคของนิสิต เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 7 นอกจากนี้เพื่อจะศึกษาว่าตัวพยากรณ์ใดที่ส่งผลกระทบต่อแปรตามมากที่สุด ดังต่อไปนี้

ตาราง 10 ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวม

กลุ่มรวม	ค่าน้ำหนักของ เจตคติ β_1	ค่าน้ำหนักของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	ค่าน้ำหนักของ การได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R^2
อันดับที่	.337 2	.044 3	.363 1	.558*	.311

*P < .05

จากตาราง 10 จะเห็นได้ว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนใน

พุทธศาสนาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปร เกณฑ์ ไกรยละเอียด 31.1

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) แต่ละตัว ที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์ ปรากฏว่า การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ เจตคติ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ตามลำดับ ตัวที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์น้อยที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา คือน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) เพียง .044

ตาราง 11 ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณากัมพศ

เพศ	ค่าน้ำหนักของ เจตคติ β_1	ค่าน้ำหนักของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	ค่าน้ำหนักของ การได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R^2
นิสิตชาย ชั้นปีที่ 1	.401	-.001	.261	.527*	.278
นิสิตหญิง ชั้นปีที่ 2	.302	.086	.442	.594*	.353

*P < .05

จากตาราง 11 จะเห็นได้ว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกษุภิกษุณี มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง และตัวพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปร เกณฑ์ในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิงได้ร้อยละ 27.8 และ 35.3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) แต่ละตัวที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์ปรากฏว่า ในกลุ่มนิสิตชาย เจตคติต่อพุทธศาสนา ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดและความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ตามลำดับ สำหรับในกลุ่มนิสิตหญิง การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกษุภิกษุณี ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ เจตคติ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ตามลำดับ ตัวที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์น้อยที่สุดได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในพุทธศาสนา ซึ่งพบผลเช่นนี้ทั้งในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง คือมีน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) -.001 และ .086 ตามลำดับ

ตาราง 12 คำนวณน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาของบิกษาและมารคา

ระดับการศึกษา ของบิกษา	น้ำหนักของ เจตคติ β_1	น้ำหนักของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	น้ำหนักของ การได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R^2
ค่า อันดับที่	.372 1	-.024 3	.340 2	.524*	.275

ตาราง 12 (ต่อ)

ระดับการศึกษา ของบิดา	ค่าสัมประสิทธิ์ของ เจตคติ β_1	ค่าสัมประสิทธิ์ของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	ค่าสัมประสิทธิ์ของ การได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R^2
กลาง ชั้นปีที่ 1	.438 1	.098 3	.424 2	.726*	.527
สูง ชั้นปีที่ 1	.165 2	.153 3	.345 1	.485*	.235
ระดับการศึกษา ของมารดา	β_1	β_2	β_3	R	R^2
ต่ำ ชั้นปีที่ 1	.397 1	-.004 3	.364 2	.578*	.334
กลาง ชั้นปีที่ 2	.191 2	.169 3	.381 1	.534*	.285
สูง ชั้นปีที่ 3	.178 3	.184 2	.394 1	.569*	.324

* P < .05

จากตาราง 12 จะเห็นว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการ
 การตายหอกทางพุทธศาสนาจากนิคคัมมารคา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนใน
 พุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกระดับการศึกษาของนิกคัมและมารคา
 โดยในกลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาต่ำ กลาง และสูง ที่พยากรณ์สามารถทำนายตัวแปร เกณฑ์
 ไครอยละ 27.5 52.7 และ 23.5 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาต่ำ
 กลาง และสูง ที่พยากรณ์สามารถทำนายตัวแปร เกณฑ์ไครอยละ 33.4 28.5 และ
 32.4 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณานำหนักของตัวพยากรณ์ (β) แต่ละตัวที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์
 ปรากฏว่า กลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาต่ำและปานกลาง กับกลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาต่ำ
 เจตคติต่อพุทธศาสนา ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมา
 ได้แก่ การได้รับการตายหอก และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ตามลำดับ สำหรับ
 กลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาสูงกับกลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษานานกลาง พบว่า การได้รับ
 การตายหอกทางพุทธศาสนาจากนิคคัมมารคา ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา
 สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ เจตคติ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ตามลำดับ ส่วน
 กลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาสูง การได้รับการตายหอกทางพุทธศาสนาจากนิคคัมมารคาส่งผล
 ต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและ
 เจตคติต่อพุทธศาสนา ตามลำดับ

จากตารางข้างบน มีข้อสังเกตคือ ตัวที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์น้อยที่สุด ได้แก่
 ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ซึ่งพบผลเช่นนี้ในเกือบทุกระดับการศึกษาของนิกคัมและ
 มารคา ยกเว้นในกลุ่มที่มีคามมีระดับการศึกษาสูง ที่มีค่านำหนักเป็นอันดับที่ 2

ตาราง 13 ค่าน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาจากอาชีพของบิดาและมารดา

อาชีพของบิดา	ค่าน้ำหนักของ เจตคติ β_1	ค่าน้ำหนักของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	ค่าน้ำหนักของ การได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R^2
วิชาชีพ ชั้นปีที่ 2	.175 2	.127 3	.363 1	.497*	.247
ค้าขาย ชั้นปีที่ 2	.352 2	.037 3	.385 1	.563*	.317
บริการ ชั้นปีที่ 1	.435 1	.206 2	.132 3	.612*	.374
โชรงงานชั้นสูง ชั้นปีที่ 2	.175 2	.015 3	.696 1	.794*	.629
โชรงงานชั้นต่ำ ชั้นปีที่ 2	.313 2	.052 3	.364 1	.542*	.294

ตาราง 13 (ต่อ)

อาชีพของมารดา	ค่าน้ำหนักของ เจตคติ β_1	ค่าน้ำหนักของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	ค่าน้ำหนักของ การได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R ²
วิชาชีพ อันดับที่ 3	.115	.171	.402	.535*	.286
ค้าขาย อันดับที่ 2	.258	-.001	.448	.566*	.321
บริการ อันดับที่ 3	.061	-.526	.134	.545*	.297
ใช้แรงงานขั้นต่ำ อันดับที่ 2	.296	.192	.308	.555*	.308
แม่บ้าน อันดับที่ 1	.492	.035	.263	.589*	.349

*P < .05

จากตาราง 13 จะเห็นได้ว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการใฝ่รับ การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติความหลักคำสอน ในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกอาชีพของบิณฑามารคา และมารคา โดยในกลุ่มที่มีคามืออาชีพที่เป็นวิชาชีพ ค้าขาย บริการ ใช้แรงงานชั้นสูง และใช้แรงงาน ชั้นต่ำ ศัพพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปร เกณฑ์ไครยยะ 24.7 31.7 37.4 62.9 และ 29.4 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความอาชีพของมารคา ได้แก่ อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ค้าขาย บริการ ใช้แรงงานชั้นต่ำ และมารคาที่รายงานว่าเป็นแม่บ้าน ปรากฏว่า ศัพพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปร เกณฑ์ไครยยะ 28.6 32.1 29.7 30.8 และ 34.8 ตามลำดับ

จากการสัง เภศนำหนักของศัพพยากรณ์ (B) แต่ละตัวที่ส่ง ผลต่อตัวแปร เกณฑ์ พอสรูปได้ว่า การใฝ่รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ส่ง ผลต่อตัวแปร เกณฑ์ สูงกว่าศัพพยากรณ์อื่นอีกสองตัว ในเกือบทุกอาชีพของบิณฑามารคา ยกเว้นในกลุ่มที่มีคา มืออาชีพบริการ มารคามืออาชีพบริการ และกลุ่มที่มารคาเป็นแม่บ้าน ชื่อนาสัง เกศอีก ประการหนึ่งคือ ตัวที่ส่ง ผลต่อตัวแปร เกณฑ์น้อยที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ซึ่งพบผลเช่นนี้ในเกือบทุกอาชีพของบิณฑามารคา ยกเว้น กลุ่มที่มีคาหรือมารคามืออาชีพ บริการ และกลุ่มที่มารคามืออาชีพที่เป็นวิชาชีพ

ตาราง 14 คำนวณน้ำหนักของตัวพยากรณ์ (β) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย (R^2) เมื่อพิจารณาตามระดับรายได้ของครอบครัว

รายได้ของ ครอบครัว	น้ำหนักของ เจตคติ β_1	น้ำหนักของ ความรู้ความเข้าใจ β_2	น้ำหนักของการ ได้รับการถ่ายทอด β_3	R	R^2
ต่ำ ชั้นที่ 1	.409 1	.048 3	.353 2	.567*	.345
กลาง ชั้นที่ 1	.412 1	.004 3	.291 2	.559*	.312
สูง ชั้นที่ 2	.290 2	.057 3	.390 1	.555*	.308

*P < .05

จากตาราง 14 จะเห็นว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกระดับรายได้ของครอบครัว โดยในครอบครัวที่มีระดับรายได้ต่ำ ปานกลาง และสูง ตัวพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ได้ร้อยละ 34.5 31.2 และ 30.8 ตามลำดับ

จากการสังเกตน้ำหนักของหัวพยากรณ์ (β) แก่ระดับที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์
ปรากฏว่า ในกรอบควรวที่มีระดับรายได้ต่ำและปานกลาง เจตคติต่อพุทธศาสนาส่งผลต่อ
การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การได้รับการถ่ายทอด
ทางพุทธศาสนา และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ตามลำดับ สำหรับกลุ่มที่ครอบครั
มีระดับรายได้สูง การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาส่งผลต่อการปฏิบัติ
ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ เจตคติ และความรู้ความเข้าใจ
ในพุทธศาสนา ตามลำดับ ขอนำส่ง เกณฑ์ประการหนึ่งคือ หัวที่ส่งผลต่อตัวแปร เกณฑ์น้อยที่สุด
ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ซึ่งพบผลเช่นนี้ในทุกๆระดับรายได้ของครอบครัว
กล่าวคือ มีค่าน้ำหนักของหัวพยากรณ์ (β) เพียง .048 .004 และ .057 ตามลำดับ
จากครอบครัวที่มีระดับรายได้ต่ำ ปานกลาง และสูง

4. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ด้านเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม
และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ระหว่างนิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างกันใน
ด้านเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา และระดับรายได้
ของครอบครัว เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 8 - 13

สำหรับตัวแปรด้าน การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา จะใช้เป็นตัว
ตัวแปรอิสระด้วย โดยจะเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการ
ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดา
มารดาสูงและต่ำ เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 14 ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้แสดงตามลำดับ
ต่อไปนี้

ตาราง 15 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต ระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง

ตัวแปรที่ศึกษา	เพศ	N	\bar{X}	S.D.	t
เจตคติ	ชาย	240	129.92	19.45	-1.27
	หญิง	270	131.98	16.87	
ความรู้ความเข้าใจ	ชาย	240	16.35	4.69	-1.09
	หญิง	270	16.76	3.65	
การปฏิบัติตน	ชาย	240	102.60	13.53	-0.67
	หญิง	270	103.43	14.22	
การได้รับการถ่ายทอด	ชาย	240	109.76	21.71	-1.58
	หญิง	270	112.94	23.49	

จากตาราง 15 แสดงว่า นิสิตชาย มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต ไม่แตกต่างจากนิสิตหญิง

ตาราง 16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากนิสิตเมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตามที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระดับการศึกษา ของบิดา	เจตคติ	ระหว่างกลุ่ม	2	165.54	0.4925
		ภายในกลุ่ม	485	336.10	
	ความรู้ ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	12.72	0.7156
		ภายในกลุ่ม	485	17.77	
	การปฏิบัติตน	ระหว่างกลุ่ม	2	238.52	1.21
		ภายในกลุ่ม	485	197.06	
	การได้รับ การถ่ายทอด	ระหว่างกลุ่ม	2	1,943.08	3.7683*
		ภายในกลุ่ม	485	515.65	

ตาราง 16 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตามที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระดับการศึกษา ของมารดา	เจตคติ	ระหว่างกลุ่ม	2	624.74	1.8981
		ภายในกลุ่ม	499	329.15	
	ความรู้ ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	6.44	0.3676
		ภายในกลุ่ม	499	17.51	
	การปฏิบัติทาม	ระหว่างกลุ่ม	2	85.29	0.4371
		ภายในกลุ่ม	499	195.11	
	การได้กับ การถ่ายทอด	ระหว่างกลุ่ม	2	2,199.49	4.2787*
		ภายในกลุ่ม	499	514.05	

*P < .05

จากตาราง 16 แสดงว่า นิสิตที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ในกลุ่มนิสิตที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน

จากการที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาของนิสิต แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกันคือ ระดับการศึกษาสูง กลาง และต่ำ มาเปรียบเทียบเป็นรายคู่เพื่อดูความแตกต่างโดยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe. 1959 : 67) ดังแสดงผลในตาราง 17

ตาราง 17 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพฤกษศาสตร์จากมิตา
 มารกา ของนิสิตที่มิตาหรือมารกามีระดับการศึกษาต่างกัน คือ ระดับการศึกษาสูง กลาง
 และต่ำ เป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ต่ำ	กลาง	สูง
ของมิตา	\bar{X}	109.251	112.257	115.886
ต่ำ	109.251	-	3.006	6.635*
กลาง	112.257		-	3.629
สูง	115.886			-
ระดับการศึกษา		ต่ำ	กลาง	สูง
ของมารกา	\bar{X}	109.956	110.852	117.451
ต่ำ	109.956	-	0.896	7.495*
กลาง	110.852		-	6.599
สูง	117.451			-

* P < .05

จากตาราง 17 แสดงว่า นิสิตที่มีภาหรือนามการมีระดับการศึกษาสูง ได้รับความ
 ถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มีภาหรือนามการมีระดับการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนิสิตที่มีภา
 หรือนามการมีระดับการศึกษาสูงกับปานกลาง และนิสิตที่มีภาหรือนามการมีระดับการศึกษา
 ปานกลางกับต่ำ

ตาราง 18 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ
 การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากนิสิตเมื่อ
 พิจารณาคณะอาชีพของนิสิต และมารดา

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตามที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
อาชีพของ นิสิต	เจตคติ	ระหว่างกลุ่ม	4	305.91	0.9158
		ภายในกลุ่ม	447	334.03	
	ความรู้ ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	4	5.49	0.3214
		ภายในกลุ่ม	447	17.07	
	การปฏิบัติตน	ระหว่างกลุ่ม	4	598.59	3.1331
		ภายในกลุ่ม	447	191.05	

ตาราง 18 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตามที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
อาชีพของ บิดา	การได้รับ การถ่ายทอด	ระหว่างกลุ่ม	4	2,438.93	4.8937*
		ภายในกลุ่ม	447	498.38	
อาชีพของ มารดา	เจตคติ	ระหว่างกลุ่ม	4	615.51	1.9135
		ภายในกลุ่ม	446	321.68	
	ความรู้ ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	4	12.45	0.7264
		ภายในกลุ่ม	446	17.14	
	การปฏิบัติตน	ระหว่างกลุ่ม	4	1,347.79	7.2959*
		ภายในกลุ่ม	446	184.73	
	การได้รับ การถ่ายทอด	ระหว่างกลุ่ม	4	4,817.24	9.8964*
		ภายในกลุ่ม	446	486.77	

*P < .05

จากตาราง 18 แสดงว่า นิสิตที่บิคาหรือมารคามีอาชีพต่างกันได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคา มารคา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตที่มารคามีอาชีพต่างกันได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนเจตคติและความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ในกลุ่มนิสิตที่บิคาหรือมารคามีอาชีพต่างกันได้ และคะแนนการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาในกลุ่มนิสิตที่บิคาหรือมารคามีอาชีพต่างกันได้

จากการที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคา มารคา ในกลุ่มนิสิตที่บิคาหรือมารคามีอาชีพต่างกันได้ และคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ในกลุ่มนิสิตที่มารคามีอาชีพต่างกันได้ แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตที่บิคาหรือมารคามีอาชีพต่างกันได้คือ อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ค้าขาย บริการ ใช้แรงงานชั้นสูง (เฉพาะบิคา) ใช้แรงงานชั้นต่ำ และเป็นแม่บ้าน (เฉพาะมารคา) และคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตที่มารคามีอาชีพต่างกันได้ มาเปรียบเทียบเป็นรายคู่เพื่อดูความแตกต่างโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe, 1959 : 67) ดังแสดงผลในตาราง 19 และ 20

ตาราง 19 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติกรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิต
ที่มารดามีอาชีพต่างกัน

อาชีพของ มารดา		แรงงานชั้นต่ำ	วิชาชีพ	บริการ	ค้าขาย	แม่บ้าน
	\bar{X}	110.377	105.420	103.727	101.713	100.478
แรงงานชั้นต่ำ	110.377	-	4.957	6.650	8.664*	9.899*
วิชาชีพ	105.420		-	1.693	3.707	4.942
บริการ	103.727			-	2.014	3.249
ค้าขาย	101.713				-	1.235
แม่บ้าน	100.478					-

* $P < .05$

จากตาราง 19 แสดงว่า นิสิตที่มารดามีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ปฏิบัติกรมหลัก
คำสอนในพุทธศาสนา สูงกว่านิสิตที่มารดามีอาชีพค้าขาย หรือเป็นแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนิสิตที่มารดามี
อาชีพอื่น

ตาราง 20 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดา มารดาของนิสิตมหาวิทยาลัยหรือมารคามีอาชีพต่างกัน

อาชีพของ บิดา	\bar{X}	วิชาชีพ แรงงานชั้นต่ำ แรงงานชั้นสูง บริการ ค่าขาย				
		116.478	116.214	113.700	107.129	106.858
วิชาชีพ	116.478	-	0.264	2.778	9.349	9.620*
แรงงานชั้นต่ำ	116.214		-	2.514	9.085	9.356*
แรงงานชั้นสูง	113.700			-	6.571	6.842
บริการ	107.129				-	0.271
ค่าขาย	106.858					-

อาชีพของ มารดา	\bar{X}	แรงงานชั้นต่ำ วิชาชีพ บริการ แม่บ้าน ค่าขาย				
		124.073	118.899	118.455	108.057	107.406
แรงงานชั้นต่ำ	124.073	-	5.174	5.618	16.016*	16.667*
วิชาชีพ	118.899		-	0.444	10.842*	11.493*
บริการ	118.455			-	10.398	11.049
แม่บ้าน	108.057				-	0.651
ค่าขาย	107.406					-

* P < .05

จากตาราง 20 แสดงว่า นิสิตที่บิดามีอาชีพที่เป็นวิชาชีพ หรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงาน ชั้นต่ำได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา สูงกว่านิสิตที่บิดามีอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตที่มารดามีอาชีพที่เป็นวิชาชีพ กับนิสิตที่มารดามีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มารดามีอาชีพค้าขาย หรือเป็นแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนิสิตที่บิดาหรือมารดามีอาชีพอื่น

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา เมื่อพิจารณาตามระดับรายได้ของครอบครัว

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
เจตคติ	ระหว่างกลุ่ม	2	307.49	0.9387
	ภายในกลุ่ม	501	327.58	
ความรู้ ความเข้าใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	8.63	0.4966
	ภายในกลุ่ม	501	17.38	
การปฏิบัติตน	ระหว่างกลุ่ม	2	429.26	2.2446
	ภายในกลุ่ม	501	191.24	

ตาราง 21 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
การได้รับ การถ่ายทอด	ระหว่างกลุ่ม	2	1,456.57	2.8462
	ภายในกลุ่ม	501	511.76	

จากตาราง 21 แสดงว่า นิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีระดับรายได้สูง กลาง และต่ำ มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 22 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาสูงและต่ำ

ตัวแปรที่ศึกษา	การได้รับการถ่ายทอด	N	\bar{X}	S.D.	t
เจตคติ	สูง	260	134.131	18.255	4.02*
	ต่ำ	250	127.760	17.469	

ตาราง 22 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	การได้รับการถ่ายทอด	N	\bar{X}	S.D.	t
ความรู้ ความเข้าใจ	สูง	260	16.404	4.141	-0.92
	ต่ำ	250	16.744	4.205	
การปฏิบัติธรรม	สูง	260	107.792	12.701	8.40*
	ต่ำ	250	98.096	13.357	

* $P < .05$

จากตาราง 22 แสดงว่า นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาตสูง มีเจตคติ และการปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา แตกต่างจากนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาตต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในก้านความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา

สรุป วัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณสมบัติทั่วไปของนิสิตเกี่ยวกับพุทธศาสนา ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา พื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และอุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตจากบิณฑาคาร
3. เพื่อศึกษารว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑาคาร จะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาหรือไม่ โดยศึกษาทั้งในกลุ่มรวมและแยกศึกษาตามภูมิภาคของนิสิต
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑาคาร ระหว่างนิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างกัน ยกเว้นการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา
5. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑาคารในปริมาณที่แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล เฉพาะที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ยกเว้นมหาวิทยาลัยรามคำแหง

และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2529 จำนวน 510 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนิสิต เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา รายได้ของครอบครัว อุดมคติที่ยึดถือในการดำรงชีวิต ลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนาในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพุทธศาสนา มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่

2.1 แบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert, R. 1967) มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .978 เนื้อหาของแบบวัดเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

2.1.1 เจตคติต่อความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

2.1.2 เจตคติต่อหลักธรรม

2.1.3 เจตคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมและประเพณีบางอย่างของ

พุทธศาสนา

2.2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา เป็นแบบทดสอบปรนัย 5 คำเลือก มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .662 เนื้อหาของแบบทดสอบเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

2.2.1 ความรู้ความเข้าใจในความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

2.2.2 ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม

2.2.3 ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติกรรมหลักธรรม และ
ประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา

2.3 แบบสอบถามการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ลักษณะของ
แบบสอบถามเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ
มีค่าความเชื่อมั่น .932 เนื้อหาของแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

2.3.1 การปฏิบัติความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

2.3.2 การปฏิบัติกรรมหลักธรรม

2.3.3 การปฏิบัติกรรมประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา

2.4 แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา
ลักษณะของแบบสอบถามเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราส่วน 6 หน่วย มีจำนวนทั้งหมด
30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .937 เนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

2.4.1 การได้รับการถ่ายทอดความเชื่ออันเป็นหลักทางพุทธศาสนา

2.4.2 การได้รับการถ่ายทอดหลักธรรม

2.4.3 การได้รับการถ่ายทอดประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาคุณสมบัติทั่วไปของนิสิตที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา โดยจำแนกร้อยละของนิสิต
ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในปริมาณที่แตกต่างกัน จำแนกร้อยละของนิสิตตามลักษณะ
พื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา และจำแนกร้อยละของนิสิตตามอุดมคติที่ยึดถือในการดำรง
ชีวิต

2. หากาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติกรรม
และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา โดยวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและ
จำแนกตามภูมิลำเนาของนิสิต

3. หากคำสัมประสิทธิ์ที่สัมพันธ์กันทั้งหมด โดยมีตัวแปรแทนก็คือ การปฏิบัติความหลักคำสอนในพุทธศาสนา ศักยภาพอัน ไคแก่ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคมารดา โดยวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิภาคของนิสิต

4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคมารดา ระหว่างนิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างกัน

สำหรับตัวแปรตามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคมารดา ได้ใช้เป็นตัวแปรอิสระด้วย โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติความหลักคำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคมารดาสูงและต่ำ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในรอบหนึ่งปี นิสิตที่รายงานว่าจะไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา มีร้อยละ 13.21 นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา 2 - 3 ครั้ง มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 29.98 และนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา 9 - 11 ครั้ง มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 3.75

เมื่อพิจารณาตามลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา ปรากฏว่า นิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาโดยตัดสินใจด้วยตนเอง มีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 65.88 นิสิตที่รายงานว่าจะไม่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาตามบุคคลอื่น เช่น บิคมารดา ญาติ หรือเพื่อน ๆ มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 0.39 นิสิตที่ไม่เห็นความจำเป็นในความเชื่อหรือไม่เชื่อทางพุทธศาสนา มีร้อยละ 10.26 ในขณะที่นิสิตที่อยู่ในระหว่างการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ มีร้อยละ

สำหรับอรรถกถาที่ยึดถือในการดำรงชีวิต ปรากฏว่า นิสิตต้องการดำรงชีวิตตาม ความชอบและความสนใจของตน มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 56.5 รองลงมา ได้แก่ ดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม พยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีเป้าหมายเฉพาะ พยายามดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ทุ่มเทตนเองเพื่อประโยชน์แก่สังคม และอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมา ร้อยละ 37.1 33.37 32.2 14.5 และ 10.8 ตามลำดับ

2. การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การ ปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต

2.1 วิเคราะห์ในกลุ่มรวม ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์ กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้นความรู้ความเข้าใจกับ การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

2.2 วิเคราะห์ตามเพศ ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การ ปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์กัน ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต ทั้งในนิสิตชายและนิสิตหญิง และ ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ในนิสิตหญิง ที่ไม่มีความ สัมพันธ์กัน

2.3 วิเคราะห์ตามระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ปรากฏผลดังนี้ นิสิตที่บิดาหรือมารดา มีระดับการศึกษาปานกลางหรือสูง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การ ปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์กัน ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาตที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน สำหรับนิสิตที่บิดา หรือมารดา มีระดับการศึกษาต่ำ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคา ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ ยังไม่พบความสัมพันธ์ ระหว่าง เจตคติกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา ในกลุ่มนิสิตที่ บิกามีระดับการศึกษาทำอสังกัวย

2.4 วิเคราะห์ความอาชีพรอบของบิกาและนารคา ปรากฏผลดังนี้ นิสิตที่บิกา หรือมารคามืออาชีพที่เป็นวิชาชีพ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการ ถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคาในกลุ่มที่บิกามืออาชีพที่เป็นวิชาชีพ ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน นิสิตที่บิกาหรือมารคามืออาชีพคหชาวย เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นบางคู่ ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคา เมื่อพิจารณาทั้งจากบิกาหรือ มารคา และเจตคติกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคา เฉพาะนิสิต ที่บิกามืออาชีพคหชาวย ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สำหรับนิสิตที่บิกามืออาชีพบริการ การปฏิบัติตามกับเจตคติ และความรู้ความ เข้าใจในพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ นิสิตที่มารคามืออาชีพบริการ การปฏิบัติตามมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้ความเข้าใจใน พุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจตคติกับการได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธศาสนาจากบิกามารคา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ในกลุ่มนิสิตที่บิกามืออาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง หรือผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ เจตคติ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิกามารคา มีความสัมพันธ์ กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจที่ไม่มีความ

สัมพันธ์กับการปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต นอกจากในกลุ่มที่มีสมาธิผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ เจตคติและความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับนิสิตที่มารดาที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้น การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติและความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา

ในกรณีที่มีบิดามารดาเป็นแม่บ้าน ปรากฏว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่การปฏิบัติธรรมมีความสัมพันธ์กับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติและความรู้ความเข้าใจ และความรู้ความเข้าใจไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา

2.5 วิเคราะห์ตามระดับรายได้ของครอบครัว ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคู่ ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต ในทุกระดับรายได้ของครอบครัว และเจตคติกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาตในครอบครัวที่มีระดับรายได้ต่ำ ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

3. การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยมีตัวแปรเกณฑ์คือ การปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ตัวพยากรณ์ ได้แก่ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต

3.1 วิเคราะห์ในกลุ่มรวม ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติธรรมหลัก

คำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่พหุภาคย์สามารถทำนาย
 ตัวแปรเกณฑ์ ไคร้อยละ 31.1

3.2 วิเคราะห์ความเพศ ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และ
 การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลัก
 คำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง
 โดยที่พหุภาคย์ทำนายตัวแปรเกณฑ์ ในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง ไคร้อยละ 27.8 และ
 35.3 ตามลำดับ

3.3 วิเคราะห์ความระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ปรากฏว่า เจตคติ
 ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มีความ
 สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน
 ทุกระดับการศึกษาของบิดาและมารดา โดยกลุ่มนิสิตที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำ ปานกลาง
 และสูง ที่พหุภาคย์ทำนายตัวแปรเกณฑ์ ไคร้อยละ 27.5 52.7 และ 23.5 ตามลำดับ
 สำหรับกลุ่มนิสิตที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำ ปานกลาง และสูง ที่พหุภาคย์ทำนาย
 ตัวแปรเกณฑ์ ไคร้อยละ 33.4 28.5 และ 32.4 ตามลำดับ

3.4 วิเคราะห์ความอาชีพของบิดาและมารดา ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้
 ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับ
 การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกอาชีพ
 ของบิดาและมารดา โดยกลุ่มที่บิดามีอาชีพที่เป็นวิชาชีพ ค้าขาย บริการ ไร่แรงงาน
 ชั้สูง และไร่แรงงานชั้ต่ำ ที่พหุภาคย์สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ ไคร้อยละ 24.7
 31.7 37.4 62.9 และ 29.4 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามอาชีพของมารดา
 ได้แก่ อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ค้าขาย บริการ ไร่แรงงานชั้ต่ำ และมารดาที่เป็นแม่บ้าน
 พบว่า ที่พหุภาคย์สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ ไคร้อยละ 28.6 32.1 29.7 30.8
 และ 34.6 ตามลำดับ

3.5 วิเคราะห์ตามระดับรายได้ของครอบครัว ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติศาสนกิจในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกระดับรายได้ของครอบครัว โดยในครอบครัวที่มีระดับรายได้ต่ำ ปานกลาง และสูง ศึกษากฎหมายท่านายทิวแปร เกณฑ์ ได้ร้อยละ 34.5 31.2 และ 30.8 ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ด้านเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติศาสนกิจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต

4.1 การเปรียบเทียบระหว่างเพศ ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติศาสนกิจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต ระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง ไม่แตกต่างกัน

4.2 การเปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่บิณฑบาตและมารดา มีระดับการศึกษาต่างกัน ปรากฏว่า นิสิตที่บิณฑบาตหรือมารดา มีระดับการศึกษาสูง ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่บิณฑบาตหรือมารดา มีระดับการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างนิสิตที่บิณฑบาตหรือมารดา มีระดับการศึกษาสูงกับปานกลาง และปานกลางกับต่ำ

สำหรับตัวแปรด้านเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติศาสนกิจ คำสอนในพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาคำตอบระดับการศึกษาของบิณฑบาตหรือมารดา

4.3 การเปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่บิณฑบาตและมารดา มีอาชีพต่างกัน ปรากฏว่า นิสิตที่บิณฑบาตมีอาชีพที่เป็นวิชาชีพหรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา สูงกว่านิสิตที่บิณฑบาตมีอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับนิสิตที่มารดา มีอาชีพที่เป็นวิชาชีพหรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ต่างก็ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา สูงกว่านิสิตที่มารดา มีอาชีพค้าขายหรือเป็นแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่เดียวกัน นิสิตที่มารดา มีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ปฏิบัติศาสนกิจ

หาค่าสอนในพุทธศาสนา สูงกว่านิกายที่นิกายคามมีอาชีพค้าขายหรือเป็นแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับตัวแปรด้านเจตคติ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากอาชีพของบิดาหรือมารดา

4.4 การเปรียบเทียบระหว่างนิกายที่ครอบครัวมีระดับรายได้ต่างกัน ปรากฏว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา เมื่อพิจารณาจากระดับรายได้ของครอบครัว ไม่แตกต่างกัน

4.5 การเปรียบเทียบระหว่างนิกายที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาต่างกัน ปรากฏว่า เจตคติ และการปฏิบัติธรรมหาค่าสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิกายที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาสูงและต่ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ในรอบหนึ่งปี นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม และรวมกิจกรรมอื่น ๆ 2 - 5 ครั้ง มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ ร้อยละ 48.91 ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่ถือว่าสำคัญที่สุดของพุทธศาสนิกชนในพุทธศาสนา ในรอบหนึ่งปีมีประมาณ 5 ครั้ง ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันมาฆบูชา ซึ่งวันสำคัญเหล่านี้ชาวพุทธส่วนใหญ่ก็จะเลือกทำบุญตักบาตรไม่วันใดวันหนึ่ง หรือมากกว่านั้น ซ่อนาสังเกตประการหนึ่งคือ นิสิตที่รายงานว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนามากกว่า 11 ครั้ง ในรอบหนึ่งปี หรือประมาณเดือนละครั้ง หรือมากกว่า มีจำนวนถึงร้อยละ 16.77 ซึ่งมากกว่า นิสิตที่รายงานว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา 9 - 11 ครั้ง ที่มีจำนวนเพียงร้อยละ 3.75 ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งวัดและสถานที่

ปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ที่เปิดโอกาสให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาได้รับการส่งเสริมมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดให้มีการทำบุญตักบาตร หรือร่วมฝึกสมาธิภาวนาในร่มสัปคาศ์ การนำกลุ่มของบรรดาสมาชิกที่มีความสนใจในกิจกรรมทางพุทธศาสนาในรอบหนึ่ง เดือน สาเหตุเหล่านี้จึงทำให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนามีจำนวนครั้งมากขึ้นในรอบหนึ่งปี ข้อสนับสนุนเหตุการณ์ดังกล่าวประการหนึ่งคือ ในปี พ.ศ. 2526 - 2527 นกเล็ก สุขถิ่นไทย (นกเล็ก สุขถิ่นไทย 2527) พบว่า นิสิตในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาเลยหรือเข้าร่วมเพียงครั้งเดียว มีจำนวนมากถึงร้อยละ 55.2 ในขณะที่การวิจัยครั้งนี้พบว่า นิสิตที่ไม่เคยเข้าร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาครั้งเดียว มีเพียงร้อยละ 22.09 ซึ่งแสดงว่าในปัจจุบันนิสิตมีแนวโน้มหันมาสนใจกิจกรรมทางพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

สำหรับการศึกษาลักษณะพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนาของนิสิต ปรากฏว่า นิสิตส่วนใหญ่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา กล่าวคือ ทั้งเชื่อโดยการตัดสินใจด้วยตนเองและเชื่อตามบุคคลอื่น มีจำนวนถึงร้อยละ 81.27 ในขณะที่นิสิตรายงานว่าไม่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา ทั้งโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง และเนื่องมาจากตามบุคคลอื่น มีจำนวนเพียงร้อยละ 2.95 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมศักดิ์ ชุมสาย (สมศักดิ์ ชุมสาย 2518) ที่พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา กล่าวคือ ทั้งเชื่อโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง และเชื่อตามบิดามารดา มีจำนวนถึงร้อยละ 94.49 ในขณะที่เยาวชนที่ไม่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามีเพียงร้อยละ 1.83 ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นสิ่งแสดงได้ว่า เยาวชนไทยโดยเฉพาะ นิสิตนักศึกษา ยังมีความเชื่อและศรัทธาในหลักคำสอนของพุทธศาสนาอย่างมั่นคง อย่างไรก็ตามมีนิสิตที่ยังไม่แน่ใจและไม่เห็นความจำเป็นในหลักคำสอนทางพุทธศาสนา จำนวนร้อยละ 15.78 โดยอาจมีสาเหตุมาจากมีความเห็นว่า ศาสนาเป็นเรื่องล้าสมัย และไม่จำเป็นสำหรับสังคมปัจจุบัน ที่ความเจริญทางเทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลได้รับความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้นจนเป็นเหตุให้สังคมเน้นวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูง เช่น นิสิตนักศึกษาไม่แน่ใจในพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผู้มีการศึกษาสูงมักจะมีแนวโน้มที่จะตีความหมายทางศาสนาไปในทางที่ไม่เคร่งครัดตามตัวอักษร หรือคำสั่งสอน และพยายามประยุกต์ศาสนาให้เข้ากับชีวิตประจำวัน หรือละทิ้งศาสนาไป จาเป็น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ และคนอื่น ๆ ม.ป.ป.)

ในคำถามเกี่ยวกับอุมคคที่นึกถือในการดำรงชีวิต ปรากฏว่า นิสิตต้องการดำรงชีวิตตามความชอบและความสนใจของตนมากที่สุด คือร้อยละ 56.5 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พรสวัสดิ์ เพชรแดง (พรสวัสดิ์ เพชรแดง 2528) ที่ได้ศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า นักเรียนต้องการดำรงชีวิตตามความชอบและความสนใจของตนมากที่สุด คือร้อยละ 71.12 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นหรือวัยรุ่นตอนปลายที่จะย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ สิ่งที่เขาต้องการมากที่สุดคือความรู้สึกว่าตนเองมีอิสระ เป็นตัวของตัวเอง เพื่อเป็นการแสดงว่าตนเองพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่และรับผิดชอบตนเองได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นโดยทั่วไป ทั้งนี้การจะตัดสินใจหรือกระทำสิ่งใด มักจะขึ้นอยู่กับความชอบหรือความสนใจของตน รองลงมาได้แก่ การดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม และการพยายามปรับปรุงตนเองให้ทัดเทียมสังคม ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 37.1 และ 33.37 ตามลำดับ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้วานิสิตจะต้องการความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุดเพียงใดก็ตาม ก็ไม่ถึงกับละทิ้งคุณธรรม ศีลธรรม หรือความเชื่อในทางพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสืบต่อกันมาในหมู่คนไทยโดยทั่วไป ส่วนอุมคคที่ในการดำรงชีวิตอื่น ๆ ของนิสิต นอกเหนือจากที่กำหนดให้ใหม่จำนวนร้อยละ 10.8 พอสรุปเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ทำในสิ่งที่คนอื่นและตัวเองไม่เคียดชัง ทำในสิ่งที่เบียดเบียนผู้อื่นที่สุด มีเป้าหมายที่แน่นอนโดยมีผู้ใหญ่หรือผู้ที่นับถือเป็นแม่แบบ อยู่อย่างกินง่าย และทำประโยชน์ให้สังคมบ้างแต่ไม่ถึงกับทุ่มเท เป็นต้น

2. หากความสัมพันธ์สัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิภาคของนิสิตตามเพศ กับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา และระดับรายได้ของครอบครัว ก็ปรากฏในต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวม พบว่า ส่วนใหญ่ทรงความสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ
 ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า
 ถ้านิสิตมีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการถ่ายทอด หรือการปฏิบัติตามหลัก
 คำสอนในพุทธศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งสูง ย่อมจะมีคุณลักษณะอย่างอื่นสูงตามไปด้วย
 ยกเว้นเพียงคู่เดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน และไม่เป็นที่สมมุติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่
 ความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา ซึ่งมีข้อสันนิษฐาน
 ลัง เกตวาจะแสดงผลในลักษณะเช่นนี้ ทั้งในกลุ่มรวมและเมื่อจำแนกตามภูมิหลังของนิสิต โดยมี
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มรวมเพียง -0.005 สำหรับในกลุ่มย่อยอื่น ๆ มีค่าอยู่ระหว่าง
 -0.281 ถึง 0.216 จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงว่า นิสิตที่มีความรู้ความเข้าใจใน
 พุทธศาสนาสูงหรือต่ำมิได้หมายความว่า จะได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา
 มากหรือน้อยตามไปด้วย หรือกล่าวในทางตรงกันข้ามได้ว่า นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทาง
 พุทธศาสนาจากบิณฑามารคา มากหรือน้อยมิได้หมายความว่า จะมีความรู้ความเข้าใจพุทธศาสนา
 สูงหรือต่ำตามปริมาณการได้รับการถ่ายทอด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บิณฑามารคาโดย
 ทั่วไปมิได้สนใจที่จะถ่ายทอดพุทธศาสนาในแง่ที่เป็นความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม หรือที่
 เป็นเนื้อหาในเชิงวิชาการ แม้จะถ่ายทอดอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการถ่ายทอดในด้านความเชื่อ
 หรือการปฏิบัติที่เป็นประเพณีสืบต่อกันมา ซึ่งมักจะไม่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจใน
 เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหรือในคำราที่ใช้ศึกษากันสำหรับกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจ เป็น
 พิเศษ อีกประการหนึ่ง บิณฑามารคาอาจจะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน ที่จะต้องมาถ่ายทอดหรือ
 อบรมสั่งสอนในเรื่อง เนื้อหาของพุทธศาสนา เพราะจากการศึกษาของ สมศักดิ์ ชุมสาย
 (สมศักดิ์ ชุมสาย 2518 : 141) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเขาวรรณรายงานว่า ได้รับ
 ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากทางบ้านเพียงร้อยละ 12.50 ในขณะที่รายงานว่าได้รับจากวัด
 และโรงเรียนรวมกันถึงร้อยละ 57.91 และอีกงานวิจัยหนึ่งพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นนักเรียนชายและหญิงรายงานว่า ได้รับความรู้ทางพุทธศาสนา
 จากทางบ้าน ร้อยละ 6.73 และ 7.17 ในขณะที่รายงานว่า ได้รับจากวัดและโรงเรียนรวมกัน

ร้อยละ 71.38 และ 73.99 ในนักเรียนชายและหญิง ตามลำดับ (พรสวรรค์ เพชรแดง 2528) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงอาจทำให้ความรู้ความเข้าใจกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากปิตามารมีความสัมพันธ์กันต่ำ หรือไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตัวแปรอีกคู่หนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา โดยพบทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่จำแนกตามภูมิหลังของนิสิตเกือบทุกกลุ่ม ยกเว้น กลุ่มนิสิตที่มีมารดาอาชีพบริการ ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันในทางลบค่อนข้างสูง คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ -0.518 ในขณะที่กลุ่มที่มีมารดาอาชีพบริการ ตัวแปรทั้งสองกลับมีความสัมพันธ์กันในทางบวกค่อนข้างสูง คือ มีค่าเท่ากับ $.482$ สำหรับในกลุ่มอื่น ๆ ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียง $.152$ และในกลุ่มย่อยอื่น ๆ มีค่าอยู่ระหว่าง -0.200 ถึง $.350$ ผลการวิจัยดังกล่าว แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตไม่ขึ้นอยู่แก่กันและกันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฮาร์ริส (Harris, 1981) ที่ได้ศึกษากับนักเรียนเกรด 11 ที่มีถือศาสนาคริสต์นิกายแคทอลิก พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในศาสนากับการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาไม่มากนัก คือมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ $.283$ ขอนาสังเกตประการหนึ่งสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แตกต่างกันค่อนข้างมากระหว่างนิสิตที่มีภูมิหลังต่างกัน นิสิตบางกลุ่มความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันในทางลบค่อนข้างสูง แสดงว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจสูงแต่ปฏิบัติค่าน้อย ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจต่ำกลับปฏิบัติค่าน้อยมาก ซึ่งเหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้เป็นไปได้ ดังเช่น การวิจัยของ เพ็ญแข ประจันปัจฉิก (เพ็ญแข ประจันปัจฉิก 2528) ที่พบว่า ในกลุ่มบุคคลที่รู้วาทศาสนามีคุณค่าและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตมาก กลับเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา น้อย ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่รู้หรือมองเห็นว่าศาสนามีคุณค่าในการดำเนินชีวิตน้อย แต่กลับปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

สำหรับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่จำแนกตามภูมิภาคหลังของนิสิต ได้แก่ เจตคติ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดา ยกเว้นเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ตัวแปรบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำคิดแปลกออกไป เช่น กลุ่มที่บิณฑามารดาไม่รับการศึกษาต่ำ พบว่า เจตคติกับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียง .102 และ .152 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างคง เส้นคงว่า โดยเฉพาะตัวแปรด้านการศึกษาหลักคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งพบว่ามีค่าสัมสัมพันธ์กับเจตคติ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดาเด่นชัดกว่าคู่อื่น ๆ โดยเมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมจะสังเกตเห็นว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถึง .433 และ .438 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เลนสกี (Lanski's, 1961 citing in James E. Dittes, 1969) พบว่า ตัวแปรด้านศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นสูงอย่างคงเส้นคงว่า คือ ตัวแปรด้านการศึกษา ทั้งนั้น อาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนา หรือได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดามาก ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนามากด้วย ในทำนองเดียวกันนิสิตที่ปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ย่อมเป็นผู้มีเจตคติดี หรือได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดามากด้วย ดังเช่น ผลการวิจัยของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ และคนอื่น ๆ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ และคนอื่น ๆ ม.ป.ป.) พบว่า ไม่เพียงแต่ชาวบ้านจะมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนาเท่านั้น ในทางปฏิบัติชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ไปวัดกันบ่อยในโอกาสต่าง ๆ นับทั้งแต่วันสำคัญทางศาสนา วันพระ และในเวลาว่างวันหนึ่งงาน.

3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณ โดยมีตัวแปรเกณฑ์คือ การปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ตัวพยากรณ์ได้แก่ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารดา โดยวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิภาคหลังของนิสิตตามเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา และ

ระดับรายได้ของครอบครัว ปรากฏว่า ผลการวิจัยตรงตามสมมุติฐานข้อที่ 7 กล่าวคือ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มที่จำแนกตามภูมิลำเนาของนิสิตทุกกลุ่ม และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ที่สัมพันธ์กันทุกกลุ่ม และสัมพันธ์ของการทำนาย ปรากฏว่า ในกลุ่มรวม มีค่าเป็น .558 และ .311 ตามลำดับ แสดงว่า ศิวพยากรณ์ทั้งสามได้แก่ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคาสามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตได้ประมาณร้อยละ 31 สำหรับในกลุ่มที่จำแนกตามภูมิลำเนาของนิสิต พบว่า เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตได้ระหว่างร้อยละ 23.5 ถึง 62.9

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะ เป็นนิสิตโดยทั่วไป หรือเพศต่างกัน ระดับการศึกษาของบิณฑามารคาต่างกัน อาชีพของบิณฑามารคาต่างกัน และแม่แ่ระดับรายได้ของครอบครัวต่างกัน เมื่อมีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคาแล้วจะปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาด้วยกันทั้งสิ้น นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคากับการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาไม่ขึ้นอยู่กับภูมิลำเนาของนิสิตตามเพศ และพื้นฐานทางครอบครัวมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันติค สันติพันธ์ประทุม (สันติค สันติพันธ์ประทุม 2523) ที่พบว่า นักเรียนที่มั่งคั่งที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาทางครอบครัวแตกต่างกัน ความเชื่อและความรู้ในพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาปริมาณการส่งผลกระทบต่อกรปฏิบัติกรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามภูมิลำเนา ซึ่งจากการศึกษาในกลุ่มรวม ปรากฏว่า การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคา กับเจตคติต่อพุทธศาสนา ส่งผลกระทบต่อกรปฏิบัติ

ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาใกล้เคียงกัน คือ มีค่านำหนักของการพยากรณ์ .363 และ .337 ตามลำดับ ในขณะที่ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสองตัวแปรแรก คือมีค่านำหนักของการพยากรณ์เพียง .044 สำหรับการศึกษาในกลุ่มนิสิตที่มีภูมิหลังต่างกัน อาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ พบผลในทำนองเดียวกันกับกลุ่มรวม กล่าวคือ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนากับเจตคติต่อพุทธศาสนา ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะถ้าพิจารณาเป็นลำดับที่ของการส่งผล จะพบว่า ในนิสิตที่จำแนกศึกษาตามภูมิหลัง เกือบทุกกลุ่ม ตัวแปรทั้งสองจะส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาเป็นลำดับที่ 1 หรือ 2 สลับกันไป ยกเว้นเพียงบางกลุ่มที่แตกต่างออกไป ที่สังเกตได้เด่นชัด ได้แก่ นิสิตที่มารคามีอาชีพบริการ แต่ก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า โดยทั่วไปนิสิตที่มีเจตคติที่ดี มีความรู้ความเข้าใจ และได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาก็จะเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาด้วยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่บุคคลได้รับการปลูกฝัง อบรม สั่งสอน และอยู่ใกล้ชิดกับบุคคลที่มีความรู้สึกที่ดี ต่อสิ่งใดก็ตาม ก็อาจจะทำให้เขาเหล่านั้นมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น รวมทั้งอาจจะทำให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง เหล่านั้นบ้าง ไม่น่าก่น้อย และมวลประสบการณ์ดังกล่าว เหล่านี้ย่อมเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาคือสิ่ง เหล่านี้ด้วย และสำหรับ เรื่องทางพุทธศาสนาที่อาจจะมึลักษณะทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนก็อาจ เกี่ยวเนื่องมาจากการที่เขาได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับศาสนาหรืออาจเกิดจากที่เขามีความรู้สึกว่ศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของเขา หรืออาจเกิดจากการที่เขาารู้และเข้าใจในเรื่อง เกี่ยวกับศาสนา หรืออาจจะเกิดจากการผสมผสานของประสบการณ์เกี่ยวกับศาสนาในหลาย ๆ ด้าน

อย่างไรก็ตาม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ถ้าต้องการจะให้ นิสิตในมหาวิทยาลัย ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนามากขึ้น แนวทางหนึ่งที่ทำได้คือ การที่บิดามารดาจะต้องถ่ายทอดพุทธศาสนาให้กับนิสิตอาจจะด้วยวิธีการอบรมสั่งสอน ให้การสนับสนุน หรือการกระทำ

เป็นตัวอย่าง หรืออีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ การสร้างความรู้สึกที่ดีต่อพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในกลุ่มนิสิต สำหรับการให้นิสิตมีความรู้ในเนื้อหาของพุทธศาสนาเป็นอย่างดีเดิวนั้นไม่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติตามหลักคำสอนมากนัก

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารคชของนิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา รวมทั้งระดับรายได้ของครอบครัว ปรากฏผลดังนี้

4.1 เปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑามารค ระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง พบว่า นิสิตชายและนิสิตหญิง มีเจตคติต่อพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตหลายเรื่องที่ว่า เจตคติต่อพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง ไม่แตกต่างกัน เช่น จากการวิจัยของ วันतीय วิชัยคำ (วันतीय วิชัยคำ 2515) นิพนธ์ เทียมทิพามบุญกร (นิพนธ์ เทียมทิพามบุญกร 2527) และ นกเล็ก สุขถิ่นไทย (นกเล็ก สุขถิ่นไทย 2527) แสดงว่า ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นนิสิตชายหรือนิสิตหญิง มีโอกาสได้สัมผัสกับพุทธศาสนาค่อนข้างเท่าเทียมกัน อีกทั้งหลักคำสอนในพุทธศาสนาก็เหมาะสมสำหรับคนทุกเพศทุกวัย และประเพณีหรือพิธีกรรมส่วนใหญ่ทางพุทธศาสนา ก็ไม่มีข้อจำกัดในทางเพศ เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ หรือแม้แต่การปฏิบัติสมาธิ ภาวนา จะมีก็เพียงการได้บวช เป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาที่ไม่อนุญาตให้เพศหญิงบวชเป็นพระได้ แต่ประเพณีนี้ได้รับการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จนเกิดการยอมรับทั้งในกลุ่มเพศชายและเพศหญิงว่า ชายเท่านั้นที่จะบวชเป็นพระได้ และในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ก็ไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มเพศหญิงเรียกร้องความเท่าเทียมกันในระหว่างเพศในเรื่องของการบวช นอกจากนี้ยังมีเจตคติไม่คัดค้านเพศหญิง เช่น เดียวกันที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องในวัดมากเกินไปอีกด้วย ซึ่งเหตุผลสนับสนุนคำกล่าวนี้จะเห็นได้จากความรู้สึกของคนทั่วไปที่มีต่อพระสงฆ์ และแม่ชี ซึ่งจะพบว่าสังคม

ปัจจุบันได้ให้ความสำคัญแก่บุคคลสองกลุ่มนี้แตกต่างกันมาก จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า สำหรับเจตคติของพุทธศาสนานั้นไม่น่าจะมีสิ่งใดที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในระหว่างนิกายและนิกายหนึ่ง

สำหรับความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ปรากฏว่า ไม่แตกต่างกันระหว่างนิกายและนิกายหนึ่ง ซึ่งความรู้ความเข้าใจในการวิจัยครั้งนี้เป็นความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหรือตำราในทางพุทธศาสนาที่ค่อนข้าง เป็นวิชาการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผู้ที่ใฝ่ศึกษาเล่าเรียน หรือผู้ที่มีความสนใจเป็นพิเศษเป็นการส่วนตัวจึงจะรู้และเข้าใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา จะขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนบุคคลมากกว่าอย่างอื่น (อารโย ภิกขุ 2516) และโอกาสในการที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาไม่ว่าจะในระดับชั้นมัธยมศึกษา หรือในระดับมหาวิทยาลัย ก็ไม่ได้จำกัดให้เรียนเฉพาะเพศชายหรือเพศหญิงทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ถ้ามีความสนใจ ดังนั้นความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาไม่น่าจะแตกต่างกันในระหว่างนิกายและนิกายหนึ่ง

ในด้านการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา พบว่า นิกายปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาไม่แตกต่างจากนิกายหนึ่ง ซึ่งผลการวิจัยไม่ตรงตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันทนี วิชัยคำ (วันทนี วิชัยคำ 2515) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิกาย พบว่า นิกายปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอนสูงกว่านิกาย แต่เมื่อพิจารณาการปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและคำสอนในความหมายของ วันทนี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการปฏิบัติตามประเพณี เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม และการร่วมพิธีกรรมทางศาสนาโดยทั่วไป ในขณะที่การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสำหรับการวิจัยครั้งนี้รวมถึงการปฏิบัติตามความเชื่อที่สำคัญ การปฏิบัติตามหลักธรรม และการปฏิบัติตามประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายครอบคลุมมากกว่า ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นิกายและนิกายหนึ่ง ปฏิบัติตามหลักคำสอนไม่แตกต่างกัน อีกประการหนึ่ง ทั้งนิกายและนิกายหนึ่ง โดยส่วนมาก ยังไม่ท้อมีการระบนิชชอบในครอบครัวหรือหน้าที่การงานโดยตรง ดังนั้น ความมีอิสระในการกระทำกิจกรรมที่ตนสนใจ รวมทั้งกิจกรรม

ที่เกี่ยวกับศาสนาก็ยังมีมาก ซึ่งแตกต่างจากบุคคลทั่วไปที่หน้าที่และบทบาททางสังคมมีส่วนกำหนดพฤติกรรม ทั้ง เช่น ผลการวิจัยของ สุนทร โคมิน และสันท สมักรการ (สุนทร โคมิน และสันท สมักรการ 2522) ที่ได้ศึกษากับบุคคลทั่วไป พบว่า ในรอบหนึ่งมีเพศหญิงมีการทำบุญตักบาตรสูงกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาประเภท การบวชภาค และทอดกฐิน บ่อยครั้งกว่า ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อคิดเห็นถึงสาเหตุของความแตกต่างว่าอาจจะเนื่องมาจากลักษณะของกิจกรรม กล่าวคือ การทำบุญตักบาตร เป็นการทำบุญที่เกี่ยวกับการถวายอาหารแก่พระสงฆ์ ซึ่งส่วนใหญ่หน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินในครอบครัวก็เป็นหน้าที่ของ เพศหญิงหรือแม่บ้านอยู่แล้ว ในขณะที่การบวชภาคหรือทอดกฐินเป็นการทำบุญที่ต้องออกไปนอกบ้าน โดยเฉพาะในชนบทนั้นเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบต่อกันมาว่าถ้า เพื่อมาจะมีงานบวช หรือเป็นเจ้าของพัทธกฐิน ชาวบ้านใกล้เคียงมักจะให้คนภายในครอบครัวของตนออกไปช่วยจัดการงานต่าง ๆ ซึ่งคล้าย ๆ กับเป็นการ "เอาแรง" หรือ "ลงแขก" นั้นเอง ดังนั้น หน้าที่นั้นจึงมักจะเป็นเพศชาย หรือสามี ซึ่งเหมาะสมกว่าและสะดวกกว่าในการออกไปช่วยงานนอกบ้าน ดังนั้นในกลุ่มนิสิตโดยทั่วไป ซึ่งอิทธิพลของสังคมยังไม่เข้ามา มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมทางพุทธศาสนามากนัก จึงทำให้การปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ในระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง ไม่แตกต่างกัน

สำหรับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน ในระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง อาจจะเป็นเพราะว่าบิดามารดาส่วนใหญ่ที่นับถือพุทธศาสนา คงยอมรับและตระหนักดีว่าหลักคำสอนในพุทธศาสนาเหมาะสมสำหรับทั้ง เพศชายและ เพศหญิง และหลักการของพุทธศาสนาที่ไม่มีข้อจำกัดหรือข้อกีดกันเกี่ยวกับเพศ ดังนั้น จึงทำให้นิสิตชายและนิสิตหญิงได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

4.2 เปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ระหว่างนิสิตที่บิดาหรือมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

นิสิตที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตาม สมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ไม่ว่าบิณฑหรือมารคามีการศึกษาในระดับใดก็ตาม ไม่ทำให้ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาแตกต่างกัน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยโดยทั่วไป และทุกคน มีโอกาสได้สัมผัสอยู่เสมอ ไม่ว่าจะ เป็นการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา หรือจากการ เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว สำหรับสังคมไทยไม่ว่าจะมีพื้นฐานการศึกษาในระดับใด และไม่เพียงแต่จะศึกษาที่ระดับการศึกษาของบิณฑหรือมารคาเท่านั้น แม้การศึกษาถึงความแตกต่างระหว่าง นิสิตหรือนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ก็ยังไม่ พบว่า มีเจตคติหรือความเชื่อในพุทธศาสนาแตกต่างกัน (นงเล็ก สุขถิ่นไทย 2527 ; อัจฉรา บุญชู 2519) และสำหรับการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาจะดัง เกต ได้ว่าไม่ว่าบุคคลจะมีพื้นฐานการศึกษาในระดับใด มักจะมีแนวทางในการปฏิบัติที่คล้ายคลึง กันมาก และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าพุทธศาสนาจะแทรกซึมเข้ามาในวิถีชีวิตของชาวไทย ลึกเพียงใด แต่ก็มีได้หมายความว่าคนทุกกลุ่มจะได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาเท่าเทียม กันไปทั้งหมด โดยเฉพาะในกลุ่มนิสิตที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน จากการ วิจัยครั้งนี้พบว่า ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑมารคา แยกต่างกัน ซึ่งผลการ วิจัยตรงตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยนิสิตที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยม ศึกษาตอนปลาย รายงานว่า เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่บิณฑหรือ มารคามีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววัลลี (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และ วิลาสลักษณ์ ชิววัลลี 2524) ที่พบว่า นักเรียนที่บิณฑหรือมารคามีระดับการศึกษาสูง ได้รับ การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาด้านการยึดถือบาปบุญ และด้านอื่น ๆ เช่น ความกตัญญูแก่เวที่

ความเชื่อเพื่อ มากกว่านักเรียนที่บิดาหรือมารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงมีโอกาสได้เรียนรู้ และมีความเข้าใจในหลักคำสอนของพุทธศาสนามากกว่า เพราะในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมหาวิทยาลัย จะมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอยู่ในทุกระดับ ถึงแม้ว่าในบางระดับการศึกษาจะไม่เปิดโอกาสให้มีการเรียนการสอนโดยตรง แต่อาจกล่าวได้ว่าในรายวิชาจำนวนไม่น้อยได้สอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนา เข้าไปด้วยเสมอ ดังนั้นบิดาหรือมารดาที่มีระดับการศึกษาสูงที่มีความเข้าใจและรู้คุณค่าของพุทธศาสนาจึงได้ถ่ายทอดหลักคำสอนเหล่านี้แก่เด็กและเยาวชนในความรับผิดชอบของตนมากกว่าบิดาหรือมารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ

4.3 เปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตน และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ระหว่างนิสิตที่มีบิดาหรือมารดามีอาชีพต่างกัน พบผลดังต่อไปนี้

นิสิตที่มีบิดาหรือมารดามีอาชีพต่างกัน เจตคติ และความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าไม่ว่าบิดาหรือมารดาจะมีอาชีพที่เป็นวิชาชีพ อาชีพค้าขาย อาชีพพรีการ อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ (เฉพาะบิดา) หรือเป็นแม่บ้าน (เฉพาะมารดา) ก็ไม่ทำให้เจตคติหรือความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของพรสวรรค์ เพชรแดง (พรสวรรค์ เพชรแดง 2528) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความเชื่อเรื่องบาป - บุญ ไม่แตกต่างกัน แต่ผลการวิจัยครั้งนี้กลับได้ผลตรงข้ามกับงานวิจัยในต่างประเทศ ที่พบว่า อาชีพของบิดามารดามีอิทธิพลต่อเจตคติของนักศึกษา (Gardner, L.A. 1975) อย่างไรก็ตามที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่มีความแตกต่างประกอบอาชีพอะไรก็ตาม มีโอกาสที่จะเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาได้ทั้งสิ้น

สำหรับในด้านการปฏิบัติตนหลักคำสอนในพุทธศาสนา พบว่า ไม่แตกต่างกันในระหว่างนิสิตที่มีบิดาหรือมารดามีอาชีพต่างกัน แต่กลับแตกต่างกันในระหว่างมารดาที่มีอาชีพต่างกัน

แสดงว่า นิสิตจะปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด ไม่ขึ้นอยู่กับอาชีพของ บิคา แขน้อยอยู่กับอาชีพของมารดา การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจจะสะท้อนให้เห็นถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของคนไทยโดยทั่วไป ที่บุตรมักจะมี ความใกล้ชิด สนิทสนมกับมารดา มากกว่าบิดา ดังนั้น โอกาสที่บุตรจะได้รับการถ่ายทอดในค่านาง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นความเชื่อ ค่านิยม หรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติในค่านาง ๆ จากมารดา ย่อมมี มากกว่าจากบิดา ดังเช่น จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของบิดามารดาต่อเด็ก วัยรุ่น โดยให้เด็กวัยรุ่นจำนวน 8,700 คน ระบุบุคคล 2 คน จาก 12 คน ที่มีความมีอิทธิพล ต่อตนมากที่สุด ในขณะที่ ผลปรากฏว่า มีวัยรุ่นจำนวนถึงร้อยละ 60 - 70 ตอบว่า มารดา เป็นผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุด และรองลงมาได้แก่ บิคา (พิชชา เกตานนท์ 2512 อ้างอิง มาจาก กาญจนนา หาสีพันธ์ 2510)

ส่วนในค่านางการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาของนิสิต พบว่า มีความแตกต่างกันในระหว่างนิสิตที่บิดาหรือมารดามีอาชีพต่างกัน ซึ่งผลการวิจัย เป็นไปตาม สมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า การที่นิสิตได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพของบิดาหรืออาชีพของมารดาด้วย กล่าวคือ นิสิตที่บิดามีอาชีพที่เป็น วิชาชีพหรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา มากกว่านิสิตที่บิดามีอาชีพค้าขาย และนิสิตที่มารดามีอาชีพที่เป็นวิชาชีพ หรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงาน ชั้นต่ำ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่มารดามีอาชีพค้าขายหรือ เป็นแม่บ้าน สำหรับบิดาหรือมารดาที่มีอาชีพที่เป็นวิชาชีพนั้น ส่วนใหญ่ได้แก่ผู้รับราชการ หรือไม่ก็เป็นผู้มี อาชีพที่ท่องเที่ยวความชำนาญเฉพาะอย่าง เช่น แพทย์ วิศวกร หรือนักบัญชี ซึ่งบุคคลเหล่านี้ ส่วนใหญ่ต้องผ่านการศึกษาระดับสูง โอกาสที่จะได้เรียนรู้หลักคำสอนทางพุทธศาสนาโดย ผ่านทางกระบวนการของการศึกษาย่อมมีมาก อีกประการหนึ่ง โดยธรรมชาติของอาชีพเหล่านี้ โดยเฉพาะข้าราชการจะต้องมีกฎระเบียบของทางราชการวางไว้ เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติ ร่วมกัน ซึ่งกฎระเบียบเหล่านี้ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว ก็มักจะเป็นส่วนหนึ่งของหลักทางจริยธรรม ในพุทธศาสนานั้นเอง ส่วนอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้มีอาชีพเกษตรกรรม

ซึ่งโดยทั่วไปมักจะ เป็นผู้ที่มิได้เกี่ยวข้องกับศูนย์กลางของความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ออกไป ซึ่งอิทธิพลของความเชื่อหรือค่านิยมทางพุทธศาสนายังมีค่อนข้างสูง ดังเช่น ผลการวิจัยของ พรสวัสดิ์ เพชรแดง (พรสวัสดิ์ เพชรแดง 2528) พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพ เกษตรกรรมรายงานว่า มีอคติในการดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรมมากที่สุด อาจจะเคย เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้นิสิตที่บิดาหรือมารดามีอาชีพที่เป็นวิชาชีพ หรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากวานิสิตที่บิดาหรือมารดามีอาชีพคหชาวย หรือเป็นแม่บ้าน

4.4 เปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ระหว่างนิสิตที่ครอบครัวมีระดับรายได้แตกต่างกัน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

นิสิตที่ครอบครัวมีระดับรายได้แตกต่างกัน มีเจตคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า นิสิตที่มีเจตคติต่อพุทธศาสนาดีหรือไม่ดี ไม่ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันทนี วิชัยคำ (วันทนี วิชัยคำ 2515) ที่พบว่า นิสิตที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจค่อนข้างรวยปานกลาง และค่อนข้างจน มีเจตคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม หรือการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาไม่แตกต่างกันในระหว่างนิสิตที่ครอบครัวมีระดับรายได้แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติธรรม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตไม่ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ของครอบครัว ดังเช่น มีผลการวิจัยบางเรื่องพบว่า เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าน้อย ส่วนใหญ่รู้แต่เปลือกนอกของพุทธศาสนา เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ (วันทา กิตพงษ์ 2523) ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวจะมีฐานะแตกต่างกันอย่างไร ก็ไม่น่าจะมีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาแตกต่างกัน สำหรับในเรื่องการปฏิบัติธรรมหลักคำสอนในพุทธศาสนา ปรากฏว่า ผลการวิจัยที่นำมาซึ่งขัดแย้งและสนับสนุนกับผลการวิจัยครั้งนี้ ดังเช่น การวิจัยของ สันติค สันติพันธ์ประพูน

(สันตัก สันตักนชิประหม 2523) ที่พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่บิคามารคาหรืออุปกครองมีฐานะทาง เศรษฐกิจแตกต่างกัน ปฏิบัติคามหลักขรรวมทาง พุทธศาสนาแตกต่างกัน แต่ไม่พบความแตกต่างในกลุ่มนักเรียนในต่างจังหวัด อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสงสัย เกิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ กล่าวคือ การปฏิบัติคามหลักคำสอนในพุทธศาสนา เน้นการปฏิบัติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ได้เน้นการปฏิบัติคามประเพณีหรือพิธีกรรมที่ต้องใช้ เงินหรือวัตถุสิ่งของในการทำบุญหรือการบริจาคแก่ประการใด ทั้งนี้จึงไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับฐานะทาง เศรษฐกิจมากนัก สำหรับการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน สำหรับสังคมไทยนั้น อาจจะ เป็นเพราะว่าพุทธศาสนาได้แทรกซึมไปในทุกระดับฐานะทาง เศรษฐกิจ เช่นเดียวกับผลการวิจัยบาง เรื่องที่พบว่า นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดการยึดถือบาปบุญไม่ต่างกัน (ลัทธิคาร์ลีย์ พรศรีสมุท และวิลาสลักษณ์ ชิววิลลี 2524)

4.5 เปรียบเทียบเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติคามหลัก คำสอนในพุทธศาสนา ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคามารคาแตกต่างกัน ผลการวิจัยปรากฏดังต่อไปนี้

นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคามารคาสูงและต่ำ มีเจตคติและ การปฏิบัติคามหลักคำสอนในพุทธศาสนาแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยตรงคามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า เจตคติ และการปฏิบัติคามหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตขึ้นอยู่กับปริมาณการ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิคามารคา การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพล ของปริมาณการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของบิคามารคาที่มีต่อเด็ก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่ บิคามารคาจะถ่ายทอดสิ่งใดให้เด็กนั้นบิคามารคาก็มักจะมีค่านิยม ความเชื่อ หรือฉันทเจตคติ ที่ดี รวมทั้งมีการปฏิบัติในสิ่งนั้นอยู่แล้ว และเด็ก ๆ ในครอบครัวก็มีโอกาสที่จะซึมซับ คุณลักษณะ เหล่านั้นได้โดยง่าย ดังเช่น จากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มารคาเห็นว่าความเชื่อ และเจตคติของพุทธศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ มีความเชื่อและเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนาแตกต่าง จากนักเรียนที่มารคาเห็นว่าความเชื่อและเจตคติของพุทธศาสนาเป็นเรื่อง ไม่สำคัญ (พิชชา เกกานนท์ 2512) สำหรับการปฏิบัติคามหลักคำสอนในพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดในเรื่องไวยากรณ์ย่อมปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้มาก ดังเช่นผลการวิจัยที่
 มาณา พงษ์ว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดเรื่องกรวยก็เกือบ - บุญมาก รายงานจำเป็นผู้
 ยึดถือมาป - บุญ มากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร
 และวิลาสลักษณ์ ชีวรัตน์ 2524)

ส่วนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ปรากฏว่า ไม่พบความแตกต่าง
 ระหว่างนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูงและต่ำ ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตาม
 สมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาของนิสิตไม่ขึ้นอยู่กับที่ได้รับ
 การถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑาคารา ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการถ่ายทอดทาง
 พุทธศาสนาของบิณฑาคารามีจะเป็นการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของ
 ตนเอง ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนที่เป็นเนื้อหาทางวิชาการแต่ประการใด
 สาเหตุอาจเนื่องมาจากบิณฑาคารา ก็ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ดีพอ จึงจะเห็นได้จากการวิจัย
 ของ อนันต์ ศิริปโชติ (อนันต์ ศิริปโชติ 2527) พบว่า พุทธศาสนิกชนที่เข้าใจหลักธรรม
 อย่างถูกต้องมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะมีความรู้หลักการศาสนาอยู่ในระดับพิธีกรรมเท่านั้น
 และอีกประการหนึ่ง โดยทั่วไปพุทธศาสนาไม่ได้มีการสอนให้เด็กหนุ่มสาวได้เรียนรู้อย่าง
 จริงจัง และไม่มีพ่อแม่คนใดที่โคบรมลิ่งสอนให้เด็กเข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง (อารี
 เพชรบุศ สุภานี โสภณจรัส และพรเทพ พิชชานนุรักษ์ 2520) ด้วยเหตุผลดังกล่าว
 จึงทำให้ความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ระหว่างผู้ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาสูง
 และต่ำ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษา
 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีภูมิหลังทางครอบครัวต่างกัน ว่าจะมีคุณสมบัติทางพุทธศาสนา
 เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาเป็น

ประการใด เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียว ได้แก่ นิสิตที่บิดาหรือมารคามีระดับการศึกษา อาชีพ หรือระดับรายได้ต่างกันในเรื่องเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม หรือการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกันเท่านั้น แต่การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภูมิลำเนาของครอบครัวของนิสิตด้วยแล้ว จะทำให้ทราบเพิ่มเติมอีก เช่น อาจจะศึกษาว่า นิสิตที่บิดาหรือมารคามีระดับการศึกษาต่างกัน และมีอาชีพต่างกันจะมีเจตคติหรือมีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ซึ่งประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ รวมกันนั้น จะทำให้ทราบปัญหาหรือกลุ่มประชากรที่มีปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และจะทำให้แก้ปัญหาได้ตรง เป้าประสงค์ยิ่งขึ้นอีกด้วย

2. ควรจะทำการศึกษาและวิจัย เพื่อค้นหาวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแก่นิสิตและบุคคลทั่วไปให้มากที่สุด เพราะวิธีการนี้จะเป็นวิธีที่ดีและเป็นไปไ้มากที่สุดที่จะทำให้ นิสิตและบุคคลทั่วไปมีเจตคติต่อพุทธศาสนาอย่างถูกต้องด้วย เพราะถ้าปราศจากซึ่งความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว แม้ว่าจะมีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนาก็เป็นเจตคติที่ดีต่อเรื่องงมงายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พุทธศาสนา ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในโอกาสต่อไป ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่ถูกต้องจะนำมาซึ่งเจตคติที่ถูกต้องต่อพุทธศาสนา และในที่สุดจะก่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่ถูกต้องตามมา ถึงผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าเจตคติส่งผลกระทบต่อปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาด้วยประการหนึ่ง

3. เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาค่อนข้างสูง และยิ่งพบว่า นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาสูง จะเป็นผู้มีเจตคติและปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาต่ำ ดังนั้นจึงน่าจะศึกษาและวิจัยต่อไปว่า ในปัจจุบันบิดามารดา มีความรู้ความเข้าใจ

ในพุทธศาสนาถูกต้องหรือไม่ ตลอดจนมีรูปแบบหรือวิธีการในการถ่ายทอดพุทธศาสนาอย่างไร และเท่าที่เป็นอยู่ได้ถ่ายทอดในเรื่องใดของพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนบ้าง เพื่อจะนำผลวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และโดยวิธีการนี้จะทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนา รวมทั้งมีเจตคติและปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนามากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่เด็กและเยาวชนได้รับจากสถาบันการศึกษา หรือจากสถาบันทางศาสนาอื่น ๆ ได้อย่างดียิ่ง

4. ในการศึกษาและวิจัยครั้งต่อไป ควรจะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย เช่น การใช้การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (Depth Interview) หรือการเข้าร่วมสังเกตพฤติกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาในสถานการณ์จริง (Participated - Observation) เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าแบบสอบถามไม่สามารถประเมินค่าคุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลได้ทั้งหมด ดังนั้นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียดลึกซึ้ง และถูกต้องยิ่งขึ้น จึงควรใช้เทคนิคและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทอื่นประกอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก และการเข้าร่วมสังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง

สำหรับการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึกนั้น ผู้สัมภาษณ์เพียงแต่จัดการสัมภาษณ์และสนับสนุนให้ผู้รับการสัมภาษณ์พูดอย่างอิสระที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้การสัมภาษณ์จะช่วยให้โอกาสสังเกตโดยตรงถึงการแสดงออกระหว่างการสัมภาษณ์ได้อีกด้วย เช่น สังเกตคำพูดท่าทาง และไม่เพียงแต่จะได้อะไรข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น ผู้สัมภาษณ์ยังจะได้รับรู้เหตุการณ์ และสามารถประเมินเหตุการณ์ในปัจจุบันได้อีกด้วย สำหรับการสังเกตพฤติกรรมโดยตรงนั้น มีบทบาทสำคัญในการประเมินค่าคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะได้ตัวอย่างพฤติกรรมที่กว้างขวางมาก เนื่องจากเป็นการสังเกตในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ และด้วยวิธีการนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่นอกเหนือจากแบบสอบถามและสามารถนำมาเสริมสิ่งที่ได้

จากแบบสอบถามอย่างน้อยสองประการ คือ การสังเกตตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุม
สถานการณ์สิ่งเร้า และได้ตัวอย่างของพฤติกรรมที่กว้างขวางกว่า

อย่างไรก็ตาม การวิจัยโดยใช้เทคนิคหรือวิธีการดังกล่าวข้างต้น ผู้สังเกตหรือ
ผู้สังเกต จะต้องได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เป็นอย่างดี เช่น ทักษะการบันทึกข้อมูล
การตีความข้อมูล ถ้าไม่เช่นนั้นอาจนำมาซึ่งการตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ เนื่องจากไม่ได้
ข้อมูลที่สำคัญมา หรือข้อมูลที่ไขว้มาไม่ได้รับการตีความอย่างเพียงพอหรือถูกต้อง โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งพฤติกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนและค่อนข้างเป็นนามธรรม และการ
แสดงพฤติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนานั้น นอกจากจะเป็นเพราะความสนใจส่วนตัวแล้ว
ยังเป็นเพราะอิทธิพลของขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงการยอมรับของสังคมสัมพันธกัน
มาอันยาวนาน และไม่เพียงแต่เป็นการยอมรับในเรื่องของวัฒนธรรมหรือสิ่งที่มีนัยยะกระทำขึ้น
เป็นรูปธรรมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องถึงความเชื่อข้ามภพ ข้ามชาติ นรกสวรรค์ และอื่น ๆ
ซึ่งนอกเหนือจากการพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน จิตวิทยากรมแพทยศาสตร์ เล่ม 1
ภาค 1 และภาค 2 ตอนบน โรงพิมพ์กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2526,
3 เล่ม
- จงกลนี ชุติมาเวทินทร์ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ไม่ใช่ทางคำสติปัญญากับผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปริญญาโท ศศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 103 หน้า จัดสำเนา
จำนวน ๑ ฉบับลิขสิทธิ์ และ เพ็ญศรี กาญจนโมทย์ พุทธศาสนาเข้ากันได้หรือไม่กับความ
ทันสมัย : การศึกษาทางสังคมวิทยา และจริยศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของ
เยาวชนไทย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2525, 98 หน้า
ชูศรี วงศ์วิเศษ เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 370 หน้า
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน คำวิจัยวิทยา : การพัฒนาจริยธรรม สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 84 หน้า
- _____ "พัฒนาการของพฤติกรรม" คำวิจัยวิทยาเบื้องต้น เล่มที่ 1 หน้า 1 - 40
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแซ ประจันปัจฉิม จริยธรรมของเยาวชนไทย
รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2520, 339 หน้า
- การวิวัฒน์ เชื้อมจิต สัมพันธภาพระหว่างความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และการปฏิบัติ
ความประพฤติทางศาสนาของคนไทยบางกลุ่ม วิทยานิพนธ์ ศ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2516, 81 หน้า จัดสำเนา
- นงเล็ก สุขถิ่นไทย ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ต่อ
พุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2527, 126 หน้า
จัดสำเนา

- นพพร อกลยพันธ์ ความสนใจและทัศนคติของเยาวชนกองทัพศาสนา วิทยานิพนธ์ ค.บ.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2506, 122 หน้า ชักส์น่า
- นิพนธ์ เทียมทิพามุญกร ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กองพุทธศาสนาและ
พระสงฆ์ ปริญญาโท คศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
106 หน้า ชักส์น่า
- บึงอร อินกุลกิจนิวัฒน์ อิทธิพลของการอ่านและการทำสารชักจูงที่มีต่อการ เปลี่ยนทัศนคติใน
สถานการณ์ที่คลุมเครือ วิทยานิพนธ์ คศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2520, 88 หน้า ชักส์น่า
- บุญมี แหนแก้ว และคนอื่น ๆ ปริชญา 103 : พุทธศาสน์ โอเคียนส์โคร์ 2523, 203 หน้า
บุญรวม ทิพพศรี พุทธศาสน์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ม.ป.ป., 134 หน้า
- บุญลือ วันทายนต์ "สถาบันครอบครัว" ในทรรศนะเกี่ยวกับสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์
โดยสังเขป หน้า 93 - 124 คณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและกำหนดหลักวิชาการ
ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526
- บุสดี โยธินทวี สำรวจความเข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนาจากนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 4 สายอาชีพ (แผนกพลศึกษา) วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2508, 76 หน้า ชักส์น่า
- พรพิมล วรวิฑูรพทพงษ์ "การอบรมชีวิตเถิดทางสังคม" ใน จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย
หน้า 23 - 53 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2528
- พรสวัสดิ์ เพชรแดง ความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ คศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2528, 176 หน้า ชักส์น่า

- พระญาณสังวร, สมเด็จพระสังฆราช หลักพระพุทธศาสนา คณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนาในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 2526, 92 หน้า
พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 12 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 4 มัชฌิมนิกาย มุลวิภังคาสก พิมพ์ครั้งที่ 2 กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ในปีฉลอง
 รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 2514, 533 หน้า
 เล่มที่ 13 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 5 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมวิภังคาสก พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ในปีฉลอง รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 2514, 573 หน้า
 เล่มที่ 14 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 6 มัชฌิมนิกาย อุมวิภังคาสก พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ในปีฉลอง รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 2514, 483 หน้า
 เล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 12 อังคคุตตนิคาย เอก-ทุก-ติกนิบาต กรมการ
 ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ในปีฉลอง รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 รัชกาลที่ 9 2514, 758 หน้า
 เล่มที่ 27 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 19 ขุททกนิกาย ชาคก ภาค 1 กรมการ
 ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ในปีฉลอง รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 รัชกาลที่ 9 2514, 531 หน้า
 พระราชนิพนธ์ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2518, 374 หน้า
พุทธธรรม : มัชฌิมธรรมเทศนา/มัชฌิมปาฏิหาริยา ฉบับปรับปรุงและขยายความ
 คณะธรรมกรรม พิมพ์เผยแพร่ 2525, 1066 หน้า
 พระโสภณคณาภรณ์ พระพุทธศาสนาปริทรรศน์ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2522,
 472 หน้า

- พิชชา เบกานนท์ การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติของพุทธศาสนานักเรียนใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512,
202 หน้า ชัคส์สำเนา
- พุทธทาสภิกขุ ศาสนาคืออะไร สมชายการพิมพ์ ม.ป.ป., 176 หน้า
- เพ็ญแข ประจวบจิกรีก การศึกษากับการถ่ายทอดทางศาสนา : ความสำคัญและการสนับสนุน
ซึ่งกันและกัน จุลสารฉบับที่ 5 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2528, 33 หน้า
- เพ็ญแข ประจวบจิกรีก และอ้อมเดือน สคนดี การยึดหลักทางศาสนาในการดำรงชีวิตของ
ชาวชนบทไทย และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง รายงานการวิจัยฉบับที่ 34 สถาบัน
วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 84 หน้า
- มานิต มานิตเจริญ พจนานุกรมไทย กรุงเทพมหานครการพิมพ์ 2519, 1142 หน้า
- ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ชัษรเจริญทัศน์
2525, 930 หน้า
- สัติกวาลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั้ววลี ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทาง
จิตใจของไทย รายงานวิจัยฉบับที่ 25 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 155 หน้า
- วิธนา คิณฑงษ์ ความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา พ.ศ. 2521 วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 87 หน้า ชัคส์สำเนา
- วันหนึ่ง วิชัยคำ การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตทางคณะวิชาและทางชั้นปีที่สี่
พระพุทธศาสนา ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515,
70 หน้า ชัคส์สำเนา
- วิจิตรวาทการ, หลวง "วัฒนธรรมสุโขทัย" วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 2 รัชการมภ์
การพิมพ์ 2505, 2 เล่ม (หน้าไม่ติดต่อกัน)

- สนิท สมักรการ "บทบาทของครอบครัวที่มีต่อบุคลิกภาพของคนไทย" ใน รักเมืองไทย
หน้า 1 - 36 โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ประเทศไทย 2519, 2 เล่ม (หน้าไม่ติดต่อกัน)
- สมบูรณ์ ชิตพงษ์ วิจัยวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ เอกสารประกอบการสอน
วิชาวิจัย 521 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
212 หน้า ชักลำเนา
- สมศักดิ์ ชุมสาย, ม.ล. ทัศนคติและความสนใจต่อพระพุทธศาสนาของเยาวชนที่ศาลพิพากษา
ว่ากระทำความผิด วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2518, 244 หน้า ชักลำเนา
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิยะภา ศรีจันทร์ การสร้างแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู
กองวิชาการ ทมวงมหาวิทยาลัย ม.ป.ป., 47 หน้า
- สลิลลา วรธนัจฉริยา การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อศาสนา
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512, 80 หน้า ชักลำเนา
- สวนา พรหมนกุล ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเจ๊กไทย รายงานการวิจัยฉบับที่ 22
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520,
79 หน้า
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และปัทมา ฐิติวัฒนา ศาสนาและความเชื่อในกรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526, 121 หน้า
- สันติค สันตพันธ์ประทุม การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ
ตามพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังกักกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพ
มหานครและจังหวัดชัยภูมิ ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523, 104 หน้า ชักลำเนา
- สิริ เปรมจิตต์ พระพุทธศาสนาในประเทศไทย สำนักพิมพ์เสียงไท 2522, 589 หน้า

- สิริพร สิริวิวัฒน์ การศึกษาความเชื่อในพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตเทรกกิมของคู่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2527, 196 หน้า อักษรนำ
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคนอื่นๆ ความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนา ที่มีผลต่อการ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
 และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ม.ป.ป., 57 หน้า
- สุชีพ ปุณฺณานุกาญ คุณลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา เพลงอักษร 2511, 464 หน้า
- _____ พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน พิมพ์ครั้งที่ 5 มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรม
 ราชูปถัมภ์ 2524, 820 หน้า
- สุภาวดี คุณวัฒน์ ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อพุทธศาสนาและพระสงฆ์
วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521,
 166 หน้า อักษรนำ
- สุนทร โคมิน และสนิท สมิตรการ ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการ
สำรวจวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2522, 355 หน้า
- แสงยม วิไลวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเจตคติทาง
วิทยาศาสตร์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2527, 100 หน้า อักษรนำ
- เสริญร พิมพ์รังษี ศาสนาเปรียบเทียบ พิมพ์ครั้งที่ 2 แพร่พิทยา 2513, 416 หน้า
- เสริญร โกเศศ (นามแฝง) ศาสนาเปรียบเทียบ โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2502, 384 หน้า
- เสริญรพงษ์ วรรณปก (แปล) พุทธวจนะในธรรมบท โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์ 2522,
 493 หน้า

- อนันต์ ศิริปโชติ วิเคราะห์วิธีสอนหลักธรรมในศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามของเจ้าอาวาส
กับอิมาม ครุพุทธกับครุมุสลิม และพ่อแม่พุทธกับพ่อแม่มุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีเขต
พระโขนง กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ อ.บ. มหาวิทยาลัยมหิดล 2527, 180 หน้า
อัจฉรา บุญชู ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและความเชื่อในศาสนาของชาวไทย
มุสลิมในภาคใต้ของไทย วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 68 หน้า
อักษสำเนา
- อัมพลิกา บัณฑิตานนท์ การศึกษาเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ของชบวนการสังคมประเพณี
และความเกรงใจระหว่างเด็กไทยพุทธกับเด็กไทยมุสลิม ปรินฤฎานิพนธ์ กศ.ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 124 หน้า อักษสำเนา
- อารโยภิกขุ ผลกระทบของพระพุทธศาสนา กับสังคมไทยบางก้นในปัจจุบัน สำนักงานคณะ
กรรมการวิจัยแห่งชาติ 2516, 83 หน้า
- อารี เพชรบุค และคนอื่น ๆ อิทธิพลของสถาบันทางสังคมที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยพุทธ
และไทยมุสลิมที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ 2520, 108 หน้า
- อำนวยการ วิมะสิน การสำรวจความสนใจและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของ เด็กวัยรุ่นในจังหวัด
นนทบุรี วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509, 69 หน้า อักษสำเนา
- Allport, Gordon W. "Attitude," in Martin Fishbein. (ed.) Reading
in Attitude Theory and Measurement. p. 3 - 13, New York, John
Wiley and Sons, Inc., 1967.
- Basabe, Fernando M. Japanese Youth Confronts Religion. New York,
Charles E. Tuttle Company, Inc., 1967. 292 p.
- Deese, J. and S. H. Hulse. The Psychology of learning. 3 rd. ed.,
New York, McGraw - Hill, 1967. 514 p.
- Dittes, James E. "Psychology of Religion," in Gardner Lindzey and
Elliot Aronson. (eds.) The Handbook of Social Psychology. 2 nd.
ed., V.5, p. 602 - 659, Philippines, Addison - Wesley Publishing
Company, Inc., 1969.

- Fairchild, H. P. Dictionary of Sociology. New Jersey, Littlefield, Adomt & Co., 1961. 341 p.
- Fan, Chung - Teh. Item Analysis Table. Princeton, New Jersey Educational Testing Service, New Jersey, 1952. 32 p.
- Ferguson, George A. Statistic Analysis in Psychology and Education. 5 th. ed., Tokyo, McGraw - Hill, International Book Company, 1981. 549 p.
- Fishbein, M. and Icek Ajzen. Belief, Attitude, Intention and Behavior : An Introduction to Theory and Research. Philippines, Addison - Wesley Publishing Company, Inc., 1975. 578 p.
- Harris, Anton T. "A Study of The Relationship between Stage of Moral Development and The Religious Factors of Knowledge, Belief and Practice in Catholic High School Adolescents," Dissertation Abstracts International. 42(2) : 638 - A, August 1981.
- Humphreys C. A Popular Dictionary of Buddhism. New York, The Citatal Press, 1963. 233 p.
- Kingsley, Davis. Human Society. New York, The Mcmillan Co., 1969. 655 p.
- Likert, Rensis. The human organization : Its management and Value. New York, McGraw - Hill, Inc., 1967. 258 p.
- McNeil, E. B., G. R. Fuller and J. Estrada. Psychology today and Tomorrow. San Francisco, Confield Press, 1978. 466 p.
- Phra Khantipalo. Buddhism Explained. Bangkok, Mahamakut Rajavidyalaya, 1973. 204 p.
- Reiss, I. L. Family Systems in America. New York, Holt, Rinehart and Winston, 1971. 493 p.
- Scheffe H. The analysis of variance. New York, John Wiley & Sons, 1959. 477 p.

- Sears, Robert R., Eleanor E. Maccoby and Harry Lewin. Pattern of Child Rearing. New York, Row Peterson, Co., 1957. 549 p.
- Triandis, Henry C. Attitude and Attitude Change. New York, John Wiley and Sons, Inc., 1971. 232 p.
- Winer, B. J. Statistical Principles in Experimental Design. Tokyo, McGraw - Hill Kangakusha, Ltd., 1971. 907 p.

ກາດຜນາກ

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระศรีวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) ป.ช.๑, ศน.บ., M.A., Dip. in Hindi
รองเลขาธิการฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ ป.ช.๘, พธ.บ., ศษ.บ., M.A.
รองเลขาธิการฝ่ายกิจกรรมนิสิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์บุญธรรม ทิพนศรี ป.ช.๗, พ.บ., พธ.บ., M.Ed.
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
4. อาจารย์ยวสิน อินทสระ ป.ช.๗, ศน.บ., M.A.
สภากาชาดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

คุณภาพของ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 1 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	5.39	16	6.66
2	4.41	17	3.31
3	5.56	18	2.97
4	5.73	19	7.15
5	3.89	20	3.86
6	7.23	21	2.24
7	7.15	22	4.28
8	2.84	23	4.04
9	2.98	24	3.34
10	4.89	25	4.75
11	3.45	26	6.74
12	3.94	27	2.83
13	2.98	28	3.66
14	6.91	29	6.32
15	5.56	30	4.11

ตาราง 2 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	1.84	16	2.96
2	3.03	17	3.17
3	1.79	18	5.29
4	3.91	19	3.28
5	3.02	20	2.26
6	2.66	21	11.45
7	4.04	22	3.38
8	2.72	23	3.71
9	3.28	24	4.12
10	1.15	25	5.87
11	2.81	26	6.69
12	2.40	27	4.93
13	3.48	28	6.44
14	3.74	29	9.60
15	1.26	30	4.55

ตาราง 3 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	4.91	16	4.66
2	4.17	17	5.67
3	4.86	18	2.84
4	3.87	19	4.07
5	3.78	20	4.55
6	9.12	21	3.23
7	6.64	22	5.33
8	4.19	23	4.71
9	4.21	24	3.57
10	2.50	25	7.64
11	4.21	26	2.28
12	4.83	27	1.22
13	6.64	28	1.22
14	6.65	29	1.42
15	5.97	30	1.35

ตาราง 4 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความรู้
ความเข้าใจในทฤษฎีศาสนา

ข้อ	p	r	ข้อ	p	r
1	.79	.57	16	.52	.22
2	.94	.47	17	.90	.58
3	.23	.49	18	.90	.58
4	.56	.52	19	.94	.47
5	.80	.20	20	.76	.14
6	.82	.52	21	.69	.13
7	.58	.57	22	.80	.43
8	.75	.78	23	.90	.34
9	.78	.59	24	.75	.52
10	.68	.51	25	.80	.74
11	.74	.64	26	.80	.74
12	.87	.63	27	.70	.13
13	.83	.69	28	.89	.59
14	.54	.55	29	.82	.71
15	.35	.66	30	.87	.63

ตาราง 5 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจใน
พุทธศาสนา

ผู้ คนที	คะแนนของ พระนักศึกษา	คะแนนของ นิสิต	ผู้ คนที	คะแนนของ พระนักศึกษา	คะแนนของ นิสิต
1	30	12	16	25	12
2	27	16	17	26	16
3	27	23	18	25	17
4	27	23	19	25	13
5	23	18	20	22	17
6	28	22	21	27	12
7	27	20	22	26	20
8	26	12	23	20	20
9	27	16	24	22	17
10	24	19	25	21	9
11	25	14	26	23	8
12	26	13	27	25	13
13	27	13	28	22	17
14	28	14	29	26	20
15	25	23	30	24	15
			\bar{X}	25.2	16.133
			S^2	5.269	16.74

$$t = \frac{25.2 - 16.133}{\sqrt{\frac{5.269}{30} + \frac{16.74}{30}}}$$

$$= 10.5858^{**}, P < .01^{**}$$

ภาคผนวก ค.

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนิสิต
2. แบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา
3. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา
4. แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา
5. แบบสอบถามการให้บริการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

เรื่อง

"ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติคาม และการ
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษา
ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร"

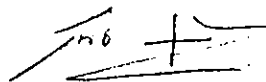
คำแนะนำ แบบสอบถามฉบับนี้ทั้งหมด 5 ตอน ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลัง
- ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติต่อพุทธศาสนา
- ตอนที่ 3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติคามคำสอนในพุทธศาสนา
- ตอนที่ 5 แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา

ในแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงและตัวอย่าง ในการตอบประกอบทุกตอน ขอให้ท่านกรุณา
อ่านให้เข้าใจก่อนตอบแบบสอบถาม

คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยขอ
รับรองว่าจะไม่มีผลกระทบถึงท่านเป็นการส่วนตัว ดังนั้น เพื่อผลการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์
สูงสุดต่อส่วนรวม ขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามด้วยความรู้สึกที่แท้จริงของตัวท่านเอง
และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ จึงจะสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันชัย มีกลาง)

นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ภูมิหลัง โดยทั่วไปของนิสิต

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย / หน้าชื่อหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. ท่านนับถือศาสนา
2. เพศ 1 ชาย 2 หญิง
3. คณะหรือวิชาเอกที่กำลังศึกษา
4. กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่
5. ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา
 - 1 ไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 - 2 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า
 - 3 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือเทียบเท่า
 - 4 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.3) หรือเทียบเท่า
 - 5 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5) หรือเทียบเท่า
 - 6 ได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรืออนุปริญญา
 - 7 จบปริญญาตรีขึ้นไป
 - 8 อื่น ๆ โปรดระบุ
6. ระดับการศึกษาสูงสุดของมารดา
 - 1 ไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 - 2 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า
 - 3 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือเทียบเท่า

- 4 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 3) หรือเทียบเท่า
 5 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. 5) หรือเทียบเท่า
 6 โฉพาะกาศนี้ยมีตรีวิชาธิ์พ หรืออนุปริญญา
 7 จบปริญญาตรีขึ้นไป
 8 อื่น ๆ ไปรกระบุ
7. อาธิ์พของบิคา ค่าแห่ง
8. อาธิ์พของมารกา ค่าแห่ง
9. ในกรอมครวัชของทานมีรายไคจากคานคาง ๆ รวมหังสิ้ประมาณเคื้อนละ
1. ค่างกว่า 2,000 บาท
 2. 2,000 บาท ถึง 4,999 บาท
 3. 5,000 บาท ถึง 6,999 บาท
 4. 7,000 บาท ถึง 9,999 บาท
 5. 10,000 บาท ขึ้นไป
10. รายไคหังหมคนไซ้เลียงคนหังหมค คน
11. อุมคคิที่ทานยึคเคื้อในการค่าเนินชีวิต (เลื้อกไคมากกว่าหังซอ)
- 1 ไม่มีเป้าหมายเฉพาะ พยายามค่ารงชีวิตให้สอคคโลงกับสิ้งแวกคโลม
 2 ค่ารงชีวิตคความคชอบและคความสนใจของค
 3 พยายามปรับปรุงคเองให้หัดเคื้อยสิ้งคม เช่น ซือเลียง รูานะ ค่าแห่ง ฯลฯ
 4 ค่ารงชีวิตคอยู่ในสิ้ลธรรม
 5 ห้มเทคคเอง เพื้อประ โยชนแก์สิ้งคม
 6 อื่น ๆ ไปรกระบุ

12. ลักษณะความเชื่อทางศาสนาของท่าน (เลือกได้เพียงข้อเดียว)

- 1 เชื่อกันได้ ไม่เชื่อกันได้ ไม่จำเป็น
- 2 เชื่อตามบุคคลอื่น เช่น บิณฑาคารา ฉากิ พระ ฯลฯ
- 3 ไม่เชื่อเนื่องจากบิณฑาคารา ฉากิ หรือเพื่อน ๆ ไม่เชื่อ
- 4 ยังอยู่ในระหว่างการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ
- 5 เชื่อโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง
- 6 ไม่เชื่อโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง

13. ในรอบหนึ่งปี ที่ผ่านมาท่านได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ร่วมกิจกรรมธรรมและอื่น ๆ บ่อยเพียงใด

- 1. ไม่เคยเลย
- 2. เพียงครั้งเดียว
- 3. 2 - 3 ครั้ง
- 4. 4 - 5 ครั้ง
- 5. 6 - 8 ครั้ง
- 6. 9 - 11 ครั้ง
- 7. มากกว่า 11 ครั้ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติต่อพุทธศาสนา

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่อง ที่ตรงกับความเชื่อ ความรู้สึก หรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๐ พุทธศาสนาสอนให้คน เกียจคร้าน						
๐๐ พุทธศาสนาช่วยให้โลก สงบสุข						

ความหมายของมาตราที่ให้เลือก

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง เห็นจริงด้วยกับข้อความที่เป็นข้อความมากที่สุด หรือทั้งหมด
- เห็นด้วย หมายถึง เห็นจริงด้วยกับข้อความที่เป็นข้อความ
- ค่อนข้างเห็นด้วย หมายถึง มีแนวโน้มที่จะเห็นจริงด้วยกับข้อความที่เป็นข้อความ
- ค่อนข้างไม่เห็นด้วย หมายถึง มีแนวโน้มที่จะไม่เห็นจริงด้วยกับข้อความที่เป็นข้อความ
- ไม่เห็นด้วย หมายถึง ไม่เห็นจริงด้วยกับข้อความที่เป็นข้อความ
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง ไม่เห็นจริงด้วยกับข้อความที่เป็นข้อความมากที่สุด หรือทั้งหมด

ข้อความ	เห็นควย อย่างยิ่ง	เห็นควย	ค่อนข้าง เห็นควย	ค่อนข้าง ไม่เห็นควย	ไม่เห็น ควย	ไม่เห็นควย อย่างยิ่ง
1. การเวียนวายตายเกิดเป็นสิ่งที่ มีอยู่จริง						
2. การทำความดียอมได้รับผลดี การทำความชั่วยอมได้รับ ผลชั่ว						
3. บุญ - บาป ให้ผลแก่ผู้ ประพฤติดีและประพฤติชั่วจริง						
4. นิพพาน เป็นเรื่องที่ไม่ สามารถทำให้เป็นจริงได้						
5. นรก - สวรรค์ มีอยู่ขึ้นเพื่อ เป็นการข่มขู่ไม่ให้ละเมิดหลัก คำสอน						
6. บุคคลสามารถพ้นทุกข์ได้ ถ้า ปฏิบัติธรรมจนบรรลุนิพพาน						
7. ความเชื่อวาทาคิสนามีจริง เป็นเรื่องงมงาย						

ข้อความ	เห็นควย อย่างยิ่ง	เห็นควย	ค่อนข้าง เห็นควย	ค่อนข้าง ไม่ เห็นควย	ไม่เห็น ควย	ไม่เห็นควย อย่างยิ่ง
8. นรก - สวรรค์ จะมีจริงหรือไม่ก็ตาม แต่การบัญญัติเรื่องนี้ในพุทธศาสนา มีผลดีมากกว่าผลเสีย						
9. บุญ - บาป เป็นเพียงหลักการให้รางวัลและลงโทษทางศาสนา ไม่มีผลต่อบุคคลแต่อย่างใด						
10. คำสอนเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นการส่งเสริมให้บุคคลงอมืองอเท้า ก้มหน้ารับกรรม ไม่ยอมแก้ไขอะไร						
11. หลักธรรมที่ว่า "สรรพสิ่งในโลกนี้ ไม่เที่ยงแท้แน่นอน หนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ใคร่ใคร่คน" ช่วยให้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง						

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. หลักธรรมที่ว่า "ไม่ทำชั่ว ทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ ผ่องใส" เป็นเพียงอุดมคติ						
13. ธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลัก แห่งเหตุผล ซึ่งปฏิเสธเรื่อง ภุมมขันธ์ โดยสิ้นเชิง						
14. คำสอนเรื่อง "อนิจจัง" คือ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของ สิ่งต่าง ๆ ทำให้บุคคลต้อง สิ้นหวัง						
15. สังคมมนุษย์ ดำรงอยู่ได้เพราะ ทุกคนมีศีล						
16. หลักธรรมที่ว่า "ไม่ทำชั่ว ทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ ผ่องใส" เป็นหลักสากล ใช้ได้ทุกชาติ ทุกภาษา						

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
17. การสอนให้เข้าใจเรื่อง "ทุกข์" เป็นการสอนใหม่ของโลกในแง่ร้าย						
18. ชีวิตของคนเราอยู่ที่ดวง ฤกษ์ดวงดี แล้วทำอะไรที่สำเร็จ						
19. การทำสมาธิในพุทธศาสนา เป็น เรื่องของคนมีเวลาว่าง						
20. หลักแห่ง "ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และแนวทางปฏิบัติ เพื่อกับทุกข์" เป็นวิทยาศาสตร์ สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้						
21. หน้าที่ของมนุษย์ คือ การปฏิบัติตน เพื่อให้พ้นจากความทุกข์						
22. การที่พระสงฆ์ ดำรงชีวิตอยู่ด้วย การออกบิณฑบาต เป็นภาระที่ สังคม						

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
23. การสวมหน้ากากอนามัย เป็นการเสียเวลา						
24. การพึ่ง เทศน์หรือการฟังการ บรรยายธรรม เหมาะสำหรับ คนสูงอายุ						
25. การบริจาคทรัพย์สินทำบุญ ช่วย จิตใจความโลภของบุคคลลงได้						
26. การปฏิบัติตามมรรค (ทาง สายกลาง) ทำให้ปฏิบัติไม่ ทันคน						
27. การแก้ปัญหาชีวิตในปัจจุบัน ถ้าเสียเวลาหาสาเหตุก็จะ ไม่ทันการณ์						
28. บุคคลไม่จำเป็นต้องต่อสู้ดิ้นรน อะไร เพราะทุกสิ่งทุกอย่าง ล้วนเปลี่ยนแปลงไป						

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
29. ตามบุคคล ละชั่ว ประพฤติ ทำจิตใจให้สงบใสจะพบแต่ ความสุข						
30. การประกอบอาชีพการงาน ในปัจจุบัน ถ้ามีค่าหนึ่งถึง เรื่องศีล จะอยู่ในสังคมอย่าง ไม่เป็นสุข						

ตอนที่ 3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา

คำชี้แจง จงกาเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนข้อที่ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การกระทำเช่นไร เรียกว่าเป็นการ "ทำบุญ" ในทางพุทธศาสนา
 - ก. การทำใจให้อยู่เหนือความดี ความชั่วทั้งปวง
 - ข. การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
 - ค. การที่เด็กสักขโมยยา เพื่อนำไปรักษาแม่ที่กำลังป่วย
 - ง. การคบบัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตนำไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น
 - จ. การทำให้สัตว์ที่กำลังได้รับความทรมาน จวนเจียนจะตายให้ตายเพื่อให้พ้นความทรมาน
2. เพราะเหตุใด บุคคลจึงต้องเวียนว่ายตายเกิด
 - ก. เพราะบุคคลยังมีกิเลส อวิชชา
 - ข. เพราะวิญญาน เป็นสิ่งไม่สูญหาย ย่อมกลับมาเกิดอีก
 - ค. การได้เกิดใหม่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนรวมทั้งพระอรหันต์
 - ง. เป็นความต้องการของแต่ละบุคคล ถ้าไม่ต้องการเกิดก็จะไม่เกิด
 - จ. ถูกเฉพาะข้อ ก และ ค
3. ในทางพุทธศาสนา คำว่า "กรรม" หมายถึงอะไร
 - ก. การกระทำโดยทั่วไปทั้ง เจตนาและไม่เจตนา
 - ข. การกระทำโดยทั่วไปที่มีเจตนา
 - ค. ผลของความดีความชั่วที่ทำไว้ในชาติก่อน
 - ง. สิ่งที่จะตอบแทนแก่เราในอนาคต
 - จ. ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ทำไว้ในชาติก่อน และจะทำต่อไปในอนาคต

4. ความหลักทางพุทธศาสนา เกณฑ์ที่ใช้แบ่งสวรรค์ออกเป็นชั้นต่าง ๆ กัน ได้แก่
- ความสูง - ต่ำ ของตำแหน่งที่อยู่ของสวรรค์แต่ละชั้น
 - ความแตกต่างในค่านอายุ ฌีพรณ รวมทั้งอำนาจและความสุขของ เทวดาที่อยู่บนสวรรค์ชั้นนั้น ๆ
 - ขึ้นอยู่กับจำนวนเทวดา ที่สถิตยอยู่บนสวรรค์แต่ละชั้น
 - ขึ้นอยู่กับความสวยงามของวิมานบนสวรรค์แต่ละชั้น
 - ขึ้นอยู่กับจำนวนปราสาทบนสวรรค์แต่ละชั้น
5. จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของการทำบุญคือข้อใด
- เพื่อความสุขในปัจจุบัน
 - เพื่อความสุขในโลกหน้า
 - เพื่อให้ได้ไปเกิดในโลกสวรรค์
 - เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์แห่งจิตใจ
 - ถูกทุกข้อ
6. เป้าหมายสูงสุดในทางพุทธศาสนาคืออะไร
- การบรรลุนิพพาน
 - การครองชีวิตที่เป็นสุข
 - การทำใจให้สะอาด สว่าง สงบ
 - การบำเพ็ญตะไทมามากที่สุด
 - การบรรลุดุจกณ
7. หลักธรรมใดที่เน้นในเรื่อง "ทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดจากเหตุ ถ้าสืบเหตุ ผล ย่อมสืบด้วย"
- หลักไตรลักษณ์
 - หลักไตรสิกขา
 - หลักมัจจุสมุปบาท
 - หลักเบญจขันธ์
 - หลักพรหมวิหาร

8. ไตรลักษณ์ ได้แก่อะไร
- พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์
 - ศีล สมาธิ ปัญญา
 - อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
 - โกละ โทสะ โมหะ
 - สังขะ หนะ ชนิกิ
9. คำว่า "ศีล สมาธิ ปัญญา" ถ้าเรียกตามหัวข้อธรรม จะเรียกว่าอย่างไร
- ปฏิจจนุปบาท
 - การวชิธรรม
 - ไตรสิกขา
 - ไตรสรณาคมน์
 - ไตรลักษณ์
10. หลักสำคัญที่เป็นหัวใจในการประกาศพระศาสนา ของพระพุทธเจ้าตรงกับข้อใด
- หลักพรหมวิหาร
 - หลักหิริโอภิปละ
 - หลักไตรลักษณ์
 - หลักโอวาทปาติโมกข์
 - หลักสังคหวัตถุ
11. ไตรลักษณ์ หมายถึงอะไร
- ลักษณะอันเป็นธรรมชาติของตัวเราและสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา
 - ลักษณะอย่างหนึ่ง ในดวงชะตาของคน
 - ลักษณะที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้หลีกเลี่ยง
 - ลักษณะที่ควรเคารพบูชา
 - ลักษณะความมั่นคงถาวรของสิ่งต่าง ๆ

12. "ปัญญา" ในทางพุทธศาสนา หมายถึงอะไร
- ความสามารถเข้าใจหลักธรรมทั้งหมด
 - การรู้แจ้งในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง
 - การศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนาจนขั้นสูงสุด
 - การปฏิบัติสมาธิภาวนา จนบรรลุญาณ
 - ความสามารถคิดหาเหตุผลเชิงตรรกได้อย่างถูกต้อง
13. หลักโอวาทปาติโมกข์ ได้แก่อะไร
- เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
 - ความละเอียดและเกรงกลัวความป
 - ไม่ทำชั่ว ทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส
 - ศีล สมาธิ ปัญญา
 - ทุกข์ ทำดี คิดดี
14. ข้อใดเกี่ยวข้องกับหลักปัจจุสมุเปมามากที่สุด
- เวทนา → อิมหา → อุปาทาน
 - ศีล → สมาธิ → สังขาร
 - ทุกข → สมุทัย → อุปาทาน
 - อนิจจัง → ทุกขัง → ศีล
 - เมตตา → กรุณา → มุทิตา
15. สมเจตน์ เป็นคนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เนื่องจากก่อนสอบทุกครั้ง เขาจะวิตกกังวล หงุดหงิด หุนหันร้ายมาก ถึงกับมีอาการปวดท้องหลังจากรับประทานอาหาร อาการดังกล่าวทำให้เขาไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือ ถ้าท่านเป็นสมเจตน์ ท่านควรจะทำ ดำเนินการกับตัวท่านเอง เรื่องสำคัญตามข้อต่อไปนี้อย่างไรจึงจะไ้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติ ตามหลักอริยสัจสี่

1. พิจารณาหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
2. กำหนดการแก้ปัญหา ตามแนวทางที่วางไว้
3. ศึกษาให้รู้ปัญหาที่แท้จริงของตนเอง
4. รุกคุ่มงหมายในการแก้ปัญหาและรู้ว่าปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้

ก. 1 3 4 2

ข. 1 3 2 4

ค. 2 3 1 4

ง. 3 1 2 4

จ. 3 1 4 2

16. สมปอง เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ก่อนสอบปลายภาคในวิชาพื้นฐานวิชาหนึ่ง เขาได้อ่านหนังสือเตรียมสอบตามปกติ เช่นเดียวกับ การสอบทุกครั้งที่ผ่านมา และเมื่อสอบผ่านไป สมปองมั่นใจว่าทำข้อสอบได้ และคิดว่า สอบผ่านอย่างแน่นอน ผลการสอบปรากฏว่า สมปองสอบไม่ผ่าน ถ้าท่านเป็นสมปอง ท่านคิดว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะถือได้ว่ากระทำตามหลักแห่ง เหตุผล (ปฏิบัติสมบูรณ์)

ก. ยอมรับว่าอาจจะทำข้อสอบพลาดไป รอสอบแก้ตัวใหม่

ข. ตรวจสอบดูว่าทำไมจึงสอบไม่ผ่าน เช่น เปิดดูคำเฉลยจากที่เคยเรียน หรือเรียน ตามอาจารย์ เป็นต้น

ค. รุ้มเหตุความพยายามทั้งหมดให้กับวิชานี้ เพื่อจะสอบให้ได้ในครั้งต่อไป

ง. ลงทะเบียนเรียนวิชาอื่นแทน เพื่อจะมีโอกาสสอบผ่านในครั้งต่อไป

จ. ลงทะเบียนเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง กับอาจารย์ผู้สอนท่านอื่น อาจจะทำให้สอบผ่าน

17. ถ้าท่านได้รับตำแหน่งใหม่ที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่การงานในที่มีมานาน ท่านควรจะทำปฏิบัติอย่างไร จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้เข้าใจหลักความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของ สิ่งต่าง ๆ

- ก. ควรจะตั้งใจ และพยายามปฏิบัติหน้าที่ต่อไป เพื่อให้ได้ตำแหน่งที่สูงยิ่งขึ้น
- ข. ไม่ควรรับตำแหน่งนั้น เพราะเมื่อท่านได้มา บุคคลอื่นก็ไม่ได้ ซึ่งจะเป็นการเบียดเบียนบุคคลอื่น
- ค. ทั้งใจปฏิบัติหน้าที่ต่อไป โดยคิดเสียว่า เมื่อไคร่มา สักวันหนึ่งอาจจะต้องเสียไป
- ง. แสดงความขอบพระคุณต่อผู้บังคับบัญชา โดยนำดอกไม้หรือสิ่งของไปมอบให้เพื่อเป็นการตอบแทน
- จ. ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ตามความพอใจของตน โดยไม่สนใจตำแหน่งใด ๆ

18. การฝึกสมาธิหรือฝึกกรรมฐาน ควรมีจุดมุ่งหมายอย่างไร

- ก. เพื่อให้มีจิตใจปลอดโปร่ง พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ
- ข. เพื่อให้เห็นภาพนิมิตต่าง ๆ ซึ่งจะ เป็นทางนำไปบรรลุนิพพาน
- ค. เพื่อเป็นการฝึกฝนจิตใจ ให้มีพลังภายในมากยิ่งขึ้น
- ง. เพื่อจะได้ไปเกิดในโลกสวรรค์ หลังจากตายไปแล้ว
- จ. เพื่อให้ได้ทิพย์ ทาพิพย์

19. ข้อใดต่อไปนี้ ไม่ควรกระทำ

- ก. สำนวญชอบกพรองของตนเอง
- ข. ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
- ค. ชักจูงให้ผู้อื่นประพฤติธรรม
- ง. ทำใจวางเฉยต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ
- จ. ไม่กระทำความผิดศีลธรรมไม่ว่ากรณีใด ๆ

20. การใส่บาตรเช่นไร ถือว่า ได้กุศลสูงที่สุด

- ก. ใส่บาตรกับพระรูปใดก็ได้ควรกระทำเช่นนั้นเป็นประจำ
- ข. ใส่บาตรกับพระที่มีศีลวัตรอันงดงาม
- ค. ใส่บาตรกับพระชุกงค์
- ง. ใส่บาตรด้วยอาหารที่ปรุงอย่างประณีต
- จ. ใส่บาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

21. จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุด ของการสวดมนต์ไหว้พระคือข้อใด
- เพื่อระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า
 - เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนเริ่มพิธีทางศาสนา
 - เพื่อทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ จากความเศร้าหมอง
 - เพื่อแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
 - ถูกทุกข้อ
22. การจัดอาสนสงฆ์เวลาทำบุญ จะต้องจัดอย่างไร
- จัดไว้ทางซ้ายของพระพุทธรูป
 - จัดไว้ทางขวาของพระพุทธรูป
 - จัดไว้ทางขวาหรือทางซ้ายของพระพุทธรูปก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม
 - ถ้าเป็นงานมงคลจัดไว้ทางคานขวา งานอวมงคลจัดไว้ทางคานซ้ายของพระพุทธรูป
 - จัดให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเท่านั้น
23. ในพิธีเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ข้อใดปฏิบัติถูกต้อง
- ท่องนำดอกไม้ รูป เทียน มาถวายและท่อง เดินเวียนทางขวาของพระอุโบสถ
 - ท่องนำดอกไม้ รูป เทียน มาถวายและท่อง เดินเวียนทางซ้ายของพระอุโบสถ
 - ท่องนำดอกไม้ รูป เทียน มาถวายจะ เดินเวียนทางขวาหรือทางซ้ายก็ได้ตามความเหมาะสม
 - นำเฉพาะรูปและดอกไม้มา แล้วเดินเวียนทางซ้ายของพระอุโบสถ
 - ท่องนำดอกไม้ รูป เทียน มาถวายจะ เดินเวียนทางคานใด ขึ้นอยู่กับพระสงฆ์ที่เดินนำหน้า

24. การทอกรฐิน นิยมทำกันในช่วง เวลาใดต่อไปนี้

- ก. ภายในหนึ่ง เดือน ก่อนออกพรรษา
- ข. ภายในหนึ่ง เดือน หลังออกพรรษา
- ค. ภายในหนึ่ง เดือนครึ่ง ก่อนออกพรรษา
- ง. ภายในหนึ่ง เดือนครึ่ง หลังออกพรรษา
- จ. เมื่อไรก็ได้แต่คงไม่อยู่ในช่วง เข้าพรรษา

คำชี้แจง ประโยคข้อความต่อไปนี้ ถูกหรือผิด ถ้าถูกให้ขีดเครื่องหมายถูก (✓) ถ้าผิดให้ขีดเครื่องหมายผิด (×) หนาข้อความนั้น ๆ

- 25. บุคคลที่ประสบความสำเร็จในเรื่องโลกีย์มาก นอกจากเป็นผลจากการกระทำของเขาแล้วยังขึ้นอยู่กับโชคชะตาของเขาด้วย
- 26. นิพพาน เป็นสภาวะที่ว่างเปล่า ปราศจากความรู้สึกว่ามีตัวตนจนกว่าจะไปเกิดใหม่
- 27. อริยสัจ เป็นสภาวะที่แท้จริงของธรรมชาติ ซึ่งท่านจะเข้าใจได้เมื่อท่านบรรลุธรรมชั้นใดชั้นหนึ่ง
- 28. เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ไม่ใช่หลักความเชื่อของพระพุทธศาสนา
- 29. นรก - สวรรค์ ไม่ใช่เรื่องทางพุทธศาสนา แต่เป็นเรื่องของศาสนาพราหมณ์
- 30. อริยสัจ เป็นกฎเกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าทรงสร้างขึ้น มิได้มีอยู่โดยธรรมชาติ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติตามคำสอนในพุทธศาสนา

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย (✓) ลงบนข้อความ ที่ตรงกับปริมาณการปฏิบัติจริงของท่านมากที่สุด

ตัวอย่าง

๐ : ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านช่วยเหลือการงานของครอบครัวมากน้อยเพียงไร

มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	-------------	--------------	------	------------

๐๐ : ทุกครั้งที่เพื่อนของท่านประสบความสำเร็จในการ เรียนหรือการสอบ ท่านรู้สึกยินดีกับเพื่อนทุกครั้งหรือไม่

บ่อยครั้งที่สุด	บ่อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	ค่อนข้างน้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
-----------------	-----------	--------------	-------------------	-----------	-----------------

ความหมายของมาตราที่ให้เลือก

มากที่สุดหรือน้อยครั้งที่สุด

หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำในเรื่องนั้น ๆ เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

มากหรือน้อยครั้ง

หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำในเรื่องนั้น ๆ เป็นประจำ

ค่อนข้างมากหรือค่อนข้างน้อย

หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำในเรื่องนั้น ๆ เกือบเป็นประจำ

ค่อนข้างน้อยหรือค่อนข้างน้อยครั้ง
น้อยหรือน้อยครั้ง

หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำในเรื่องนั้น ๆ บ้าง

หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำในเรื่องนั้น ๆ เป็นบางโอกาสหรือนาน ๆ ครั้ง

น้อยที่สุดหรือน้อยครั้งที่สุด

หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำในเรื่องนั้น น้อยครั้งที่สุด หรือไม่ได้กระทำเลย

1. เมื่อท่านทำบุญ เช่น ใหทาน บริจาคเงินหรือสิ่งของในการกุศลและอื่น ๆ ก็หวังว่าตายไป
จะได้ไปเกิดในที่สุขสบายยิ่งขึ้น ท่านหวัง เช่นนี้ทุกครั้งที่ทำบุญหรือไม่

บอยครึ่งที่สุด บอยครึ่ง ครึ่งขางบอยครึ่ง ครึ่งขางนอยครึ่ง นอยครึ่ง นอยครึ่งที่สุด

2. เมื่อภิกจะห้ามิตทำชั่วครั้งใด ท่านกลัวบาปกรรมตามสนอง ท่านกลัว เช่นนี้ทุกครั้งหัดกห้ามิต
ทำชั่วหรือไม่

บอยครึ่งที่สุด บอยครึ่ง ครึ่งขางบอยครึ่ง ครึ่งขางนอยครึ่ง นอยครึ่ง นอยครึ่งที่สุด

3. เมื่อท่านได้ทำบุญ เช่น ทักมาทร ใหทาน บริจาคเงินทอดกฐิน ฆ่าป่า และอื่น ๆ อย่างนอย
ท่านมักจะขอให้ได้ไปเกิดมโลกสวรรค์ ท่านขอเช่นนี้บอยครึ่งเพียงไร เมื่อท่านได้ทำบุญ
หรือใหทาน

บอยครึ่งที่สุด บอยครึ่ง ครึ่งขางบอยครึ่ง ครึ่งขางนอยครึ่ง นอยครึ่ง นอยครึ่งที่สุด

4. ในแต่ละวัน ท่านได้พยายามทำใจให้สะอาด สว่าง สงบ มากนอยเพียงไร

ทำมากที่สุด ทำมาก ทำครึ่งขางมาก ทำครึ่งขางนอย ทำนอย ทำนอยที่สุด

5. ท่านจะอุทิศส่วนกุศลใหญ่ชาติหรือคนที่รู้จักที่ตายไปแล้ว ทุกครั้งที่ท่านได้ทำบุญหรือไม่

บอยครึ่งที่สุด บอยครึ่ง ครึ่งขางบอยครึ่ง ครึ่งขางนอยครึ่ง นอยครึ่ง นอยครึ่งที่สุด

6. เมื่อท่านเห็นคนขอทานตามท้องถนนหรือคนพิการโดยทั่วไป ท่านมักจะคิดว่าสาเหตุหนึ่ง เป็น
เพราะกรรมที่เขาทำไว้ ท่านคิดเช่นนี้ทุกครั้งทีเห็นหรือไม่

บอยครึ่งที่สุด บอยครึ่ง ครึ่งขางบอยครึ่ง ครึ่งขางนอยครึ่ง นอยครึ่ง นอยครึ่งที่สุด

7. เมื่อท่านคิดจะทำบางประการ เช่น รังแกสัก สักขโมย หรือคำทมิทรูอาจารย์ และอื่น ๆ ท่านมักกลัวว่าจะตกนรก ท่านกลัวเช่นนั้นบ่อยครั้งเพียงไร เมื่อท่านคิดจะทำบาง

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง คอนขวางบอยครั้ง คอนขวางนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

8. เมื่อท่านรู้สึกมีอารมณ์โกรธเคือง ท่านเคยพยายามอดกลั้นบ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง คอนขวางบอยครั้ง คอนขวางนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

9. แม่ว่าท่านจะรู้ว่าวลัยสักเพียงใด ท่านก็สามารถทำให้สงบได้ ท่านทำได้เช่นนี้มากน้อยเพียงไร

ทำไ้มากที่สุด ทำไ้มาก ทำไ้คอนขวางมาก ทำไ้คอนขวางน้อย ทำไ้คอนน้อย ทำไ้คอนน้อยที่สุด

10. เมื่อท่านได้พบกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จอันไม่ว่าเรื่องใด ท่านได้พยายามช่วยเหลือหรือคิดหาทางช่วยเหลือ โดยถือว่าอย่างน้อยก็เป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง ท่านได้ทำเช่นนั้นบ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง คอนขวางบอยครั้ง คอนขวางนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

11. ทุกครั้งที่เกิดปัญหาขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวัน ท่านมักจะมุ่งแก้ปัญหาโดยพิจารณาว่าปัญหาคืออะไร ก่อนลงมือแก้ปัญหา ท่านทำเช่นนั้นทุกครั้งที่เกิดปัญหาหรือไม่

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง คอนขวางบอยครั้ง คอนขวางนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

12. ที่ไหนมา ท่านไปกุฎวงชะตา หรือทำการอย่างอื่นเกี่ยวกับโชคกลาง เช่น สะเคาะเคราะห์ คุลายมือ อามนมนต์ และอื่น ๆ บอยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง คอนขวางบอยครั้ง คอนขวางนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

13. ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ท่านทำผิดศีลห้า เช่น ฆ่าสัตว์ แม้จะเป็นสัตว์เล็ก ๆ เช่น
ยุง แมลงต่าง ๆ บ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ครึ่งบอยครั้ง ครึ่งนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

14. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านได้เล่นการพนันหรือออกเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืนโดยไม่มี
เหตุผลอันสมควร บ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ครึ่งบอยครั้ง ครึ่งนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

15. เมื่อท่านเกิดปัญหาความไม่สบายใจหรือผิดหวัง เช่น ในเรื่องการสอบ เรื่องเกี่ยวกับเพศ
ตรงข้าม หรือเรื่องอื่น ๆ ท่านมีความรู้สึกอยากหนีปัญหาเหล่านั้นไปไหน ท่านมีความรู้สึก
เช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ครึ่งบอยครั้ง ครึ่งนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

16. ก่อนที่ตัดสินใจทำสิ่งใด ๆ ลงไป ท่านใคร่ครวญถึง เหตุและผลของการกระทำบ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ครึ่งบอยครั้ง ครึ่งนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

17. เมื่อไรก็ตามที่ท่านนึกถึงความตายหรือเห็นคนตาย จิตใจของท่านจะหวั่นไหวไม่ยอมทำอะไร
ท่านเป็นเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ครึ่งบอยครั้ง ครึ่งนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

18. เมื่อไรก็ตามที่ท่านนึกถึงความตายหรือเห็นคนตาย ท่านมีความรู้สึกว่าจะต้องขยันและรีบเร่ง
ทำความดี ท่านมีความรู้สึกเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ครึ่งบอยครั้ง ครึ่งนอยครั้ง นอยครั้ง นอยครั้งที่สุด

19. ที่ผ่านมาก ท่านได้ช่วยเหลือกิจการงาน หรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของครอบครัว มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

20. เมื่อสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ สูญหาย จะทำให้ท่านหงุดหงิดหรือเกิดการรำคาญขึ้นมาทันทีที่ท่านเป็นเช่นบ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

21. ที่ผ่านมาก ท่านได้อ่านหนังสือธรรมในทางพุทธศาสนา บ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

22. ที่ผ่านมาก ท่านเคยให้ความช่วยเหลือในเรื่องใด ๆ ก็ตาม เช่น ให้เพื่อนยืมเงินเมื่อเพื่อนขอยืม ช่วยให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ ให้เพื่อนยืมหนังสือหรือเครื่องใช้บางอย่าง เป็นต้น รวมถึงกรณีอื่น ๆ ที่แสดงถึงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ท่านได้กระทำเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

23. เมื่อท่านมีความหวังในสิ่งใด ๆ ก็ตาม เช่น หวังคะแนนในการสอบ หวังว่าเพื่อนจะมาตรงตามเวลานัดหมาย และในกรณีอื่น ๆ แต่ไม่สมหวังตามที่ตั้งใจไว้ ท่านจะรู้สึกผิดหวังและเสียใจมาก ท่านมีอาการเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

24. ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการเรียน หรือการทำงานอื่น ๆ ท่านพยายามทำให้
ให้ปลอดโปร่งแจ่มใสอยู่เสมอ ท่านทำเช่นนี้มากน้อยเพียงไร

 ทำมากที่สุด ทำมาก ทำค่อนข้างมาก ทำค่อนข้างน้อย ทำน้อย ทำน้อยที่สุด

25. ท่านได้ฝึกสมาธิหรือวิปัสสนากรรมฐาน มากน้อยเพียงไร

 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

26. ในรอบหนึ่งเดือนที่ผ่านมา ท่านศึกษาครั้งที่

- ไม่เคยเลย
 เดือนละครั้ง
 2 - 3 สัปดาห์ต่อครั้ง
 สัปดาห์ละครั้ง
 สัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง
 มากกว่าสัปดาห์ละ 3 ครั้ง

27. ท่านสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนบ่อยครั้งเพียงไร

- ไม่เคยเลย
 นาน ๆ ครั้งแล้วแต่โอกาส
 สัปดาห์ละครั้ง
 สัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง
 เกือบทุกคืน
 ทุกคืน

28. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านเข้าร่วมพิธีเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา ฯลฯ กี่ครั้ง

- ไม่เคยเลย
- หนึ่งครั้ง
- สองครั้ง
- สามครั้ง
- สี่ครั้ง
- มากกว่าสี่ครั้ง

29. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านได้ฟังเทศน์หรือการบรรยายในโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่วัด วิทยุ โทรทัศน์ และที่อื่น ๆ น้อยครั้งเพียงไร

- ไม่เคยเลย
- น้อยกว่าเดือนละครั้ง
- เดือนละครั้ง
- เดือนละ 2 - 3 ครั้ง
- สัปดาห์ละครั้ง
- มากกว่าสัปดาห์ละครั้ง

30. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ท่านได้ร่วมทำบุญหรือบริจาคเงินหรือสิ่งของอื่น ๆ เนื่องในงานกรฐิน ฌาปนา หรืองานกุศลประจำปี หรืองานเพื่อสาธารณกุศลต่าง ๆ น้อยครั้งเพียงไร

- ไม่เคยเลย
- หนึ่งครั้ง
- สองครั้ง
- สามครั้ง
- สี่ครั้ง
- มากกว่าสี่ครั้ง

ตอนที่ 5 แบบสอบถามการให้บริการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิณฑบาต

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมายถูก (✓) ลงบนข้อความ ที่ตรงกับความจริงที่ท่านได้รับจากบิณฑบาตมากที่สุด

ตัวอย่าง

0 : บิณฑบาตเคยเล่าเรื่องนิทานชาดก ให้ท่านฟังบ่อยครั้งเพียงใด

มากที่สุด	✓	บ่อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อยครั้ง	ค่อนข้างน้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
-----------	---	-----------	-------------------	-------------------	-----------	-----------------

00 : บิณฑบาตของท่าน สนใจธรรมทางพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด

มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	✓	น้อยที่สุด
-----------	-----	-------------	--------------	------	---	------------

ความหมายของมาตราที่ให้เลือก

มากที่สุดหรือน้อยครั้งที่สุด

หมายถึง บิณฑบาตกระทำในเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด หรือกระทำเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

มากหรือน้อยครั้ง

หมายถึง บิณฑบาตกระทำในเรื่องนั้น ๆ มาก หรือกระทำเป็นประจำ

ค่อนข้างมากหรือค่อนข้างน้อย

หมายถึง บิณฑบาตกระทำในเรื่องนั้น ๆ เกือบเป็นประจำ

ค่อนข้างน้อยหรือค่อนข้างน้อยครั้ง
น้อยหรือน้อยครั้ง

หมายถึง บิณฑบาตกระทำในเรื่องนั้น ๆ บ้าง

หมายถึง บิณฑบาตกระทำในเรื่องนั้น ๆ เป็นบางโอกาส หรือนาน ๆ ครั้ง

น้อยที่สุดหรือน้อยครั้งที่สุด

หมายถึง บิณฑบาตกระทำในเรื่องนั้น ๆ น้อยครั้งที่สุด หรือไม่ก็กระทำเลย

1. บิคารมารคาของท่าน เคยบอกหรือสอนให้ท่านทำความดีไว้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในชาตินี้ เพื่อ
จะได้รับผลของความดีในชาติหน้า บิคารมารคาได้บอกหรือสอนในเรื่องนี้บ่อยครั้ง เพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ค่อนข้างบอยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

2. บิคารมารคาของท่าน เคยกล่าวถึงหรือเคยบอกเล่าเรื่องนรก - สวรรค์ กับท่านหรือกับบุคคล
ในครอบครัวบ่อยครั้ง เพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ค่อนข้างบอยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

3. บิคารมารคาของท่าน เคยพูดคุยในเรื่องบุญ - บาป เช่น บุญส่งผลให้บุคคลอยู่เป็นสุข บาป
ส่งผลให้บุคคลมีความทุกข์ทั้งกายและใจ กับท่านหรือบุคคลในบ้าน บอยครั้ง เพียงไร

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ค่อนข้างบอยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

4. บิคารมารคาของท่าน เคยกล่าวถึงหรือบอกเล่าในเรื่องการบำเพ็ญความเพียรของพระภิกษุสงฆ์
ซึ่งต่าง ๆ เพื่อดึงชนหนึ่งแล้วก็จะสามารถบรรลุนิพพานได้ กับท่านหรือบุคคลในครอบครัว บอยครั้ง
เพียงใด

บอยครั้งที่สุด บอยครั้ง ค่อนข้างบอยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

5. ในการดำเนินชีวิตประจำวันของบิคารมารคาของท่าน ได้แสดงให้เห็นทราบบว่า บิคารมารคา
มีความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

6. บิคารมารคาของท่านได้ดำเนินชีวิตประจำวันด้วยการปฏิบัติตามหลัก "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"
เช่น ประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ดีและถูกต้องตามหลักของศีลธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นอกเห็นใจ
เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น ๆ มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

7. บิคารมารคาของท่าน ได้กระทำในสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อในเรื่องบุญ - บาป
เช่น ไปทำบุญทำกุศล เอื้อเฟื้อกับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงาน ให้ทาน และอื่น ๆ บ่อยครั้ง
เพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

8. บิคารมารคาของท่าน จะกล่าวชมเชยหรือให้สิ่งของ เป็นรางวัล เมื่อท่านทำความดีหรือทำใน
สิ่งที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม เช่น ช่วยเหลือผู้อื่น เชื่อฟังพ่อแม่ ตั้งใจเรียน เป็นต้น บิคา
มารคาปฏิบัติเช่นนี้กับท่านบ่อยครั้ง เพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

9. ท่านคิดว่า บิคารมารคาสอนให้ท่านเชื่อว่า บุคคลสามารถพ้นทุกข์ได้ด้วยการปฏิบัติตาม
คำสอนทางพุทธศาสนา มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

10. ท่านมีความรู้สึกว่ามีบิคารมารคาสอนให้ท่านเชื่อเรื่องนรก - สวรรค์ มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

11. บิคารมารคาของท่าน เคยกล่าวกับท่านหรือบุคคลในบ้าน เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง (มรรค) เช่น การไม่กล่าวคำหยาบหรือคำส่อเสียด การประกอบอาชีพที่สุจริต การขยันหมั่นเพียรในการงาน บ่อยครั้งเพียงไร

 บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

12. บิคารมารคา ตักเตือนท่านไม่ให้ทำผิดศีลห้า เช่น ไม่ทำร้ายสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ทำผิดเกี่ยวกับเพศตรงข้าม ไม่พูดเท็จ ไม่เสพสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ สุรา ยาเสพติดทุกชนิด บิคารมารคาคักเตือนท่านในสิ่งเหล่านี้ บ่อยครั้งเพียงไร

 บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

13. บิคารมารคาของท่าน โค้พว่าสอนให้ท่านทำแต่ความดี เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ เคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ และการกระทำอื่น ๆ ที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมมากน้อยเพียงไร

 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

14. เมื่อเกิดปัญหาตกเตียงหรือทะเลาะเบาะแว้งระหว่างบุคคลในครอบครัว ถ้าบิคารมารคาทราบเรื่อง มักจะแก้ปัญหาโดยใดตามถึงสาเหตุของการทะเลาะเบาะแว้งนั้น ๆ เสมอโดยไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง บิคารมารคาปฏิบัติเช่นนี้ มากน้อยเพียงไร

 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

15. เมื่อท่านสามารถแก้ปัญหาหรือเรื่องยุ่งยากที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยแสดงถึงความไม่เสียใจ หรือกังวลใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าบิคารมารคาทราบในการกระทำของท่าน บิคารมารคาจะแสดงความยินดีในการกระทำของท่าน มากน้อยเพียงไร

 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

16. ทุกครั้งที่มีความคาดหวังว่า ท่านไม่ตั้งใจหรือขาดสมาธิในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จทั้ง ๆ ที่ทำได้ บิดามารดาจะว่ากล่าวตักเตือนท่านทุกครั้งหรือไม่

น้อยครั้งที่สุด น้อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

17. บิดามารดาของท่าน ได้ยกหลักการดำเนินชีวิตโดยการไม่ทำชั่วทั้งปวง ทว่าแต่ความดี ทำให้ให้สะอาดบริสุทธิ์อยู่เสมอ มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

18. บิดามารดาเคยกล่าวกับท่าน เกี่ยวกับหลักความจริงของทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งล้วนไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอนยอมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา บิดามารดาเคยกล่าวในลักษณะเช่นนี้กับท่านบ้างหรือไม่

น้อยครั้งที่สุด น้อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด

19. การดำเนินชีวิตประจำวันในครอบครัวของท่าน บิดามารดาจะสนับสนุนให้ท่านคิด หุค และทำอย่างมีเหตุผลเสมอ บิดามารดาปฏิบัติเช่นนี้มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

20. บิดามารดา มุ่งหวังให้ท่านมีความรู้ความเข้าใจหลักความจริงอันประเสริฐ (อริยสัจสี่) มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

21. บิดามารดา สนับสนุนให้ท่านทำบุญให้ท่าน มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

22. ถ้าท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น เข้าเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์ ไปร่วมงาน เวียนเทียน เนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ร่วมงานทอดกฐิน ผ้าป่า บิณฑบาต ยินดีจะ ใ้ทานเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะ เช่นนี้ มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	-------------	--------------	------	------------

23. ในหนึ่งสัปดาห์ บิณฑบาตของท่านสักบาตรกี่ครั้ง

ทุกวัน	6 ครั้ง	4 - 5 ครั้ง	2 - 3 ครั้ง	1 ครั้ง	ไม่เคยเลย
--------	---------	-------------	-------------	---------	-----------

24. บิณฑบาต สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน บ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด	บ่อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อยครั้ง	ค่อนข้างน้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
-----------------	-----------	-------------------	-------------------	-----------	-----------------

25. บิณฑบาต ของการใ้ทานสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน มากน้อยเพียงไร

มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	-------------	--------------	------	------------

26. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา บิณฑบาตของท่านไปทำบุญที่วัด ประมาณกี่ครั้ง

มากกว่า 12 ครั้ง	11-12 ครั้ง	7-9 ครั้ง	4-6 ครั้ง	1-3 ครั้ง	ไม่เคยเลย
------------------	-------------	-----------	-----------	-----------	-----------

27. ที่บ้านของท่าน เคยมีคนพระมาทำบุญ ประมาณกี่ครั้ง

ห้าครั้งขึ้นไป	สี่ครั้ง	สามครั้ง	สองครั้ง	หนึ่งครั้ง	ไม่เคยเลย
----------------	----------	----------	----------	------------	-----------

28. บิณฑบาตของท่าน พึงเทศน์จากวิทยุหรือโทรทัศน์ บ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด	บ่อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อยครั้ง	ค่อนข้างน้อยครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยครั้งที่สุด
-----------------	-----------	-------------------	-------------------	-----------	-----------------

29. บิคา มารกา เกยพาทานไปทำบุญที่วัด ประมาณกี่ครั้ง

หากครั้งขึ้นไป 1 ครั้ง สามครั้ง สองครั้ง หนึ่งครั้ง ไม่เคยเลย

30. บิคา มารกา รวมบริจาคทรัพย์หรือสิ่งของในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานกุศล ฌาปภา ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ช่วยเหลือคนพิการ คนชรา เด็กกำพร้าในสถานเลี้ยงเด็ก หรือช่วยเหลืองานสาธารณกุศลต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง บ่อยครั้งเพียงไร

บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง น้อยครั้งที่สุด